

ΑΡΧΑΙΑ Δ/Γ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΛΛΙΡΡΩΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΕΚΛΟΓΑΙ

Δ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
619

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΩΡΕΑΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΜΗΡΟΥ. ΟΔΥΣΣΕΙΑ
(ΕΚΔΟΣΗ)

ΔΩΡΕΑΝ

ΣΤ 89 ΣΧΒ

Οργανισμός Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ & ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

Δ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
418
ΕΤ2Β
619

ΒΙΒΛΙΟΠΟΥΣ & ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ ΒΙΒΛΙΟΠΟΥΣ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Ο Μ Η Ρ Ο Σ

BIBLIOTHÈKE BOYANHS
EΔΩΡHΕΑΤΟ
'Οργαν. Έπιθ. Διδ. Λειψίας
αριθμ. βιβλ. 358 τού έτους 1974

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἀρχαὶ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Τὸ ἔπος.

Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ἠσθάνοντο τὴν γοητεῖαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ ποιήματα εἶχον θρησκευτικὸν περιεχόμενον· ἦσαν δηλ. ὕμνοι καὶ ἐπικλήσεις εἰς τοὺς θεοὺς ἢ ἀνέφερον τὴν γενεαλογία καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν. Τίποτε ὁμως ἀκριβὲς δὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ ὕφους τῶν θρησκευτικῶν τούτων ποιημάτων. Πάντως τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποιήσεως ἐδημιουργήθη εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, ὅποτε οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον μεταναστεύσει ἀκόμη ἀπὸ τὰς βορειότερας ἑλληνικὰς χώρας εἰς τὰς ὀριστικὰς τῶν οἰκίσεις.

Εἰς χρόνους μεταγενεστέρους, ὅτε ἐγένετο ἡ μετανάστευσις τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν πρὸς Νότον καὶ ἰδρύνοντο αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἡ ποίησις μετέβαλε χαρακτῆρα καὶ ἐστράφη περισσότερον πρὸς τὴν ζωὴν. Διὰ τὰ κατακτήσεων οἱ Ἕλληνες τὰς νέας χώρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐχρειάσθη νὰ διεξαγάγουν μακροὺς καὶ σκληροὺς πολέμους ἐναντίον τῶν παλαιότερων κατοίκων τῶν χωρῶν αὐτῶν. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς ἀνεδείχθησαν ἥρωες, τοὺς ὁποίους τὸ κοινὸν ἐτίμα καὶ ἐθαύμαζεν. Ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία ἤρχισε νὰ συγκινητὴν τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ γίνεταί θέμα πρὸς ποιητικὴν δημιουργίαν. Τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων ἔπρεπε νὰ γίνοντο γνωστὰ καὶ νὰ ἐξυμνηθοῦν ἐπαξίως μὲ ποιητικὰ ἔργα. Ἀνεπτύχθη τοιοῦτοτρόπως νέον εἶδος ποιήσεως, τὸ ὅποιον ὠνομάσθη ἐπὶ κ ἡ ποιήσις ἢ ἀπλῶς ἔπος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων διετηρεῖτο ἐξί-
σου θεομὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν νέαν ἐποχὴν τῶν μεταναστεύσεων καὶ τῶν μεταβολῶν, τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα συνεδύασεν εὐφρυνέστατα τὸ νέον αὐτὸ περιεχόμενον τῆς ποιήσεως μὲ τὴν παλαιότεραν ὕμνολογίαν τῶν θεῶν. Παρέστησε δηλ. ὅτι τὰ λαμπρὰ πολεμικὰ κατορθώματα ἦσαν ἀπὸ κοινοῦ ἔργα θεῶν καὶ ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι ὡς θεοὶ καὶ οἱ θεοὶ ὡς ἄνθρωποι ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἡρωϊκὰς ἐπιχειρήσεις.

Οὕτω τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔπους, ὅπως μάλιστα αὐτοὶ οἱ δημιουργοὶ τὸν τὸ καθορίζουν, εἶναι : ἔργα ἀνδρῶν τε θεῶν τε τὰ τε κλειόουσιν ἀοιδοί· δηλ. ἔργα, τὰ ὅποια ἐπετέλεσαν ἄνθρωποι καὶ θεοὶ καὶ τὰ ὅποια ἐξυμνοῦν οἱ ποιηταί. Τὸ νέον τοῦτο εἶδος τῆς ποιήσεως ἤρχισε ν' ἀναπτύσσεται εἰς τὰ σπουδαιότερα πολιτικὰ κέντρα, τὰ ὅποια ἐδημιουργήθησαν, ὅτε ἐπεκράτησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀχαιοί.

2. Οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀκμαιότερα ἑλληνικὰ φύλα, τὰ ὅποια κατῆλθον ἀπὸ Βορρᾶ συγχρόνως ἢ ὀλίγον βραδύτερον ἀπὸ τοὺς Ἴωνας. Ἀφοῦ ὑπέταξαν ἢ ἐξεδίωξαν τοὺς παλαιότερους κατοίκους τῆς ἑλληνικῆς γῆς, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν ἱστορίαν ὀνομάζονται Πελασγοὶ ἢ Προέλληνες, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα τοῦ προελληνικοῦ κόσμου καὶ ἴδρυσαν νέα ἰσχυρὰ κράτη, ὅπως τοῦ Ἄργους, τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, τῆς Πύλου, τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλα.

Αἱ κατὰ ξηρὰν κατακτήσεις τοὺς ἐνεθάρρουναν νὰ ἐπιχειρήσουν καὶ ὑπερποντίους ἐκστρατείας διὰ νὰ καταλάβουν μεταλλοφόρα ἑδάφη εἰς τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὰς νήσους.

Μία τοιαύτη ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν ὑπῆρξεν ἡ γενομένη πρὸς κατάκτησιν τῆς Τρωϊκῆς πεδιάδος, ἡ ὅποια ἦτο πλουσία εἰς μέταλλα καὶ εὐρίσκετο εἰς ἐπίκαιρον θέσιν διὰ τὴν ναυσιπλοίαν τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τῶν Ἀχαιῶν εἶναι ὁ περίφημος Τρωϊκὸς πόλεμος.

Ἡ ἐποχὴ τῶν Ἀχαιῶν ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι αὐτοὶ δὲν ἦσαν μόνον μεγάλοι κατακτηταί. Ἀνέπτυξαν συγχρόνως καὶ θαυμάσιον πολιτισμόν, ὁ ὅποιος εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς.

Ἀσφαλέστατα τεκμήρια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολιτισμοῦ τούτου εἶναι τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμαν ξένοι καὶ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι εἰς τὰς θέσεις ἀρχαίων ἀχαιῶν πόλεων. Ὁ Γερμανὸς Ἐρρῆκος Schliemann (1822-1890) ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἔκαμεν εἰς τὴν Τροίαν ἀνασκαφάς (1870 κ. ἔ.), αἱ ὅποια ἀπέδειξαν ὅτι ὑπῆρξε πράγματι ἡ πόλις τοῦ Πριάμου, τὸ Ἴλιον, καὶ ὅτι ἐγένεν ἐκεῖ ἐκστρατεία καὶ ἐγκατάστασις τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ ἴδιος

ἔπειτα ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Μυκηναίων, ὅπου ἀνεκάλυψε β α σ ι λ ι κ ο ὕ ς τ ά φ ο υ ς (1876) ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως (βλ. εἰκ. 1). Οἱ τάφοι αὐτοὶ ἦσαν τὸ σπουδαιότερον εὑρημα, διότι εὐρέθησαν ἀνεπίφοι κατὰ τὴν θρησκευτικὴν δὲ πίστιν τῶν λαῶν ἐκείνων, ὁ νεκρὸς καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου ἐχρειάζετο ὅσα πράγματα μετεχειρίζετο καὶ τοῦ ἦσαν προσφιλεῖς εἰς τὴν ζωὴν. Εἰς ἕκαστον λοιπὸν βασιλικὸν τάφον ἐκρύπτοντο μαζὶ μὲ τὸν θαντόμενον¹ νεκρὸν ὀλόκληροι θησαυροὶ ἀπὸ πολυτιμώτατα ἀντικείμενα, ἦτοι ὄπλα, σκευή, κοσμήματα, διάφορα κομφοτεχνήματα καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο κ τ ε ρ ῖ σ μ α τ α. Τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἄλλων πολυτίμων ὕλικῶν φυλάσσονται εἰς ἰδιαιτέραν αἶθουσαν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, τὴν Μυκηναϊκὴν, καὶ πιστοποιοῦν τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς π ο λ υ χ ρ ὕ σ ο υ, κατὰ τὸν Ὅμηρον, πόλεως τῶν Μυκηναίων.

Λείψανα ἐπίσης τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἐρεῖθια ἀ ν α κ τ ὴ ρ ω ν μὲ θανασιᾶς διακοσμήσεις (βλ. εἰκ. 2), τ ε ῖ χ η, ἄλλοι τ ά φ ο ι θ ο λ ω τ ο ῖ καὶ ἄλλα μεμονωμένα ἀντικείμενα, προερχόμενα ἀπὸ διαφόρων τόπων τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ θανασιᾶ αὐτὰ εὑρήματα ἀποδεικνύουν ὅτι πράγματι οἱ Ἀχαιοὶ βασιλεῖς ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι, ἔζων εἰς πολυτελεῆς περιβάλλον καὶ ἀπελάμβανον ὄσσην εὐμάρειαν ἣτο δυνατόν νὰ παρέχη ὁ τότε βίος.

3. Συνέχεις τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐπολογίζεται ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐπικράτης τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1600 - 1100 π.Χ. περίπου, ὁπότε ἤρχισαν νὰ μεταναστεύουν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον οἱ Δ ω ρ ι ε ῖ ς Ἑ λ λ η ν ε ς. Ὁ λαὸς οὗτος διέφερε πολὺ κατὰ τὸν βίον καὶ κατὰ τὰ ἦθη ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἦσαν λιτοί, εἶχον αὐστηροὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς καὶ κέρριον ἔργον τῶν ἦτο ὁ πόλεμος. Ἐξ ἄλλου εἶχον καλύτερον ὄπλισμόν, διότι ἐγνώριζον ἤδη καὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὸν σίδηρον. Τὰ Δωρικὰ φύλα ἐπεκράτησαν εἰς πολλὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος, κατερχόμενα δὲ ὅλον ἐπὶ τὸν Νότον κατέστρεφον τὰ βασίλεια τῶν Ἀχαιῶν.

1. Εἰς χρόνους μεταγενεστέροισ, ὅτε ἔζησεν ὁ Ὅμηρος, τὰ ἔθιμα τῆς ταφῆς μετεβλήθησαν καὶ οἱ νεκροὶ ἐκαίοντο.

Τότε ἡ μεταναστευτικὴ κίνησις πρὸς Ἀνατολὰς ἔγινεν ἐντονωτέρα. Πλήθη ἀνάμικτα ἀπὸ διαφόρους ἑλληνικὰς φυλὰς ἀπώκησαν εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὰς προσκειμένας νήσους.

Οὗτοι ἀνομάσθησαν Αἰολεῖς. Οἱ Ἴωνες ἐπίσης ἴδρυσαν εἰς τὴν μέσην παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας ἰδικὰς τῶν πόλεις καθαρῶς Ἴωνικάς. Τὸ ὄνομα Ἀχαιοὶ ἤρχισε πλέον νὰ ἐκλείπη, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐπεκράτην τὰ ἰδιαίτερα ὀνόματα τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν: Ἴωνες, Δωριεῖς.

Ἐκεῖ εἰς τὰς ἀποικίας ὁ πλοῦτος τῆς γῆς καὶ ἡ εὐκολία τοῦ ἐμπορίου ἐδημιούργησεν ἄνετον καὶ πολυτελεῖ βίον. Ὅσα στοιχεῖα πολιτισμοῦ ἐπῆραν οἱ ἀποικοὶ ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἐστίας τῶν τὰ ἀνέπτυξαν ἀκόμη περισσότερον. Μάλιστα ἡ προγονικὴ ποίησις, τὰ ἔπη, τὰ ὅποια ἱστοροῦσαν τὰ πολεμικά τῶν ἔργα, ἔφθασεν εἰς ἀπαράμιλλον ἀκμὴν εἰς τὰς Ἴωνικάς ἰδίως πόλεις. Τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος τούτου δημουρηγήματα εἶναι δύο θαυμάσια ἔπη, ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια.

4. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια.

Τὰ διάφορα ἐπεισόδια τῶν πολέμων, οἵτινες διεξήχθησαν πρὸς κατάρτησιν τῶν νέων ἐδαφῶν, διετηροῦντο διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀποίκων καὶ ἐγίνοντο συχνὰ ποιητικὸν θέμα. Ἡ θρυλικὴ μάλιστα ἐκστρατεία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου συνδεθεῖσα μὲ τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς ἀρπαγῆς τῆς Ἑλένης, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου, παρῆεν ὠραιότατα θέματα εἰς τοὺς ἐπικοὺς ποιητάς. Εἰς διάφορα μικρὰ ἔπη ἐξυμνοῦντο οἱ Ἀχαιοὶ ἡγεμόνες, οἱ ὅποιοι ἐξεστράτευσαν ἀπὸ τὴν ἐδῶ Ἑλλάδα, διὰ νὰ κατακτήσουν τὴν χώραν τοῦ Πριάμου. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ποιητικὴ φαντασία κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ τοὺς ἐξοχωτέρους ἀπὸ τοὺς ἥρωας αὐτοὺς εἰς ἓν ἐπεισόδιον τοῦ πολέμου καὶ ν' ἀποτελέσῃ ἔπος, τὸ ὅποιον παρουσιάζει τὴν δρᾶσιν καὶ τοὺς ἥρωϊσμούς τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου. Τοιοῦτοτρόπως ἀπετελέσθη τὸ ἔπος Ἰλιάς, ἐπιγράφόμενον μὲ τὸ ὄνομα τῆς πολιορκηθείσης ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πρωτευούσης τῆς Τροίας.

Ἐφόσον προῦδενεν ἡ ναυτιλία καὶ ἐπιχειροῦντο ἐπικίνδυνα ταξίδια, ἐδημιουργοῦντο καὶ ἄλλα θέματα ποιητικῆς διηγήσεως. Αἱ περιπέτεια τῶν ναυτιλλομένων, ἱστοροῦμεναι μὲ ποιητικὰς λέξεις, ἔθει-

γον πολὺ τὸ κοινόν. Κατώρθωσε μάλιστα ἡ φαντασία τῶν ποιητῶν νὰ συνδύαση τοὺς θρούλους τῶν τολμηρῶν θαλασσίων ταξιδίων μὲ τὸ θέμα τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Περιέγραφον δηλ. οἱ ποιηταὶ εἰς χωριστὰ ἔπη τὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς πατρίδας των. Τὰ ἔπη αὐτὰ ὠνομάζοντο μὲ ἰδιαίτερον ὄνομα *νόστοι*, ἤτοι ταξίδια γυρισμοῦ. Τοιοῦτον ἔπος εἶναι καὶ ἡ *Ὀδυσσεΐα*, ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τὰς περιπλανήσεις τοῦ βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεύς, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει μέρος καὶ εἶχε πολὺ διακριθῆ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου.

Τὸ ἔπος τῆς Ὀδυσσεΐας θέλγει καὶ συγχρόνως διδάσκει τὸν ἀναγνώστην. Ἔχει θαυμάσιον διάκοσμον, διότι μᾶς παρουσιάζει τὴν θάλασσαν, τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ἀγριότητα καὶ εἰς τὴν γλυκότητά της· περιγράφει χώρας ἐξωτικάς, ἀνάκτορα βασιλέων, σκηνὰς τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ βίου τῶν πόλεων. Συγχρόνως δημιουργεῖ ἠθικοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἀρετάς. Ὁ ἦρωσ μάλιστα τοῦ ἔπους, ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς, εἶναι τὸ πρότυπον τῆς τόλμης, τῆς εὐφυΐας, τῆς προσηλώσεως εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τῆς ὑπομονῆς, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ πολυπαθὴς Ὀδυσσεύς ἔλειπεν εἴκοσιν ὀλόκληρα ἔτη ἀπὸ τὸ ἐν Ἰθάκῃ ἀνάκτορόν του, διότι ἐπὶ δέκα ἔτη παρέμεινε μὲ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου καὶ ἄλλα τόσα ἐπλανήθη εἰς ἀγνώστους χώρας. Ὑπέστη βλας τὰς ταλαιπωρίας μὲ καρτερίαν καὶ μὲ θάρρος καὶ οὔτε στιγμὴν δὲν ἀπέβαλε τὸν πόθον καὶ τὴν σκέψιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἡ ζωὴ του κατὰ τὰ δέκα αὐτὰ ἔτη ἦτο διαρκῆς κίνδυνος, ταλαιπωρία καὶ θλίψις. Μέσα ὅμως εἰς τόσας περιπετείας ὁ Ὀδυσσεύς ἔμεινε πάντοτε πολυμήχανος καὶ καρτερικός, ἕως ὅτου μετεστράφη ἡ θέλησις τῶν θεῶν καὶ αὐτὸς εἶδε τὴν εὐτυχῆ ἡμέραν τοῦ *νόστου*.

5. Ὁ Ὀμηρος.

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας ὑπῆρξεν ὁ Ὀμηρος, καταγόμενος ἀπὸ μίαν αἰολικὴν πόλιν τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν Σμύρνην ἢ τὴν Κύμην. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ὁ Ὀμηρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην, ἀλλ' ἔζησεν εἰς τὴν Χίον. Καὶ

ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις (ἢ Ἴος, ἢ Κολοφών, ἢ Σαλαμίς τῆς Κύπρου, ἀκόμη καὶ αἱ Ἀθήναι) ἤθελον νὰ ἔχουν τὴν δόξαν, ὅτι ἐγέννησαν τὸν θεοπέσιον ποιητὴν. Τίποτε ὅμως ἀκριβές δὲν γνωρίζομεν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δρασεως τοῦ ποιητοῦ. Κατὰ τὸν θρῦλον μήτηρ του ἦτο ἡ Κριθίς, πατὴρ δὲ αὐτοῦ κατὰ τινες μὲν ὁ ποταμὸς Μέλης, κατ' ἄλλους δὲ ὁ Μαίωv, ἐξ οὗ Μελησιγενῆς καὶ Μαιονίδης ὠνομάζετο. Ἐπίσης περὶ τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησε δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίας. Ὁ Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἔζησε 400 ἔτη πρὸ αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ καὶ ἄλλων τεκμηρίων ὑπολογίζομεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἦκμασε μεταξὺ τῆς 9ης καὶ 8ης ἑκατονταετηρίδος π.Χ.

Ὅτε συνέθεσε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν ὁ Ὅμηρος, εἶχεν ἤδη πρὸ αὐτοῦ ὠρισμένῃν ποιητικὴν παράδοσιν. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα ἡ γλῶσσα εἶναι τεχνικὰ διαμορφωμένη καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρχαιότερα γλωσσικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπὸ τύπους νεωτέρων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἐπίσης τὸ περιεχόμενον πολλῶν μύθων ἐπῆρξε καὶ εἰς παλαιότερα ποιήματα. Διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου πράγματα καὶ ἔθιμα ἀνήκουν εἰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ ἐδημιούργησαν τὸ λεγόμενον Ὀμηρικὸν ζήτημα. Ἦδη ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους ἐπῆρχον οἱ λεγόμενοι χωρίζοντες, οἱ ὁποῖοι παρεδέχοντο ὅτι ἄλλος ἦτο ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ ἄλλος τῆς Ὀδυσσεΐας. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους φιλόλογοί τινες διετόπωσαν τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἐπῆρξεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὅτι ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια ἀπετελέσθησαν ἀπὸ μικρότερα ἔπη.

Ἡ πιθανωτέρα ἐκδοχὴ εἶναι, ὅτι τὰ δύο ταῦτα ποιήματα, ἀφοῖ συνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ἐπέστησαν μεταβολὰς τινὰς ἢ καὶ ἠδὲ ἐξήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ μὲ μεταγενεστέρως προσθήκας. Οἱ ἀπαγγέλλοντες τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα μετέβαλλον στίχους τινὰς ἀναλόγως τῶν νεωτέρων ἀιταιτήσεων τοῦ κοινοῦ. Ἀλλ' αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ οὐδόλως βλάπτουν τὴν ἐνότητα τῆς διηγήσεως. Ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας εἶχε τὴν θαυμαστὴν ἱκανότητα νὰ συνενώσῃ εἰς συνεχῆ καὶ τερατὴν διήγησιν δύο μεγάλα ἐπικά θέματα, καὶ δικαίως ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον μέγας καὶ μοναδικὸς εἰς τὴν ποιητικὴν τέχνην.

6. Ἡ παράδοσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Τὰ πρῶτα μικρὰ ἔπη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπηγγέλλοντο μὲ συνοδείαν κιθάρας εἴτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ποιητὴν εἴτε ἀπὸ ἄλλον εἰδικὸν εἰς τὴν ἐπικὴν ἀπαγγελίαν. Αὐτοὶ ἐλέγοντο ἀοιδοὶ καὶ συνήθως ἐμισθῶνοντο εἰς τὰς ἡγεμονικὰς ἀδῆας, ὅπου ἀπελάμβανον ἐξαιρετικὰς τιμὰς. Τὸ ἔργον των ἦτο νὰ ποικίλλουν τὰ συμπόσια τῶν κυρίων των ἀπαγγέλλοντες ἐπικὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἢ ἐξέλεγον αὐτοὶ ἢ τοὺς ὑπεδεικνύοντο ἀπὸ τοὺς παρισταμένους. Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ ἀοιδὸς « ἀ ν ε β ἄ λ λ ε τ ο », δηλ. ἔκρουεν ἐπ' ὀλίγον τὴν φ ὄ ρ μ ι γ γ α (κιθάραν), διὰ τὰ ἐπέληθη σιωπῇ καὶ διὰ τὰ κανονίσῃ τὸν ρυθμὸν τῆς ἀπαγγελίας. Τέλος δὲ ἤρχιζε ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς ἐπικοὺς στίχους μὲ τὴν ὑπόκρουσιν τοῦ μουσικοῦ ὄργανου καὶ μὲ θερμὴν καὶ ἐκφραστικὴν φωνὴν καταγοητεύον τοὺς ἀκροατὰς του.

Ἐφόσον ὁμως τὰ ἔπη ἐγίνοντο ἐκτερέστερα, οἱ ἀπαγγέλλοντες ἐξέλεγον ὁρισμένα μέρη ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὰ συνήρμοζον μὲ τὴν ἰδικήν των καιαισθησίαν. Οἱ ἀπαγγέλλοντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὠνομάσθησαν ρ α ψ φ ο δ οί¹. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐγκατελείφθη ἐντελῶς ἡ χρῆσις μουσικοῦ ὄργανου εἰς τὰς ἐπικὰς ἀπαγγελίας καὶ ὁ ραφφὸς ἐκράτει μόνον μικρὰν ράβδον, διὰ τὰ κανονίζῃ τὸν ρυθμὸν.

Ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρως τὰ ὁμηρικὰ ἔπη παρεδίδοντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἐπίσημα αὐτῶν κείμενα. Τοιοῦτοτρόπως ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἔγιναν τόσαι προσθήκαι καὶ ἐπεκτάσεις εἰς τὴν ἀρχικὴν σύνθεσιν τοῦ ποιητοῦ. Ἄν δηλ. ὁ ραφφὸς ἦτο συγχρόνως καὶ ποιητὴς ἢ ἔστω ἂν εἶχε δεξιότητα εἰς τὴν στιχοποιίαν, ἠδύνατο νὰ διαρρυθμίξῃ τὸ ἀπαγγελλόμενον τεμάχιον ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὸ ἀκροατήριον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους νὰ καταγραφῶν ἐπὶ τέλος τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Φαίνεται ὅτι πρῶτος ὁ Σόλων διέταξε ν' ἀπαγγέλλωνται ὑπὸ τῶν ραφφῶν ἐπὶ τῇ βᾶσει γραπτοῦ κειμένου. Ἦδη λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου π.Χ. αἰῶνος εἶχον καταγραφῆ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα.

1. Ὑποτίθεται ὅτι ἡ λέξις σημαίνει τὸν συναρμολογῶντα μικρὰ ἔπη (ράψω = συναρμολογῶ + ὄδη).

Ἐκτοτε ἀντεγράφοντο καὶ διετηροῦντο εἰς τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔχουν σήμερον¹. Εἰς τὰς πόλεις ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ μόρφωσις τῶν Ἑλλήνων ἐβασίζετο εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ Ὀμήρου. Ἡ ἐκ τῆς ἀναγνώσεώς των συγκίνησις ἐγονιμοποιεῖ εἰς καταπληκτικὸν βαθμὸν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἡ μεγάλη μάλιστα ποιητικὴ τέχνη τῶν κλασσικῶν χρόνων ἐνεπνέετο πάντοτε ἀπὸ τὸν Ὀμηρον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸς αἰῶνας ἀναγνωρίζεται τὸ κάλλος καὶ ἡ μορφωτικὴ δύναμις τῶν δύο τούτων ἐπῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν καύχημα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ δίδαγμα ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

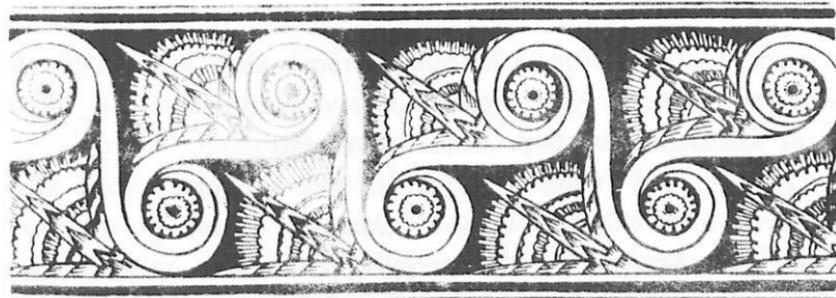

Μυκηναϊκὸν ποτήριον.

1. Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους διηρέθησαν ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἰς 24 ἐκάστη μέρη (ραφιδίας), ἐπιγραφόμενα μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς διάκρισιν αἱ μὲν ραφιδίαι τῆς Ἰλιάδος ἐπιγράφονται μὲ κεφαλαῖα γράμματα, αἱ δὲ τῆς Ὀδυσσεΐας μὲ μικρά.

Ποικιλόχρωμος διακόσμησις Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου.

Ο Δ Υ Σ Σ Ε Ι Α

α

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν,
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστυα καὶ νόον ἔγνω·
πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,
ἀρνύμενος ἦν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων. 5
ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ·
αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἥελιοιο
ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ. 10
τῶν ἀμόθεν γε, θεὰ θύγατερ Διός, εἰπέ καὶ ἡμῖν.

Συμπάθεια τῶν θεῶν πρὸς τὸν Ὀδυσσεά.

Ἡ κατ' αὐτοῦ ὀργὴ τοῦ Ποσειδῶνος.

Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν·
τὸν δ' οἶον νόστου κεχηρημένον ἠδὲ γυναικὸς
νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεῶων

ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι.
 ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἤλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
 τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδε νέεσθαι
 εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων
 καὶ μετὰ οἴσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες
 νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἄσπερχές μενέαιεν
 ἀντιθέω Ὀδυσῆϊ πάρος ἦν γαῖαν ἰκέσθαι.

15

20

25

Ἄλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἔοντας,
 Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
 οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος,
 ἀντιῶν ταύρων τε καὶ ἀρνεῖων ἑκατόμβης.
 ἔνθ' ὁ γ' ἐτέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
 Ζηγὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἀθρόοι ἦσαν.

**Συνέλευσις τῶν θεῶν καὶ ἀπόφασις αὐτῶν
 νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του.**

Τοῖσι δὲ μύθων ἤρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθιοιο,
 τὸν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης·
 τοῦ δ' γ' ἐπιμνησθεὶς ἔπε' ἀθανάτοισι μετηΐδα·
 «ὦ πόποι, οἷον δὴ νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιῶνται·
 ἐξ ἡμέων γὰρ φασὶ κάκ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
 σφῆσιν ἀτασθαλίησιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν,
 ὡς καὶ νῦν Αἰγίσθος ὑπὲρ μόρον Ἀτρεΐδαο
 γῆμ' ἄλοχον μνηστήν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
 εἰδῶς αἰπὺν ὄλεθρον, ἐπεὶ πρό οἱ εἶπομεν ἡμεῖς,
 Ἐρμείαν πέμψαντες, εὐσχοπον ἀργεῖφόντην,
 μήτ' αὐτὸν κτείνειν μήτε μνάσθαι ἄκοιτιν·
 ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο,
 ὀππότ' ἂν ἠβήσῃ τε καὶ ἦς ἱμείρεται αἶψα.

30

35

40

ὡς ἔφαθ' Ἑρμείας, ἄλλ' οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
 πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων· νῦν δ' ἄθροα πάντ' ἀπέτισεν ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 « ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων, 45
 καὶ λίην κεῖνός γε εἰοικότι κεῖται ὀλέθρῳ·

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι·
 ἀλλὰ μοι ἄμφ' Ὀδυσῆι δαΐφρονι δαίεται ἦτορ,
 δυσμόρῳ, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πῆματα πάσχει
 νῆσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, ὅθι τ' ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης. 50

νῆσος δενδρήεσσα, θεὰ δ' ἐν δώματα ναίει,
 Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
 πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
 μακράς, αἱ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει, 55
 αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἰμυλίοισι λόγοισιν
 θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
 ἰέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῶσκοντα νοῆσαι

ἧς γαίης θανέειν ἰμείρεται, οὐδέ νυ σοὶ περ
 ἐντρέπεται φίλον ἦτορ, Ὀλύμπιε· οὐ νύ τ' Ὀδυσσεὺς 60

Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο, Ζεῦ ; »

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·
 « Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων ;

πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην, 65
 ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσιν
 ἀθανάτοισιν ἔδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν ;
 ἀλλὰ Ποσειδάων γαίηοχος ἀσκελὲς αἰεὶ

Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
 ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον 70

πᾶσιν Κυκλώπεσσι. 71

ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων 74

οὐ τι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης.
 ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς οἶδε περιφραζώμεθα πάντες
 νόστον, ὅπως ἔλθῃσι Ποσειδάων δὲ μεθήσει
 ὄν χόλον· οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
 ἀθανάτων ἀέχῃτι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος ».

75

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη:
 « ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
 εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσιν,
 νοστήσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὄνδε δόμονδε,
 Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον ἀργεῖφόντην
 νῆσον ἐς Ὀγυγίην ὀτρύνομεν, ὅφρα τάχιστα
 νύμφῃ εὐπλοκάμῳ εἶπη νημερτέα βουλήν,
 νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται·
 αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκην δ' ἐσελεύσομαι, ὅφρα οἱ υἱὸν
 μᾶλλον ἐποτρύνω καὶ οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείῳ,
 εἰς ἀγορὴν καλέσαντα κάρη κομόωντας Ἀχαιοὺς
 πᾶσι μνηστῆρεςσιν ἀπειπέμεν, οἳ τέ οἱ αἰεὶ
 μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἔλικας βοῦς.
 πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἡμαθόεντα
 νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἣν που ἀκούσῃ,
 ἥδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν ».

80

85

90

95

**Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ μορφήν ξένου εἰς τὸ ἀνάκτορον
 τοῦ Ὀδυσσέως.**

« Ὡς εἰποῦσ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμπιοι καρῆνων ἄϊξασα,
 στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
 οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμη δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
 εἰδομένη ξένῳ, Ταφίων ἡγήτορι Μέντη.
 εὔρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας. οἳ μὲν ἔπειτα
 πεσσοῖσι προπάραιθε θυράων θυμὸν ἕτερπον

96

102

105

ἦμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν, οὓς ἔκτανον αὐτοί·
 κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὄτρηροὶ θεράποντες
 οἱ μὲν οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι καὶ ὕδωρ, 110
 οἱ δ' αὐτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
 νίζον καὶ πρότιθεν, τοὶ δὲ κρέα πολλὰ δατεῦντο.

Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἶδε Τηλέμαχος θεοειδής·
 ἦστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον τετιμημένος ἦτορ,
 ὄσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσίν, εἴ ποθεν ἐλθὼν 115
 μνηστήρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δώματα θείη,
 τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχει καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσει.
 τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, εἴσιδ' Ἀθήνην.
 βῆ δ' ἰθύς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ
 ξεῖνον δηθὰ θύρησιν ἐφεστάμεν· ἐγγύθι δὲ στάς 120
 χεῖρ' ἔλε δεξιτερὴν καὶ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
 καὶ μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

«Χαῖρε, ξεῖνε, παρ' ἄμμι, φιλήσεται· αὐτὰρ ἔπειτα
 δείπνου πασσάμενος μυθήσεται ὅττεό σε χρὴ».

Ὡς εἰπὼν ἤγειθ', ἣ δ' ἔσπετο Παλλὰς Ἀθήνη. 125
 οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἔντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
 ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν
 δουροδόκης ἔντοσθεν ἐυξόου, ἔνθα περ ἄλλα
 ἔγγχε' Ὀδυσσεύος ταλασίφρονος ἴστατο πολλά,
 αὐτὴν δ' ἐς θρόνον εἴσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας, 130
 καλὸν δαιδάλεον· ὑπὸ δὲ θρηῆνυς ποσὶν ἦεν.
 πὰρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκτοθεν ἄλλων
 μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῶ
 δείπνῳ ἀδήσειεν, ὑπερφιάλοισι μετελθὼν,
 ἣδ' ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο. 135
 χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
 καλῇ χρυσεῖῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
 νίφασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.

- σῆτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα· 139
 δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν αἰείρας 141
 παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα·
 κῆρυξ δ' αὐτοῖσιν θάμ' ἐπώχετο οἰνοχοεύων.
 Ἔς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες. οἱ μὲν ἔπειτα
 ἐξεΐης ἔζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε, 145
 τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χειρας ἔχευαν,
 σῆτον δὲ δμωαὶ παρενήνεον ἐν κανέοισιν,
 κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
 οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἐτοῖμα προκείμενα χειρας ἴαλλον.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο 150
 μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει,
 μολπὴ τ' ὄρχηστὺς τε· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός·
 κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέα θῆκεν
 Φημίω, ὅς ῥ' ἦειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκη.
 ἦ τοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰεΐδεν. 155
 Αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
 ἄγχι σῶν κεφαλῆν, ἵνα μὴ πευθοῖαθ' οἱ ἄλλοι·
 « Ἐεῖνε φίλ', ἦ καὶ μοι νεμεσήσεται ὅττι κεν εἶπω ;
 τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδή,
 ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν, 160
 ἀνέρος, οὗ δὴ που λεύκ' ὄστέα πύθεται ὄμβρω
 κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἦ εἰν' ἀλὶ κῦμα κυλίνδει.
 εἰ κεῖνόν γ' Ἰθάκηνδε ἰδοῖατο νοστήσαντα,
 πάντες κ' ἀρησαῖατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
 ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖο τε ἐσθῆτὸς τε. 165
 νῦν δ' ὁ μὲν ὧς ἀπόλωλε κακὸν μόνον, οὐδέ τις ἡμῖν
 θαλπωρὴ, εἴ πέρ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 φῆσιν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὄλετο νόστιμον ἦμαρ.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
 τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν ; πόθι τοι πόλις ἦδὲ τοκῆς ; 170

ὄπποιῆς τ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται
 ἤγαγον εἰς Ἰθάκην ; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο ;
 οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν οἴομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι.
 καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὕφρ' ἐὺ εἰδῶ,
 ἦε νέον μεθέπεις ἢ καὶ πατρώϊός ἐσσι 175
 ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
 ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίστροφο, ἦν ἀνθρώπων ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 « Τοιγὰρ ἐγὼ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
 Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὐχομαι εἶναι 180
 υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
 νῦν δ' ὧδε ξὺν νηὶ κατήλυθον ἠδ' ἐτάροισιν
 πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον ἐπ' ἄλλοθρόους ἀνθρώπους,
 ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν, ἄγω δ' αἶθωνα σίδηρον·
 νηὺς δέ μοι ἦδ' ἔσθηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόλῆος, 185
 ἐν λιμένι Ῥεῖθρφ ὑπὸ Νηίῳ ὑλήεντι.
 ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώιοι εὐχόμεθ' εἶναι
 ἐξ ἀρχῆς, εἴ πέρ τε γέροντ' εἶρηαι ἐπελθῶν
 Λαέρτην ἤρωα, τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
 ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ πῆματα πάσχειν 190
 γρηὶ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἢ οἱ βρωσίν τε πόσιν τε
 παρτιθεῖ, εὖτ' ἄν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβησιν
 ἐρπύζοντ' ἀνά γουνὸν ἄλωῆς οἰνοπέδοιο.
 νῦν δ' ἦλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι,
 σὸν πατέρ'· ἀλλὰ νυ τόν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου· 195
 οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
 ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρεί πόντῳ
 νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
 ἄγριοι, οἳ που κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
 αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι, ὥς ἐνὶ θυμῷ 200
 ἀθάνατοι βάλλουσι καὶ ὡς τελέεσθαι οἶω,

οὔτε τι μάντις ἐὼν οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς.
 οὐ τοι ἔτι δηρὸν τε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης
 ἔσσεται, οὐδ' εἴ πέρ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχησιν·
 φράσσεται ὡς κε νέηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν. 205
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
 εἰ δὴ ἐξ αὐτοῖο τόσος πάϊς εἰς Ὀδυσῆος.
 αἰνῶς μὲν κεφαλὴν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
 κείνω, ἐπεὶ θαμὰ τοῖον ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισιν,
 πρὶν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι 210
 Ἄργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλης ἐνὶ νηυσίν·
 ἐκ τοῦ δ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον οὔτ' ἐμ' ἐκεῖνος ».

Ἐνθάρρυνσις καὶ συμβουλαὶ τῆς Ἀθηνᾶς
 πρὸς τὸν Τηλέμαχον.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἤδα·
 « Τοιγάρ ἐγὼ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
 μήτηρ μὲν τέ μέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἐγὼ γε 215
 οὐκ οἶδ' οὐ γάρ πώ τις ἐὼν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
 ὡς δὴ ἐγὼ γ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
 ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἐπι γῆρας ἔτετμε.
 νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
 τοῦ μ' ἐκ φασὶ γενέσθαι, ἐπεὶ σύ με τοῦτ' ἔρεεῖνεις ». 220

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 « Οὐ μὲν τοι γενεὴν γε θεοὶ νώνυμνον ὀπίσσω
 θῆκαν, ἐπεὶ σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
 τίς δαίς, τίς δὲ ὄμιλος ὃδ' ἔπλετο ; τίπτε δέ σε χρεώ ; 225
 εἰλακίνη ἢ γάμος ; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν·
 ὡς τέ μοι ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως δοκέουσι
 δαίνυσθαι κατὰ δῶμα. νεμεσσήσαιτό κεν ἀνήρ

αἴσχεα πόλλ' ὀρώων, ὅς τις πιτυτός γε μετέλθοι ».

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἤυδα· 230
 « Ξεῖν', ἐπεὶ ἄρ δὴ ταυτὰ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλάς,
 μέλλεν μὲν ποτε οἶκος ὄδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων
 ἔμμεναι, ὄφρ' ἔτι κεῖνος ἀνὴρ ἐπιδήμιος ἦεν·
 νῦν δ' ἐτέρως ἐβόλοντο θεοὶ κακὰ μητιόωντες,
 οἳ κεῖνον μὲν ἄιστον ἐποίησαν περὶ πάντων 235
 ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὐ κε θανόντι περ' ὄδ' ἀκαχοίμην,
 εἰ μετὰ οἷς ἐτάροισι δάμη Τρώων ἐνὶ δήμῳ,
 ἧὲ φίλων ἐν χερσίν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπυευσεν.
 τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
 ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἦρατ' ὀπίσσω. 240
 νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἄρπυιαι ἀνηρείψαντο·
 οἴχετ' ἄιστος, ἄπυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε
 κάλλιπεν. οὐδέ τι κεῖνον ὀδυρόμενος στεναχίζω
 οἶον, ἐπεὶ νύ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔτευξαν.
 ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι, 245
 Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
 ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν,
 τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
 ἦ δ' οὐτ' ἀρνεῖται στυγερόν γάμον οὔτε τελευτὴν
 ποιῆσαι δύναται· τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες 250
 οἶκον ἐμόν· τάχα δὴ με διαρραΐσουσι καὶ αὐτόν ».

Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη·
 « ὦ πόποι, ἧ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου Ὀδυσῆος
 δεύη, ὅ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χειρας ἐφείη.
 εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν δόμου ἐν πρώτῃσι θύρῃσιν 255
 σταίη, ἔχων πῆληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,
 τοῖος ἐὼν οἶόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα
 οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,
 ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο—

ὄχετο γὰρ καὶ κεῖσε θεῆς ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεύς 260
 φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἶη
 ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας· ἀλλ' ὁ μὲν οὐ οἱ
 δῶκεν, ἐπεὶ ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἔοντας,
 ἀλλὰ πατήρ οἱ δῶκεν ἐμός· φιλέεσκε γὰρ αἰνῶς·
 τοῖος ἔων μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς· 265
 πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
 ἀλλ' ἦ τοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
 ἦ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἦε καὶ οὐκί,
 οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα,
 ὅπως κε μνηστῆρας ἀπώσεται ἐκ μεγάροιο. 270
 εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων·
 αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἤρωας Ἀχαιοὺς
 μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων.
 μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι,
 μητέρα δ', εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι, 275
 ἅψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο·
 οἱ δὲ γάμον τεύξουσι καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
 πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἔπεσθαι.
 σοὶ δ' αὐτῶ πικρινῶς ὑποθήσομαι, αἶ κε πίθηαι·
 νῆ' ἄρσας ἐρέτησιν ἐείκοσιν, ἦ τις ἀρίστη, 280
 ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
 ἦν τίς τοι εἶπησι βροτῶν ἢ ὅσων ἀκούσης
 ἐκ Διός, ἦ τε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
 πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἔλθε καὶ εἶρεο Νέστορα δῖον,
 κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον· 285
 ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
 εἰ μὲν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσης,
 ἦ τ' ἄν, τρυχόμενός περ, ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν.
 εἰ δέ κε τεθνηῶτος ἀκούσης μηδ' ἔτ' ἔόντος,
 νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν 290

σῆμά τέ οἱ χεῦαι καί ἐπὶ κτέρεα κτερεῖξαι
 πολλά μάλ', ὅσσα ἔοικε, καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι.
 αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσης τε καὶ ἔρξης,
 φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
 ὅπως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι 295
 κτείνης ἢ δόλω ἢ ἀμφιδόν· οὐδέ τί σε χρὴ
 νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἔσσι.
 ἢ οὐκ αἰεὶς οἶον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης
 πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα,
 Αἴγισθον δολόμητιν, ὃ οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα ; 300
 καὶ σύ, φίλος, μάλα γάρ σ' ὀρώω καλὸν τε μέγαν τε,
 ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὐ εἶπη.
 αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοῆν κατελεύσομαι ἤδη
 ἢδ' ἐτάρους, οἳ πού με μάλ' ἀσχαλώσι μένοντες·
 σοὶ δ' αὐτῶ μελέτω, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων ». 305

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
 « Ξεῖν', ἦ τοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
 ὡς τε πατήρ ᾧ παιδί, καὶ οὐ ποτε λήσομαι αὐτῶν.
 ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
 ὄφρα λοεσσάμενός τε τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ, 310
 δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίης, χαίρων ἐνὶ θυμῶ,
 τιμῆεν, μάλα καλόν, ὃ τοι κειμήλιον ἔσται
 ἐξ ἐμεῦ, οἷα φίλοι ξεῖνοι ξεῖνοισι διδοῦσι ».

Τὸν δ' ἠμείβεται ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
 « Μὴ μ' ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο. 315
 δῶρον δ', ὅττι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγη,
 αὖτις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἰκόνδε φέρεσθαι,
 καὶ μάλα καλὸν ἐλών· σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς ».

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἶποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη.
 ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο· τῶ δ' ἐνὶ θυμῶ 320
 θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ ἔ πατρὸς

μᾶλλον ἔτ' ἢ τὸ πάροιθεν. ὁ δὲ φρεσὶν ἦσι νοήσας
θάμβησεν κατὰ θυμόν· οἶσατο γὰρ θεὸν εἶναι.
αὐτίκα δὲ μνηστῆρας ἐπώχετο ἰσόθεος φώς.

Τὸ ἄσμα τοῦ Φημίου . Ἐμφάνισις τῆς Πηνελόπης .

Τοῖσι δ' αἰδοὺς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ 325
ἦατ' ἀκούοντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.
τοῦ δ' ὑπερωϊόθεν φρεσὶ σύνθετο θέσπιν αἰοιδὴν
κούρη Ἰκαρίοιο, περίφρων Πηνελόπεια·

κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσето οἶο δόμοιο, 330
οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δὺ' ἔποντο.
ἦ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο διὰ γυναικῶν,
στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἐκάτερθε παρέστη. 335
δακρύσασα δ' ἔπειτα προσηύδα θεῖον αἰοιδόν·

« Φῆμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτῆρια οἶδας,
ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν αἰοιδοί·
τῶν ἔν γέ σφιν ἄειδε παρήμενος, οἱ δὲ σιωπῇ
οἶνον πινόντων· ταύτης δ' ἀποπαύε' αἰοιδῆς 340
λυγρῆς, ἣ τέ μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
τείρει, ἐπεὶ με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω μεμνημένη αἰεὶ,
ἀνδρός, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος ».

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠύδα· 345
« Μῆτερ ἐμή, τί τ' ἄρα φθονεῖς ἐρίηρον αἰοιδόν
τέρπειν ὄππῃ οἱ νόος ὄρνυται ; οὐ νύ τ' αἰοιδοί
αἴτιοι, ἀλλὰ ποθι Ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
ἀνδράσιν ἀλφηστῆσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἐκάστω.

τούτω δ' οὐ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον αἰεΐδειν· 350
 τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
 ἢ τις ἀκούοντεςσι νεωτάτῃ ἀμφιπέληται.
 σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίη καὶ θυμὸς ἀκούειν·
 οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
 ἐν Τροίῃ, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο. 355
 ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
 ἰστόν τ' ἡλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
 ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἄνδρεςσι μελήσει
 πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ ».

Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει· 360
 παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ·
 ἔς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναῖξι
 κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα, φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
 ἦδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλῃ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

[365 - 444. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς μητρὸς τοῦ ὁ Τηλέμαχος ὠμίλησε μὲ θάρορος, τὸ ὅποιον ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μνηστήρας. Συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ θορυβοῦν καὶ ν' ἀκούουν κοσμίως τὸ θεσπέσιον ἄσμα τοῦ Φημίου. Συγχρόνως ἀηγγεῖλε τὴν ἀπόφασίν του νὰ συγκαλέσῃ τὴν ἐπαύριον εἰς ἀγορὰν τοὺς εὐγενεῖς τῆς Ἰθάκης.]

β

[Διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐκαλοῦντο οἱ ὑπήκοοί του εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν καὶ διὰ τοῦτο ἐφαντάσθησαν ὅτι θὰ ἤκουον εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀπόντος βασιλέως. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ συγκεντρωμένου πλήθους θαυμαστός εἰς χάριν καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ δύο κύνας. Ἐκάθισεν εἰς τὸν θ ὦ κ ο ν τοῦ πατρὸς του καὶ εἰς ὠρισμένην στιγμὴν ὠμίλησεν ἐπισήμως εἰς τὴν ὁμήγηρην. Ἀνεκοίνωσεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ Ὀδυσσεὺς, ἀλλὰ περὶ ἰδικῆς του ἀποφάσεως νὰ θέσῃ τέλος εἰς τὴν ἀθιυρεσίαν τῶν μνηστήρων. Ἀποτεινόμενος εἰς τοὺς νομιμόφρονας πολίτας τῆς Ἰθάκης ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ἔκκλησιν νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ περισώσῃ τὴν πατριζὴν περιουσίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Συγχρό-

νωσ ἐξήτησε νὰ τοῦ δοθῆ πλοῖον, διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Πύλον καὶ εἰς Σπάρτην πρὸς ἀναζήτησιν εἰδήσεων περὶ τοῦ πατρός του.

Ἐπεὶ τοῦ Τηλεμάχου ὠμίλησεν ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Ἀλιθέρης, φίλοι καὶ πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Ὀδυσσεως. Μὲ πολλὴν ὁμως αὐθάδειάν τινες ἐκ τῶν μνηστήρων ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Τηλεμάχου καὶ διέλυσαν τὴν ἀγοράν.

Ἡ Ἀθηναῖα τότε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος ἠτοίμασε πλοῖον διὰ τὸν Τηλέμαχον καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ταξίδιον του. Εἰς τὸ ἀνάκτορον μόνον ἢ τροφὸς Εὐρύκλεια ἔμαθεν ὅτι θ' ἀνεχώρει ὁ νεαρὸς κύριός της καὶ αὐτὴ ἠτοίμασε τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια. "Ὅταν ἐπήλθε τὸ σκότος, ἀπέπλευσαν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἰθάκης καὶ μὲ ἀ κ ρ α ἦ ζ ἐ φ υ ρ ο ν ἔταξίδευσαν ὄλην τὴν νύκτα πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Νέστορος.]

γ

[Ἐφθασαν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ὥραν οἱ Πύλιοι ἐτέλουν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης πάνδημον θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ὁ Τηλέμαχος, ἐνθαρρυνόμενος πάντοτε ὑπὸ τῆς θεᾶς. ἠλησίασεν εἰς τὸν γηραιὸν βασιλέα, ὅστις μαζί μὲ τοὺς υἱοὺς του καὶ ἄλλους εὐγενεῖς τῆς Πύλου παρηκολούθει τὴν ὄπτησιν τῶν κρεάτων. Ὅλοι ἔσπευσαν νὰ δεξιωθοῦν καὶ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς δύο ξένους. Ὅτε μετὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὸ φαγητὸν ἔμαθεν ὁ Νέστωρ ποῖος ἦτο ὁ νεαρὸς ταξιδιώτης καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἦλθε, συνεκινήθη πολὺ ἐνθυμηθεὶς τὸν Ὀδυσσεά καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου. Γλυκὸς πάντοτε εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς τοὺς τρόπους ὁ παλαίμαχος ἦρως, διηγῆθη εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν δὲν ἔφυγαν ὅλοι συγχρόνως ἀπὸ τὸ Ἴλιον καὶ ἐπομένως αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ τοῦ Ὀδυσσεως. Ἴσως ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπλανήθη εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ εἶχεν ἀκούσει κάτι διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἰθάκης.

Διὰ τὸ ταξίδιον τοῦ Τηλεμάχου εἰς τὴν Σπάρτην ἐφρόντισεν αὐτοπροσώπως ὁ Νέστωρ. Ἀφοῦ τὸν ἐξένισε μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ μίαν ἀκόμη ἡμέραν, τοῦ ἔδωσεν ἄρμα μὲ θανμασίους ἵππους, οἱ ὁποῖοι ταχύτατα τὸν ἔφεραν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μενελάου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Τηλέμαχος εἶχεν ὡς συνοδὸν του τὸν υἱὸν τοῦ Νέστορος Πεισίστρατον, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μέντωρ — ἡ Ἀθηναῖα — προφασίζόμενος ὅτι πρέπει νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον, ἐξηφανίσθη ὡς πτηνόν.]

δ

[Ἐξ ἴσου φιλόξενος ὁ οἶκος τοῦ Μενελάου εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἠγοίχθη εἰς τοὺς νεοαφιχθέντας ξένους. Κατάπληκτοι οἱ δύο βασιλοπαῖδες ἐθαύμαζον τοὺς κίονας, τὰς ἡχηρὰς αἰθούσας καὶ τὴν πολυτελεῆ διακόσμησιν τοῦ ἀνακτόρου μὲ χρυσόν, μὲ ἤλεκτρον καὶ μὲ ἄργυρον. Ἡ σύζυγος τοῦ Μενελάου ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὸν Τηλέμαχον διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα του. Μὲ πολλὴν συγκίνησιν ἐνεθυμήθησαν ὅλα τὰ περασμένα καὶ ἔπειτα ἀπέλυσαν φαγητὸν καὶ ὕπνον. Τὴν ἐπομένην διηγήθη ὁ Μενέλαος εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅσα αὐτὸς ὑπέστη ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ Ἰλίου καὶ ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τὸν κατεκράτησεν ἐπὶ πολὺ ἢ θέλησις τῶν θεῶν, ἔμαθεν ἀπὸ τὸν θαλάσσιον δαίμονα Πρωτεύα τὰς τύχας τῶν διαφόρων ἡγεμόνων, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὸ Ἰλιον. Διὰ τὸν Ὀδυσσεά ὁ Πρωτεύς εἶπεν ὅτι ζῆ καὶ ὅτι τὸν κατακρατεῖ εἰς μεμακροσμένην νῆσον ἢ νύμφη Καλυψώ.]

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Τηλεμάχου οἱ μνηστῆρες ἐξηκολούθουν νὰ τρώγουν καὶ νὰ διασκεδάζουν. Ὅταν ἔμαθαν τὴν ἀναχώρησίν του, ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ στήσουν ἐνέδραν καὶ νὰ τὸν φονεύσουν, ὅταν θὰ ἐπαγγέχεται εἰς τὴν Ἰθάκην. Μὲ τὴν προστασίαν ὅμως τῆς Ἀθηνᾶς ἐσώθη ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεώς.]

ε

Ὁ Ἑρμῆς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

[1 - 28. Ἦδη δὲ καὶ ὁ Ζεὺς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διατάξῃ τὴν νύμφην Καλυψῶ ν' ἀφήσῃ τὸν Ὀδυσσεά ἐλεύθερον. Ἐκάλεσεν ὁ ἄρχων τοῦ Ὀλύμπου τὸν υἱὸν του Ἑρμῆν καὶ εἶπε :]

« Ἑρμεία, σὺ γὰρ αὐτε τὰ τ' ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι, 29
 νύμφη εὐπλοκάμω εἰπεῖν νημερτέα βουλῆν, 30
 νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὧς κε νέηται
 οὔτε θεῶν πομπῆ οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·
 ἀλλ' ὁ γ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πῆματα πάσχων
 ἤματί κ' εἰκοστῶ Σχερίην ἐρίβωλον ἴκοιτο,

Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγγίθεοι γεγάασιν,
 οἳ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὧς τιμήσουσιν,
 πέμψουσιν δ' ἐν νηὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
 χαλκόν τε χρυσόν τε ἄλλις ἐσθῆτά τε δόντες,
 πόλλ', ὅσ' ἂν οὐδέ ποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
 εἴ περ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληίδος αἴσαν.
 ὧς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι
 οἶκον ἐς ὑπόροφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν ».

Ὡς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργεῖφόντης.
 αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
 ἀμβρόσια χρύσεια, τὰ μιν φέρον ἡμὲν ἐφ' ὑγρῆν
 ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῆς ἀνέμοιο.
 εἴλετο δὲ ῥάβδον, τῆ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
 ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώνοντας ἐγείρει.
 τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργεῖφόντης.
 Πιερίην δ' ἐπιβάς ἐξ αἰθέρος ἔμπεσε πόντῳ·
 σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρω ὄρνιθι εἰκῶς,
 ὅς τε κατὰ δεινούς κόλπους ἀλὸς ἀτρυγέτοιο
 ἰχθῦς ἀγρώσσων πυκινὰ πτερά δεύεται ἄλμῃ·
 τῷ ἴκελος πολέεσσιν ὀχῆσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
 ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν,
 ἔνθ' ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος ἠπειρόνδε
 ἦιεν, ὄφρα μέγα σπέος ἴκετο, τῷ ἐνὶ νύμφῃ
 ναῖεν εὐπλόκαμος· τὴν δ' ἐνδοθὶ τέτμεν ἐοῦσαν.
 πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, τηλόσε δ' ὀδμῆ
 κέδρου τ' εὐκεάτοιο θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει
 δαιομένων· ἠ δ' ἐνδον ἀοιδιάσουσ' ὀπι καλῆ
 ἰστον ἐποιχομένη χρυσεῖη κερκίδ' ὕφαιεν.
 ὕλη δὲ σπέος ἀμφὶ πεφύκει τηλεθώσασα,
 κλήθρη τ' αἰγειρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος.
 ἐνθα δὲ τ' ὄρνιθες ταχυσίπτεροι εὐνάζοντο,

σκῶπές τ' ἴρηκές τε τανύγλωσσοί τε κορῶναι
 εἰνάλιαι, τῆσιν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
 ἦ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ σπέιους γλαφυροῖο
 ἡμερὶς ἠβῶωσα, τεθήλει δὲ σταφυλησι.
 κρήναι δ' ἐξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῶ, 70
 πλησίαι ἀλλήλων τετραμμένοι ἄλλυδις ἄλλη.
 ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἠδὲ σελίνου
 θήλεον. ἔνθα κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἔπελθῶν
 θήησαιτο ἰδὼν καὶ τερφθείη φρεσὶν ἦσιν.
 ἔνθα στάς θηεῖτο διάκτορος ἀργεῖφόντης. 75
 αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἔῳ θηήσατο θυμῶ,
 αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν. οὐδέ μιν ἄντην
 ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψώ, δῖα θεάων.
 οὐ γάρ τ' ἀγνώτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
 ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. 80
 οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
 ἀλλ' ὅ γ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος, ἔνθα πάρος περ,
 δάκρυσι καὶ στοναχῆσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων.
 πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
 Ἑρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψώ, δῖα θεάων, 85
 ἐν θρόνῳ ἰδρῦσασα φαεινῶ σιγαλόεντι·

« Τίπτε μοι, Ἑρμεία χρυσόρραπι, εἰλήλουθας
 αἰδοῖός τε φίλος τε ; πάρος γε μὲν οὐ τι θαμίξεις.
 αὐδα ὅ τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
 εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν. 90
 ἀλλ' ἔπεο προτέρω, ἵνα τοί παρ ξείνια θείω ».

Ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν
 ἀμβροσίης πλήσασα, κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
 αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος ἀργεῖφόντης.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῆ, 95
 καὶ τότε δὴ μιν ἔπεσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

« Εἰρωτῶς μ' ἔλθόντα θεὰ θεόν· αὐτὰρ ἐγὼ τοι
 νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
 Ζεὺς ἐμέ γ' ἠνώγει δεῦρ' ἔλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
 τίς δ' ἂν ἐκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἀλμυρὸν ὕδωρ 100
 ἄσπετον ; οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἳ τε θεοῖσιν
 ἰερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἐκατόμβας.
 ἀλλὰ μάλ' οὐ πως ἔστι Διὸς νόον αἰγιόχοιο
 οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν οὐδ' ἀλιῶσαι.
 φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι οἰζυρώτατον ἄλλων, 105
 τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἄστου πέρι Πριάμοιο μάχοντο. 106
 τὸν νῦν σ' ἠνώγειν ἀποπεμπέμεν ὅττι τάχιστα· 112
 οὐ γάρ οἱ τῆδ' αἴσα φίλων ἀπονόσφιν ὀλέσθαι,
 ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι
 οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν » 115

Ὁ Ὀδυσσεὺς μανθάνει τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν.

ᾠς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργεῖφόντης· 148
 ἥ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆα μεγάλητορα πότνια νύμφη
 ἦι, ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων. 150
 τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὔρε καθήμενον· οὐδέ ποτ' ὅσσε
 δακρυόφιν τέρσοντο, κατεῖβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
 νόστον ὀδυρομένω, ἐπεὶ οὐκέτι ἦνδανε νύμφη.
 ἀλλ' ἦ τοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκη 155
 ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
 ἦματα δ' ἄμ πέτρῃσι καὶ ἠιόνεσσι καθίζων
 δάκρυσι καὶ στοναχῆσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων
 πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δόκρυα λείβων.
 ἀγχοῦ δ' ἰσταμένη προσεφώνεε διὰ θεάων·
 « Κάμμορε, μή μοι ἔτ' ἐνθάδ' ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν 160
 φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ' ἀποπέμψω.
 ἀλλ' ἄγε δούρατα μακρὰ ταμῶν ἀρμόζεο χαλκῶ

εὐρεΐαν σχεδίην· ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ' αὐτῆς
 ὑφοῦ, ὡς σε φέρησιν ἐπ' ἡεροειδέα πόντον.
 αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν 165
 ἐνθήσω μενοεικέ', ἃ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι,
 εἵματά τ' ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὔρον ὀπισθεν,
 ὡς κε μάλ' ἀσκηθῆς σὴν πατρίδα γαῖαν ἴκηαι,
 αἴ κε θεοὶ γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
 οἳ μιν φέρτεροὶ εἰσι νοῆσαι τε κρῆναί τε ». 170

᾽Ως φάτο, ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
 καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « Ἄλλο τι δὴ σύ, θεά, τόδε μήδεαι, οὐδέ τι πομπήν,
 ἧ με κέλειαι σχεδίη περάαν μέγα λαῖτιμα θαλάσσης,
 δεινὸν τ' ἀργαλέον τε· τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ νῆες εἶσαι 175
 ὠκύποροι περώσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρω.
 οὐδ' ἂν ἐγὼν ἀέκητι οέθεν σχεδῖης ἐπιβαίην,
 εἰ μή μοι τλαίης γε, θεά, μέγαν ὄρκον ὁμόσσαι
 μή τί μοι αὐτῶ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο ».

᾽Ως φάτο, μείδησεν δὲ Καλυψῶ δῖα θεάων, 180
 χειρὶ τέ μιν κατέρεζεν ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
 « Ἡ δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσί καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
 οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορευσαί.
 ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθε
 καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος 185
 ὄρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι,
 μή τί τοι αὐτῶ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο
 ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἄσσο' ἂν ἐμοί περ
 αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρεῖώ τόσον ἴκοι·
 καὶ γὰρ ἐμοί νόος ἐστὶν ἐναΐσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ 190
 θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεγῆμων ».

᾽Ως ἄρα φωνήσασ' ἠγήσατο δῖα θεάων
 καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

Ἴξον δὲ σπέος ἐς γλαφυρὸν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνὴρ,
καὶ ῥ' ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη 195
'Ερμείας, νύμφη δ' ἐτίθει πάρα πᾶσαν ἔδωδῆν,
ἔσθην καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
αὐτῇ δ' ἀντίον Ἴξεν Ὀδυσσεύς θείοιο,

τῇ δὲ παρ' ἀμβροσίην δμῳαὶ καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
οἱ δὲ ἐπ' ὀνειάθ' ἐτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. 200
αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἔδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
τοῖς ἄρα μύθων ἤρχε Κλυψώ, δῖα θεάων·

« Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
οὕτω δὴ οἰκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν 205
αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι; σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμπτῃς.

εἴ γε μὲν εἰδείης σῆσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἴσα
κῆδε' ἀναπλῆσαι, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι,
ἐνθάδε κ' αὔθι μένων σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσσοις
ἀθάνατός τ' εἴης, ἰμειρόμενός περ ἰδέσθαι 210
σὴν ἄλοχον, τῆς τ' αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα.

οὐ μὲν θην κείνης γε χερείων εὐχομαι εἶναι,
οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἐπεὶ οὐ πῶς οὐδὲ ἔοικεν
θνητὰς ἀθανάτησι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν ».

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
« Πότνα θεά, μή μοι τόδε χῶεο· οἶδα καὶ αὐτὸς 215

πάντα μάλ', οὔνεα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια
εἶδος ἀκιδνοτέρη μέγεθός τ' εἰσάντα ἰδέσθαι·
ἢ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρω·
ἀλλὰ καὶ ὡς ἐθέλω καὶ ἐέλδομαι ἤματα πάντα
οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι· 220

εἰ δ' αὖ τις ῥαίησι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
τλήσομαι ἐν στήθεσσιν ἔχων ταλαπενθέα θυμόν·
ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πάθον καὶ πολλὰ μόγησα
κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω ».

[225 - 261. Τὴν ἐπομένῃν, μόλις ἐφάνη ἡ αὐγή, ἡ Καλυψὼ ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς νήσου, ὅπου ὑπῆρχον πανύψηλα δένδρα, καὶ τοῦ ἔδωσεν ἐργαλεῖα, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν σχεδῖαν. Ὁ Ὀδυσσεὺς προσεπάθησε νὰ τὴν κατασκευάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν στερεὰν καὶ ἀσφαλῆ (βλ. εἰκ. 9).]

Ἀπόπλους καὶ ναυάγιον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Τέτρατον ἤμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα· 262
 τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου διὰ Καλυψῶ,
 εἵματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα καὶ λούσασα
 ἐν δέ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανος οἴνοιο 265
 τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν, ἐν δέ καὶ ἦα
 κωρύκῳ· ἐν δέ οἱ ὄψα τίθει μενοεικέα πολλὰ·
 οὔρον δὲ προέηκεν ἀπτήμονά τε λιαρὸν τε.
 γηθόσυνος δ' οὔρω πέτασ' ἰστία δίος Ὀδυσσεύς.
 αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηγέντως 270
 ἤμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐπιπτεν
 Πηλιάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὄψε δύνοντα Βοώτην
 Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
 ἣ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὀρίωνα δοκεύει,
 οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο· 275
 τὴν γὰρ δὴ μιν ἄνωγε Καλυψῶ, διὰ θεάων,
 ποντοπορευέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα.
 ἐπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορεύων,
 ὄκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
 γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγγιστον πέλεν αὐτῷ· 280
 εἶσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἡεροειδέι πόντῳ.
 Τὸν δ' ἐξ Αἰθιοπῶν ἀνίων κρείων ἐνοσίχθων
 τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὄρεων ἴδεν· εἶσατο γὰρ οἱ
 πόντον ἐπιπλώων. ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον
 κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὄν μυθήσατο θυμόν· 285

«ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως
 ἄμφ' Ὀδυσῆι ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσιν ἔοντος,
 καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ἔνθα οἱ αἴσα
 ἐκφυγείν μέγα πείραρ οἰζύος, ἦ μιν ἰκάνει.
 ἀλλ' ἔτι μὲν μὴν φημι ἄδην ἔλααν κακότητος ».

290

Ὡς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον
 χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
 παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
 γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον, ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
 σὺν δ' Εὐρός τε Νότος τ' ἔπεσον Ζέφυρός τε δυσαῆς 295
 καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.
 καὶ τότε Ὀδυσσεύς λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
 ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·

«ὦ μοι ἐγὼ δειλός, τί νύ μοι μήκιστα γένηται ;
 δεῖδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν,

300

ἦ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι,
 ἄλγε' ἀναπλήσειν· τὰ δὲ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
 οἴοισιν νεφέεσσι περιστέφει οὐρανὸν εὐρὺν

Ζεὺς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ἐπισπέρχουσι δ' ἄελλαι
 παντοίων ἀνέμων· νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.

305

τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότε ὄλοντο
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες.
 ὡς δὴ ἐγὼ γ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
 ἡματι τῷ, ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα
 Τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλεΐωνι θανόντι.

310

τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καὶ μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
 νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἀλῶναι ».

Ὡς ἄρα μιν εἰπόντ' ἔλασεν μέγα κῦμα κατ' ἄκρης
 δεινὸν ἐπεσσύμενον, περὶ δὲ σχεδίην ἐλέλιξε.
 τῆλε δ' ἀπὸ σχεδῆς αὐτὸς πέσε, πηδάλιον δὲ
 ἐκ χειρῶν προέηκε· μέσον δὲ οἱ ἴστων ἔαξεν

315

δεινὴ μισγομένων ἀνέμων ἔλθοῦσα θύελλα,
 τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπικριον ἔμπεσε πόντῳ.
 τὸν δ' ἄρ' ὑπόβρυχα θῆκε πολὺν χρόνον, οὐδ' ἔδυνάσθη
 αἶψα μάλ' ἀνοσχεθέειν μεγάλου ὑπὸ κύματος ὀρμῆς· 320
 εἶματα γάρ ῥ' ἐβάρυνε, τά οἱ πόρε διὰ Καλυψῶ.
 ὄψε δὲ δὴ ῥ' ἀνέδου, στόματος δ' ἐξέπτυσεν ἄλμην
 πικρὴν, ἣ οἱ πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυζεν.
 ἀλλ' οὐδ' ὡς σχεδίης ἐπελήθετο, τειρόμενός περ,
 ἀλλὰ μεθορμηθεὶς ἐνὶ κύμασιν ἐλλάβετ' αὐτῆς, 325
 ἐν μέσση δὲ καθίζε τέλος θανάτου ἀλεείνων.
 τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα.
 ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης φορέησιν ἀκάνθας
 ἄμ πεδίον, πυκιναὶ δὲ πρὸς ἀλλήλησιν ἔχονται,
 ὡς τὴν ἄμ πέλαγος ἀνεμοὶ φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα· 330
 ἄλλοτε μὲν τε Νότος Βορέη προβάλεσκε φέρεσθαι,
 ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὐρὸς Ζεφύρῳ εἶξασκε διώκειν.

Τὸν δὲ ἴδεν Κάδμου θυγάτηρ, καλλίσφυρος Ἴνώ,
 Λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήεσσα,
 νῦν δ' ἀλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἔξ ἔμμορε τιμῆς. 335
 ἣ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐλέησεν ἀλώμενον ἄλγε' ἔχοντα,
 αἰθυίῃ δ' εἰκυῖα ποτῆ ἀνεδύσετο λίμνης,
 ἴξε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου εἶπέ τε μῦθον·

« Κάμμορε, τίπτε τοι ὦδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
 ὠδύσατ' ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει ; 340
 οὐ μὲν δὴ σε καταφθίσει μάλᾳ περ μενεαίνων·
 ἀλλὰ μάλ' ὦδ' ἔρξαι, δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν·
 εἶματα ταῦτ' ἀποδὺς σχεδίην ἀνέμοισι φέρεσθαι
 κάλλιπ', ἀτὰρ χεῖρεσσι νέων ἐπιμαίεο νόστου
 γαίης Φαιήκων, ὅθι τοι μοῖρ' ἐστὶν ἀλύξαι. 345
 τῇ δέ, τόδε κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο τανύσσαι
 ἄμβροτον· οὐδέ τί τοι παθέειν δέος οὐδ' ἀπολέσθαι.

αὐτὰρ ἐπὴν χεῖρεσσιν ἐφάψαι ἠπείροιο,
 ἄψ ἀπολυοάμενος βαλέειν εἰς οἴνοπα πόντον
 πολλὸν ἀπ' ἠπείρου, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι ». 350

Ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ κρήδεμνον ἔδωκεν,
 αὐτὴ δ' ἄψ ἐς πόντον ἐδύσето κυμαίνοντα
 αἰθυίῃ εἰκυῖα· μέλαν δέ ἐ κῦμα κάλυψεν.

Αὐτὰρ ὁ μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
 ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν· 355

«ὦ μοι ἐγὼ, μή τίς μοι ὑφαίνησιν δόλον αὔτε
 ἀθανάτων, ὅ τέ με σχεδίης ἀποβῆναι ἀνώγει.
 ἀλλὰ μάλ' οὐ πω πείσομ', ἐπεὶ ἐκάς ὀφθαλμοῖσιν
 γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην, ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι.
 ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξω, δοκέει δέ μοι εἶναι ἄριστον· 360
 ὄφρ' ἂν μὲν κεν δούρατ' ἐν ἀρμονίησιν ἀρήρη,
 τόφρ' αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων·
 αὐτὰρ ἐπὴν δὴ μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
 νήξομ', ἐπεὶ οὐ μὲν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον ».

Ἦος ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, 365
 ὥρσε δ' ἐπὶ μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
 δεινὸν τ' ἀργαλέον τε, κατηρεφές, ἤλασε δ' αὐτόν.
 ὡς δ' ἄνεμος ζαῆς ἠἴων θημῶνα τινάξῃ
 καρφαλέων· τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλη·
 ὡς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ'. αὐτὰρ Ὀδυσσεύς 370
 ἀμφὶ ἐνὶ δούρατι βαῖνε, κέλθῃ ὡς ἵππον ἐλαύνων,
 εἴματα δ' ἔξαπέδυνε, τὰ οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
 αὐτίκα δὲ κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο τάνυσσεν,
 αὐτὸς δὲ πρηγῆς ἀλὶ κάππεσε, χεῖρε πετάσσας,
 νηχέμεναι μεμαώς. ἴδε δὲ κρείων ἐνοσίχθων, 375
 κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν·

« Οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθῶν ἀλώω κατὰ πόντον,
 εἰς ὃ κεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγήης »

ἄλλ' οὐδ' ὡς σε ἔολπα ὀνόσσεοθαι κακότητος ». 380
 "Ὡς ἄρα φωνήσας ἴμασεν καλλιτρίχας ἵππους,
 ἔκετο δ' εἰς Αἰγιάς, ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ' ἔαοιν.

Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ' ἐνόησεν.
 ἦ τοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κελεύθους,
 παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας·
 ὦρσε δ' ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν, 385
 ἦρος ὁ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγείη
 διογενῆς Ὀδυσσεὺς θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.

Διάσωσις τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων.

[387 - 493. Δύο νύκτας καὶ δύο ἡμέρας ἐπάλαιεν ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὰ πελώρια κώματα. Ἐπὶ τέλους τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγαλήρευσεν ἡ θάλασσα καὶ ὁ δυστυχὴς ναυαγὸς εἶδε τὴν ξηράν. Ἄλλ' ὅτε κολυμβῶν ἐλησσίασεν εἰς αὐτήν, εἶδεν ὅτι εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ ἀκτὴ ἦτο φοβερὰ ἀπτόμοσ, σχηματίζουσα βράχους καὶ σπήλαια, ὅπου ἐκτυποῦσε τὸ κῶμα καὶ ἐξετίνασεν εἰς τὰ ὕψη ἀφροῦς. Ἐκινδύνευσε πράγματι νὰ συντριβῇ εἰς ἓνα αἰχμηρὸν βράχον. Τέλος κατ' ἔμπνευσιν τῆς Ἀθηναῖς ἀπεφάσισε νὰ κολυμβήσῃ ἀκόμη, κοιτάζων πάντοτε πρὸς τὴν ξηράν, ἕως ὅτου εὗρη κατάλληλον μέρος, διὰ νὰ πατήσῃ γῆν. Ἐφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ὠραίου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπακούων τὴν προσευχὴν τοῦ πολυπαθοῦς ἥρωος ἀνέκοψε τὸ ὄρητικὸν ρεῦμά του καὶ ἤπλωσε πρὸ αὐτοῦ γαλήνην. Ἐπεσεν ἐξηνητλημένος εἰς τὴν γῆν ὁ Ὀδυσσεὺς ἄ π ν ε υ σ τ ο ς κ α ἰ ἄ ν α ν δ ο ς ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Μόλις συνῆλθε καὶ συνεκέντρωσε τὰς σκέψεις του, ἐνεθυμήθη νὰ ρίψῃ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ κρηδέμνον τῆς Λευκοθέας. Ἐπειτα ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς ἓνα σχοῖνον καὶ ἐφίλησε τὸ χῶμα. Ἐπροχώρησε μέσα εἰς τὸ δάσος καί, ἀφοῦ ἔκαμε πρόχειρον στρωμνὴν ἀπὸ ξηρὰ φύλλα, ἐξηπλώθη κατάκοπος καὶ ἀπεκοιμήθη βαθιά.]

ζ

"Ὡς ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
 ὕπνω καὶ καμάτῳ ἀρηγμένος· αὐτὰρ Ἀθήνη

βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε,
οἱ πρὶν μὲν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,
ἀγχοῦ Κυκλώπων ἀνδρῶν ὑπερηνορέοντων, 5
οἱ σφέας σινέσκοντο, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν.
ἐνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος θεοσιδῆς,
εἶσεν δὲ Σχερίῃ ἐκάς ἀνδρῶν ἀλφηστάων,
ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, καὶ ἐδείματο οἴκους,
καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας. 10
ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμείς "Αἰδόσδε βεβήκει,
'Αλκίνοος δὲ τότ' ἤρχε, θεῶν ἀπο μήδεα εἰδώς.

Τὸ ὄνειρον τῆς Ναυσικᾶς.

Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
νόστον Ὀδυσσῆι μεγαλήτορι μητιώσα.
βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἐνὶ κούρη 15
κοιμᾷτ' ἀθανάτησι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικᾶα, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
πάρ δὲ δὺ' ἀμφίπολοι, Χαρίτων ἀπο κάλλος ἔχουσαι,
σταθμοῖν ἐκάτερθε· θύραι δ' ἐπέκειντο φαειναί.
Ἦ δ' ὄνέμου ὡς πνοιῆ ἐπέσσυτο δέμνια κούρης, 20
στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
εἰδομένη κούρη ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
ἦ οἱ ὀμηλική μὲν ἔην, κεχάριστο δὲ θυμῷ.
τῆ μιν εἰσαμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
«Ναυσικᾶα, τί νύ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ; 25
εἴματα μὲν τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα,
σοὶ δὲ γάμος σχεδὸν ἐστίν, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
ἐννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν, οἳ κέ σ' ἄγωνται.
ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
ἐσθλή, χαίρουσιν δὲ πατῆρ καὶ πότνια μήτηρ. 30

ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἡοῖ φαινομένηφι·
 καί τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἔψομαι, ὄφρα τάχιστα
 ἐντύναι, ἐπεὶ οὐ τοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσειαι·
 ἤδη γάρ σε μνῶνται ἀριστῆες κατὰ δῆμον
 πάντων Φαιήκων, ὅθι τοι γένος ἐστὶ καὶ αὐτῆ. 35
 ἀλλ' ἄγ' ἐπότρυνον πατέρα κλυτὸν ἠῶθε πρὸ
 ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν ἐφοπλίσαι, ἧ κεν ἄγῃσι
 ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
 καὶ δὲ σοὶ ὦδ' αὐτῆ πολὺ κάλλιον ἢ ἐπόδεςσιν
 ἔρχεσθαι· πολλὸν γάρ ἀπὸ πλυνοί εἰσι πόληος ». 40

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη, γλαυκῶπις Ἀθήνη
 Οὐλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 ἔμμεναι· οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται οὔτε ποτ' ὄμβρω
 δεύεται οὔτε χιῶν ἐπιπίλναται, ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
 πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἰγλή· 45
 τῷ ἐνὶ τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα.
 ἔνθ' ἀπέβη γλαυκῶπις, ἐπεὶ διεπέφραδε κούρη.

Συνάντησις τοῦ Ὀδυσσέως μετὰ τὴν βασιλόπαιδα Ναυσικᾶν.

Αὐτίκα δ' Ἠὼς ἦλθεν εὐθρονος, ἧ μιν ἔγειρε
 Ναυσικᾶν εὐπεπλον· ἄφαρ δ' ἀπεθαύμασ' ὄνειρον,
 βῆ δ' ἰέναι διὰ δώμαθ', ἵν' ἀγγείλειε τοκεῦσιν, 50
 πατρὶ φίλῳ καὶ μητρὶ κιχήσατο δ' ἔνδον ἔοντας·
 ἧ μὲν ἐπ' ἐσχάρη ἦστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν
 ἠλάκατα στρωφῶσ' ἀλιπόρφυρα· τῷ δὲ θύραζε
 ἔρχομένῳ ξύμβλητο μετὰ κλειτοῦς βασιλῆας
 ἐς βουλήν, ἵνα μιν κάλεον Φαίτριες ἀγαυοί. 55
 ἧ δὲ μάλ' ἄγχι σταῖσα φίλον πατέρα προσέειπε·
 « Πάππα φίλ', οὐκ ἂν δῆ μοι ἐφοπλίσειας ἀπήνην
 ὑψηλὴν εὐκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἶματ' ἄγωμαι

ἐς ποταμὸν πλυνέουσα, τὰ μοι ῥερυπωμένα κεῖται ;
 καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν ἔοντα 60
 βουλὰς βουλευεῖν καθαρὰ χροῖ εἶματ' ἔχοντα.
 πέντε δέ τοι φίλοι υἷες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
 οἱ δὲ ὀπιούντες, τρεῖς δ' ἠἴθεοι θαλέθοντες·
 οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἶματ' ἔχοντες
 ἐς χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμῇ φρενὶ πάντα μέμηλεν ». 65
 «Ὡς ἔφατ'· αἶδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
 πατρὶ φίλω. ὁ δὲ πάντα νόει καὶ ἀμείβετο μύθῳ·
 «Ὅτε τοι ἡμιόνων φθονέω, τέκος, οὔτε τευ ἄλλου.
 ἔρχε· ἀτάρ τοι δμῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
 ὑψηλὴν εὐκυκλον, ὑπερτερὴν ἀραρυῖαν ». 70
 «Ὡς εἰπὼν δμῶεσσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
 οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν εὐτροχον ἡμιονεῖην
 ὤπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον ζευξάν θ' ὑπ' ἀπήνη·
 κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρειν ἐσθῆτα φαεινὴν.
 καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν εὐξέστω ἐπ' ἀπήνη, 75
 μήτηρ δ' ἐν κλιστῇ ἐτίθει μενοεικέ' ἐδωδὴν
 παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
 ἀσκῶ ἐν αἰγείῳ· κούρη δ' ἐπεβήσετ' ἀπήνης.
 δῶκεν δὲ χρυσῆν ἐν ληκίῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
 ᾗος χυτλώσαιτο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν. 80
 ἢ δ' ἔλαβεν μάστιγα καὶ ἠνία σιγαλόεντα,
 μάστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ἦν ἡμιόνοιο.
 αἰ δ' ἄμοτον τανύοντο, φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτήν,
 οὐκ οἶην, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
 Αἰ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλέ' ἔκοντο, 85
 ἐνθ' ἦ τοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ
 καλὸν ὑπεκπύροεν μάλα περ ῥυπώοντα καθῆραι,
 ἐνθ' αἰ γ' ἡμιόνους μὲν ὑπεκπροέλυσαν ἀπήνης.
 καὶ τὰς μὲν σεῦαν ποταμὸν πάρα δινήεντα

τρώγειν ἄγρωστιν μελιηδέα· ταὶ δ' ἀπ' ἀπήνης 90
 εἴματα χερσὶν ἔλοντο καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ,
 στεῖβον δ' ἐν βόθροισι θοῶς ἔριδα προσφέρουσαι.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πλῦνάν τε κάθηράν τε ρύπα πάντα,
 ἐξείης πέτασαν παρὰ θῆν' ἄλός, ἦχι μάλιστα
 λάιγγας ποτὶ χέρσον ἀποπλύνεσκε θάλασσα. 95
 αἱ δὲ λοεσσάμεναι καὶ χρισάμεναι λίπ' ἐλαίω
 δεῖπνον ἔπειθ' εἶλοντο παρ' ὄχθησιν ποταμοῖο,
 εἴματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῆ.
 αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου τάρφθεν ὀμωαί τε καὶ αὐτῆ,
 σφαίρη ταὶ δ' ἄρ' ἔπαιζον, ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι· 100
 τῆσι δὲ Ναυσικαά λευκώλενος ἤρχετο μολπῆς.
 οἷη δ' Ἄρτεμις εἴσι κατ' οὔρεα ἰοχέαιρα,
 ἢ κατὰ Τηϋγετον περιμήκετον ἢ Ἐρύμανθον,
 τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείης ἐλάφοισι·
 τῆ δὲ θ' ἅμα νύμφαι, κοῦραι Διὸς αἰγίοχοιο, 105
 ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ·
 πασάων δ' ὑπὲρ ἢ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
 ρεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δὲ τε πᾶσαι·
 ὡς ἢ γ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμῆς.
 Ἄλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἰκόνδε νέεσθαι 110
 ζεύξασ' ἡμιόνους πτύξασά τε εἴματα καλά,
 ἔνθ' αὐτ' ἄλλ' ἐνόησε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
 ὡς Ὀδυσσεὺς ἔγροίτο ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,
 ἢ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἠγήσαιο
 σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασιλεία· 115
 ἀμφιπόλου μὲν ἅμαρτε, βαθείη δ' ἔμβαλε δῖνη·
 αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσαν· ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς,
 ἐζόμενος δ' ὠρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν·
 «ὦ μοι ἐγὼ, τέων αὐτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἰκάνω ;
 ἦ ρ' οἶ γ' ὕβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι, 120

ἦε φιλόξενοι καὶ σφιν νόος ἐστὶ θεουδής ;

ὥς τέ με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς αὐτή·
 νυμφάων, αἶ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινὰ κάρηνα
 καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ πισεα ποιήεντα.

ἦ νύ που ἀνθρώπων εἰμί σχεδὸν αὐδηέντων ;

ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι ἠδὲ ἴδωμαι ».

125

126

130

Βῆ δ' ἴμεν ὥς τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκί πεποιθώς,
 ὅς τ' εἶσ' ὕμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὄσσε

δαίεται· αὐτὰρ ὁ βουσί μετέρχεται ἢ οἴεσιν

ἢ ἐ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἐ γαστήρ

μῆλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·

ὡς Ὀδυσσεὺς κούρησιν εὐπλοκάμοισιν ἔμελλε

135

μίξεσθαι γυμνός περ ἐών· χρεῖῳ γὰρ ἴκανεν.

σμερδαλέος δ' αὐτῆσι φάνη κεκακωμένος ἄλμη,

τρέσσχεν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπ' ἠϊόνας προὔχουσας·

οἴη δ' Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε· τῇ γὰρ Ἀθήνη

θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε καὶ ἐκ δέος εἴλετο γυίων.

140

στῆ δ' ἄντα σχομένη· ὁ δὲ μερμήριζεν Ὀδυσσεὺς,

ἢ γούνων λίσσοιτο λαβῶν εὐώπιδα κούρη,

ἢ αὐτως ἐπέεσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι

λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἴματα δοίη.

ὡς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι

145

λίσσεσθαι ἐπέεσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι,

μῆ οἱ γούνα λαβόντι χολώσσαιτο φρένα κούρη.

αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον·

« Γουνοῦμαί σε, ἄνασσα· θεός νύ τις, ἢ βροτός ἐσσι ;

εἰ μὲν τις θεός ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,

150

Ἀρτέμιδί σε ἐγὼ γε, Διὸς κούρη μεγάλοιο,

εἶδος τε μέγεθός τε φυὴν τ' ἄγχιστα εἴσκω·

εἰ δέ τις ἐσσι βροτῶν, τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσιν,

τρὶς μάκαρες μὲν σοὶ γε πατήρ καὶ πότνια μήτηρ,

- τρίς μάκαρες δὲ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς 155
 αἰὲν εὐφροσύνησιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
 λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.
 κεῖνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔξοχον ἄλλων,
 ὅς κέ σ' ἔεδνοισι βρίσας οἴκονδ' ἀγάγηται.
 οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὀφθαλμοῖσιν, 160
 οὔτ' ἄνδρ' οὔτε γυναῖκα· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
 Δῆλω δὴ ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῶ
 φοῖνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
 ἦλθον γὰρ καὶ κεῖσε, πολὺς δέ μοι ἔσπετο λαός,
 τὴν ὁδόν, ἧ δὴ μέλλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσεσθαι. 165
 ὣς δ' αὐτως καὶ κεῖνο ἰδὼν ἐτεθήπεα θυμῶ
 δῆν, ἐπεὶ οὐ πω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρου γαίης,
 ὣς σέ, γύναι, ἀγαμαί τε τέθηπά τε, δεῖδια δ' αἰνῶς
 γούνων ἄψασθαι· χαλεπὸν δέ με πένθος ἰκάνει.
 χθιζὸς ἐεικοστῶ φύγον ἡματι οἴνοπα πόντον· 170
 τόφρα δέ μ' αἰεὶ κῦμ' ἐφόρει κραιπναί τε θύελλαι
 νήσου ἀπ' Ὠλυγίης· νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλε δαίμων,
 ὄφρ' ἔτι που καὶ τῆδε πάθω κακόν· οὐ γὰρ οἶω
 παύσεσθ', ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέουσι πάροιθεν.
 ἀλλά, ἄνασσ', ἐλέαιρε· σέ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας 175
 ἐς πρώτην ἰκόμην, τῶν δ' ἄλλων οὐ τινα οἶδα
 ἀνθρώπων, οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
 ἄστου δέ μοι δεῖξον, δὸς δὲ ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
 εἴ τί που εἴλυμα σπεύρων ἔχες ἐνθάδ' ἰοῦσα.
 σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῆσι μενοιναῖς, 180
 ἄνδρα τε καὶ οἶκον, καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν
 ἔσθλήν· οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον,
 ἧ ὄθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον
 ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
 χάρματα δ' εὐμενέτησι, μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί ». 185

Τὸν δ' αὖ Νausικᾶα λευκώλενος ἀντίον ἠΰδα·
 «Ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῶ οὔτ' ἄφροσι φωτὶ ἔοικας·
 Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
 ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἐκάστω·
 καὶ που σοὶ τὰδ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρῆ τετλάμεν ἔμπης. 190
 νῦν δ', ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἰκάνεις,
 οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι οὔτε τευ ἄλλου,
 ὧν ἐπέοιχ' ἰκέτην ταλαπερίον ἀντιάσαντα.
 ἄστου δέ τοι δεῖξω, ἐρέω δέ τοι οὔνομα λαῶν.
 Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν, 195
 εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
 τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε».

**Περιποιήσεις πρὸς τὸν Ὀδυσσεά και
 ὀδηγία τῆς Νausικᾶς πρὸς αὐτόν.**

Ἡ ῥα καὶ ἀμφιπόλοισιν ἐυπλοκάμοισι κέλευσε·
 «Στῆτέ μοι, ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδοῦσαι ;
 ἢ μὴ πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν ; 200
 οὐκ ἐστ' οὔτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς οὐδὲ γένηται,
 ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
 δημοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
 οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
 ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος. 205
 ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἰκάνει,
 τὸν νῦν χρῆ κομέειν· πρὸς γὰρ Διὸς εἰσιν ἅπαντες
 ξεῖνοί τε πτωχοί τε, δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.
 ἀλλὰ δότ', ἀμφίπολοι, ξείνω βρῶσίν τε πόσιν τε,
 λούσατέ τ' ἐν ποταμῶ, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο ». 210
 Ὡς ἔφαθ', αἱ δ' ἔσταν τε καὶ ἀλλήλησι κέλευσαν,
 κάδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆ' εἶσαν ἐπὶ σκέπας, ὡς ἐκέλευσεν

Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο·
 παρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτῶνά τε εἶματ' ἔθηκαν,
 δῶκαν δὲ χρυσῆν ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον, 215
 ἦνωγον δ' ἄρα μιν λοῦσθαι ποταμοῖο ῥοῆσιν.
 δὴ ῥα τότε ἀμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς·
 « Ἀμφίπολοι, στῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
 ἄλμην ὤμοιιν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
 χρίσομαι· ἧ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροός ἐστιν ἀλοιφή. 220
 ἄντην δ' οὐκ ἂν ἐγὼ γε λοέσσομαι· αἰδέομαι γὰρ
 γυμνοῦσθαι κούρησιν εὐπλοκάμοισι μετελθών ».

Ὡς ἔφαθ', αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν, εἶπον δ' ἄρα κούρη·
 αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χροά νίζετο δῖος Ὀδυσσεύς
 ἄλμην, ἧ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους, 225
 ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἀλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα λοέσσατο καὶ λίπ' ἄλειψεν,
 ἀμφὶ δὲ εἶματα ἔσσαθ', ἃ οἱ πόρε παρθένος ἀδμῆς,
 τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
 μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα, κάδ δὲ κάρητος 230
 οὐλας ἦκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
 ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνῆρ
 ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
 τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
 ὡς ἄρα τῷ κατέγευε χάριν κεφαλῆν τε καὶ ὤμοις. 235
 ἔξειτ' ἐπειτ' ἀπάνευθε κίων ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
 κάλλει καὶ χάρισι στίλβων· θηεῖτο δὲ κούρη.
 δὴ ῥα τότε ἀμφιπόλοισιν εὐπλοκάμοισι μετηύδα·
 « Κλυτὲ μευ, ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρα τι εἶπω.
 οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν, οἳ Ὀλυμπον ἔχουσιν, 240
 Φαίηκεσσ' ὃδ' ἀνῆρ ἐπιμίσγεται ἀντιθέοισι·
 πρόσθεν μὲν γὰρ δὴ μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
 νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοῖ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

αἱ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἶη
 ἐνθάδε ναιετάων, καὶ οἱ ἄδοι αὐτόθι μίμνεν.
 ἀλλὰ δότ', ἀμφίπολοι, ξεινώ βρωσίν τε πόσιν τε ».

“Ὡς ἔφαθ', αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον ἠδὲ πίθοντο,
 πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆι ἔθεσαν βρωσίν τε πόσιν τε.
 ἦ τοι ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
 ἀρπαλέως· δηρὸν γὰρ ἔδητύος ἦεν ἄπαστος. 250

Αὐτὰρ Ναυσικιάα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
 εἶματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπῆνης,
 ζευξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας, ἂν δ' ἔβη αὐτῆ,
 ὠτρυνεν δ' Ὀδυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ τ' ὀνόμαζεν·

«Ὀρσεο δὴ νῦν, ξεῖνε, πόλινδ' ἵμεν, ὄφρα σε πέμψω 255
 πατρὸς ἐμοῦ πρὸς δῶμα δαΐφρονος, ἔνθα σέ φημι
 πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσοι ἄριστοι.

ἀλλὰ μάλ' ὦδ' ἔρδειν, δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν·
 ὄφρ' ἂν μὲν κ' ἀγρούς ἴομεν· καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
 τόφρα σὺν ἀμφιπόλοισι μεθ' ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν 260
 καρπαλίμως ἔρχεσθαι· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἠγεμονεύσω.

αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήσομεν, ἦν πέρι πύργος
 ὑψηλός, καλὸς δὲ λιμὴν ἐκάτερθε πόληος,
 λεπτή δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
 εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν ἐστιν ἐκάστω. 265

ἐνθα δέ τέ σφ' ἀγορὴ καλὸν Ποσιδῆιον ἀμφίς,
 ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
 ἐνθα δὲ νηῶν ὄπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
 πείσματα καὶ σπεῖρα, καὶ ἀποξύνουσιν ἔρετμά.

οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη, 270
 ἀλλ' ἴστοι καὶ ἔρετμά νεῶν καὶ νῆες εἴσαι,
 ἧσιν ἀγαλλόμενοι πολιτὴν περώσει θάλασσαν.
 τῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδευκέα, μή τις ὀπίσσω
 μωμεύῃ· μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον·

- καὶ νῦ τις ὧδ' εἶπησι κακώτερος ἀντιβολήσας· 275
 « Τίς δ' ὅδε Ναυσικάα ἔπεται καλός τε μέγας τε
 ξεῖνος ; ποῦ δέ μιν εὔρε ; πόσις νῦ οἱ ἔσσεται αὐτῆι.
 ἢ τινά που πλαγχθέντα κομίσσατο ἦς ἀπὸ νηὸς
 ἀνδρῶν τηλεδαπῶν, ἐπεὶ οὐ τινες ἐγγύθεν εἰσίν·
 ἢ τίς οἱ εὐξαμένη πολυάρητος θεὸς ἦλθεν 280
 οὐρανόθεν καταβάς, ἔξει δέ μιν ἤματα πάντα.
 βέλτερον, εἰ καυτή περ ἐποιοχόμενη πόσιν εὔρεν
 ἄλλοθεν· ἢ γὰρ τούσδε γ' ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
 Φαίηκας, τοί μιν μνῶνται πολέες τε καὶ ἐσθλοί ».
 ὧς ἐρέουσιν, ἐμοὶ δέ κ' ὀνειδέα ταῦτα γένοιτο. 285
 καὶ δ' ἄλλη νεμεσῶ, ἢ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
 ἢ τ' ἀέκητι φίλων, πατρός καὶ μητρός ἐόντων,
 ἀνδράσι μίσσηται, πρὶν γ' ἀμφάδιον γάμον ἔλθειν.
 ξεῖνε, σὺ δ' ὧκ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
 πομπῆς καὶ νόστοιο τύχης παρὰ πατρός ἐμοῖο. 290
 δῆεις ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθήνης ἄγχι κελεύθου
 αἰγείρων· ἐν δὲ κρήνη νάει, ἀμφὶ δὲ λειμῶν·
 ἔνθα δὲ πατρός ἐμοῦ τέμενος τεθαλυῖά τ' ἀλωή,
 τύσσον ἀπὸ πτόλιος, ὅσσον τε γέγωνε βοήσας.
 ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰς ὃ κεν ἡμεῖς 295
 ἄστυδε ἔλθωμεν καὶ ἰκώμεθα δώματα πατρός.
 αὐτὰρ ἐπὴν ἡμέας ἔλπη ποτὶ δώματ' ἀφίχθαι,
 καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν ἠδ' ἐρέεσθαι.
 δώματα πατρός ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
 ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστί, καὶ ἂν πάις ἠγήσαιο 300
 νήπιος· οὐ μὲν γὰρ τι ἔοικότα τοῖσι τέτυκται
 δώματα Φαιήκων, οἷος δόμος Ἀλκινόοιο
 ἦρωος. ἀλλ' ὁπότ' ἂν σε δόμοι κεκύθωσι καὶ αὐλή,
 ὧκα μάλα μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἂν ἴκηαι
 μητέρ' ἐμήν· ἢ δ' ἦσται ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῆι, 305

ἤλάκατα στρωφῶσ' ἀλιπόρφυρα, θαῦμα ιδέσθαι,
 κίονι κεκλιμένη· δμωαὶ δέ οἱ εἶατ' ὅπισθεν.
 ἔνθα δὲ πατὴρ ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
 τῷ ὃ γε οἴνοποτάζει ἐφήμενος ἀθάνατος ὤς.
 τὸν παραμειψάμενος μητρὸς περὶ γούνασι χεῖρας 310
 βάλλειν ἡμετέρης, ἵνα νόστιμον ἤμαρ ἴδῃαι
 χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἔσσι.
 εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέησ' ἐνὶ θυμῷ,
 ἐλπωρὴ τοι ἔπειτα φίλους τ' ιδέειν καὶ ἰκέσθαι
 οἶκον ἐυκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν ». 315

Ὡς ἄρα φωνήσασ' ἴμασεν μάστιγι φαεινῇ,
 ἡμίονους· αἱ δ' ὄκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα.
 αἱ δ' εὐ μὲν τρώων, εὐ δὲ πλίσσοντο πόδεσσι·
 ἡ δὲ μάλ' ἠνιόχευεν, ὅπως ἄμ' ἐποίητο πεζοὶ
 ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσσεύς τε, νόω δ' ἐπέβαλλεν ἰμάσθλην. 320
 δύσετό τ' ἠέλιος καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἴκοντο
 ἱρὸν Ἀθηναίης, ἔν' ἄρ' ἔζετο δῖος Ὀδυσσεύς.
 αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρη μεγάληο·

« Κλυθὶ μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη·
 νῦν δὴ πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὐ ποτ' ἄκουσας 325
 ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.
 δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
 αὐτῷ δ' οὐ πω φαίνεται ἑναντίη· αἶδετο γάρ ῥα
 πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενείαιεν
 ἀντιθέω Ὀδυσῆι πάρος ἦν γαῖαν ἰκέσθαι.

η

[Καθὼς εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν ὁ Ὀδυσσεύς, συνήντησε μίαν παρθένον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκρύπτετο ἡ Ἀθηναῖα, καὶ αὐτὴ τοῦ ἔδειξε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου. Ὅπως λάμπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἔτσι

ἔλαμπεν ἡ κατοικία τοῦ βασιλέως τῶν Φαίακων. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐφαίροντο χάλκινοι τοῖχοι διακοσμημένοι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος μὲ θ ρ ι γ ὀ ν κ υ ἄ ν ο ι ο, ἦτοι μὲ πλάκας γλυπτὰς ποικιλλομένας μὲ κνανῆν ὑαλόμαζαν (βλ. εἰκ. 2.). Χρυσαὶ ἦσαν αἱ θύραι, χάλκινον τὸ κατώφλιον καὶ ἀργυροὶ οἱ σταθμοὶ καὶ τὸ ὑπέρθρον. Δύο κύνες ἀπὸ χρυσῶν καὶ ἀργυρον, ἔργα τοῦ Ἡφαίστου, ἦσαν ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου. Πολυτελεῖ ἐπιπλα καὶ ἐπ' αὐτῶν λεπτοῦφρανα καλύμματα, ἀγάλματα χρυσᾶ καὶ σκεύη περίτεχνα συνεπλήρωναν τὸν μεγαλοπρεπῆ αὐτὸν διάκοσμον. Ἐξίσου θαυμαστός ἐξετείνετο πέριξ τοῦ ἀνακτόρου ὁ κῆπος μὲ δένδρα κατάφορτα ἀπὸ καρπύς, μὲ κ ο σ μ η τ ἄ ς π ρ α σ ι ἄ ς καὶ μὲ δροσερὰς κρήνας. Ἀφοῦ ἐθαύμασε τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτὴν κατοικίαν ὁ Ὀδυσσεύς, εἰσῆλθε διὰ τῆς κεντρικῆς θύρας, διέσχισε ταχέως τὸ μέγαρον καὶ προσέπεσεν εἰς τὰ γόνατα τῆς βασιλίσης. Τὴν παρεκάλεσε μὲ συγκινητικὸς λόγους νὰ τὸν ἐλεήσει καὶ ἀκολούθως ἐκάθισεν ὡς ἰκέτης εἰς τὴν σποδὸν τῆς ἐστίας. Οἱ παριστάμενοι ἐδγενεῖς τῶν Φαίακων ἔμειναν κατάπληκτοι, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἀνεγείρῃ τὸν ξένον καὶ νὰ τὸν καθίσῃ εἰς λαμπρὸν θ ρ ὀ ν ο ρ. Ἐπηκολούθησαν ὅλοι αἱ συνήθειες πρὸς τοὺς ξένους περιποιήσεις· κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ Ἀλκινόου τὴν ἐπαύριον ἔπρεπε νὰ συνέλθουν οἱ ἄ ρ ι σ τ ο ι, διὰ νὰ ξενίσουν ἐπισημως τὸν ξένον καὶ νὰ σκεφθοῦν πῶς νὰ τὸν ἀποστείλουν εἰς τὴν πατρίδα του.

θ

Τὴν ἐπομένην ὁ Ἀλκίνοος ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν ἄ γ ο ρ ἄ ν πλησίον τοῦ λιμένος, ὅπου συνῆλθον καὶ ἄλλοι Φαίακες. Ἀφοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐτοιμασθῇ πλοῖον, ἐπέστρεψε μὲ τοὺς σ κ η π τ ο ὕ χ ο υ ς εἰς τὸ ἀνάκτορον, ὅπου ἔγινε θυσία καὶ συμπόσιον. Κατὰ τὸ δεῖπνον ὁ αἰοιδὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ὁ τυφλὸς Δημόδοκος, ἐτραγοῦδησεν ἔπος, τὸ ὁποῖον περιέγραψε τὴν ἔριν μεταξὺ Ἀχιλλέως καὶ Ὀδυσσεὺς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου. Τόσον συνεκινήθη τότε ὁ ἄγνωστος ξένος ἀπὸ τὸ ἔσμα, ὥστε ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν Δημόδοκον νὰ διακόψῃ καὶ ἐπρότεινε νὰ συνεχισθῇ ἡ διασκέδασις μὲ ἐπίδειξιν ἀγώνων. Ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν ἄ γ ο ρ ἄ ν, ὅπου πολλοὶ εὐγενεῖς νέοι ἐπέδειξαν τὴν ἀθλητικὴν των δεινότητα. Ἐλαβε μέρος εἰς διάφορα ἀγωνίσματα καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, καταπλήττων ὅλους μὲ τὴν εὐστροφίαν καὶ τὴν ῥώμην τοῦ σώματός του. Ἐγίνεν ἀκόμη πρὸς τιμὴν

τοῦ ξένου ἐπίδειξις χοροῦ καὶ προσεφέρθησαν εἰς αὐτὸν τὰ πρῶτα δῶρα φιλοξενίας. Εἰς τὸ ἐπακολουθήσαν συμπόσιον ὁ Δημόδοκος μεταξὺ ἄλλων ἐτραγούδησε κατὰ παράκλησιν τοῦ Ὀδυσσεύς τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἴλιου διὰ τοῦ δουρείου ἵππου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὄλοι ἀντελήφθησαν τὴν συγκλήσιν τοῦ ξένου. Τότε ὁ Ἀλκίνοος τὸν παρεκάλεσε νὰ φανερώσῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα του.

ι

Μὲ κατάπληξιν ἤκουσαν οἱ Φαίακες, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτῶν φιλοξενούμενος εἶναι αὐτὸς ὁ Λαερτιάδης Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν παρὰκειμένων νήσων, ὁ ἥρωας τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἔφθασε μέχρι οὐρανοῦ. Καὶ ἤρχισε τότε ὁ Ὀδυσσεύς νὰ διηγήται πρὸς τοὺς παρόντας τὸν πολυκηδέα αὐτοῦ νόστον: Ἀπὸ τὸ Ἴλιον ὁ ἄνεμος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἰσμαρον τῆς Θράκης, ὅπου αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοὶ του ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψουν μάχην μὲ τὸν λαὸν τῶν Κικόνων. Ἡττηθέντες ἀπέπλευσαν πρὸς Νότον καί, ἐνῶ ἔκαμπτον τὸν Μαλέαν, τὰ κύματα καὶ ὁ ἄνεμος τοὺς παρέσυραν πέραν τῶν Κυθήρων. Ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ἐφέροντο ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ τὴν δεκάτην ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν τῶν Λωτοφάγων, ὅπου τινὲς τῶν συντρόφων ἔφαγον λωτὸν καὶ ὑπὸ τὴν μαγικὴν ἐνέργειαν τοῦ καρποῦ τούτου δὲν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἡ θαυμαστὴ χώρα τῶν Κυκλώπων ἦτο ὁ ἐπόμενος σταθμὸς τοῦ ταξιδίου των. Ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεύς μὲ δώδεκα ἀνδρας τοῦ ἰδικοῦ του πλοίου ἔφθασεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πολυφήμου. Ἐξ ἀπὸ τοὺς συντρόφους κατέφαγεν ὁ ἄγριος Κύκλωψ, οἱ δ' ἄλλοι ἐσώθησαν διὰ τῆς πανουργίας τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἐτύφλωσε τὸν Πολυφήμον καὶ ἐπενόησε τέχνασμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος.

κ

Πλεύσαντες ἔπειτα εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου εὗρον φιλοξενίαν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τῶν ἀνέμων. Διὰ νὰ τοὺς διευκολύνη κατὰ τὸν πλοῦν ὁ Αἰόλος, περιέκλεισεν εἰς ἄσκον ὄλους τοὺς ἀνέμους πλὴν τοῦ Ζεφύρου καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπλησίαζον νὰ φθάσουν εἰς τὴν πατρίδα των, οἱ σύντροφοι ἤνοιξαν τὸν ἄσκον νομίζοντες, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς ἐκρυπτεν ἐντὸς αὐτοῦ χρυσὸν καὶ ἄργυρον.

Τότε εξαπελύθησαν οἱ ἄνεμοι καὶ νέα θύελλαί τοὺς παρέσυραν πάλιν μακρὰν πρὸς Δυσμᾶς, ὅπου νέα φοβερώτερα δεινὰ ὑπέστησαν. Εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων ἐχάθησαν ἔνδεκα πλοῖα τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ μόλις αὐτὸς κατώρθωσε νὰ σωθῆ ἀποκόψας τὰ πρυνήσια τοῦ ἰδικοῦ του πλοίου. Εἰς τὴν νῆσον Αἰαίην ἢ θεὰ Κίρκην μετέβαλε τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεῶς εἰς χοίρους, αὐτὸς δὲ μὲ τὴν προστασίαν τοῦ Ἑρμοῦ διέφυγε τὸν ὄλεθρον. Χαριζομένη εἰς αὐτὸν ἢ θεὰ ἐπανεφέρει καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν των.

λ

Ἀποπλέοντες ἀπὸ τὴν νῆσον τῆς Κίρκης ἔφθασαν εἰς μυστηρώδη τόπον, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς εἰσχωρήσας εἰς ἓν βράθρον ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν καὶ συνωμίλησε μὲ ψυχὰς οἰκείων καὶ φίλων του.

μ

Τέλος δὲ ἐπανελθόντες πάλιν πρὸς τὴν Κίρκην ἔμαθον παρ' αὐτῆς ποῖα ἀκόμα δεινὰ ἔμελλον νὰ ὑποστοῦν. Ἡ Κίρκη ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεᾶ πῶς νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον, ὅταν θὰ παραπλεύσῃ τὴν χώραν τῶν Σειρήνων καὶ ὅταν θὰ διέλθῃ ἀπὸ τὸ στενόν, ὅπου κατέτρωγον τοὺς ναυτιλλομένους ἢ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις. Εἰς τοὺς ἐπικινδύνους αὐτοὺς τόπους ἀπωλέσθησαν καὶ ἄλλοι σύντροφοὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς. Ὅσοι περιεσώθησαν ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἥλλου, ὅπου παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ὀδυσσεῶς, κατέφαγον τὰς ἱερὰς βοῦς τοῦ θεοῦ. Ὁ Ζεὺς τιμωρῶν τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο συνέτριψε μὲ κεραυνὸν τὸ πλοῖον τοῦ Ὀδυσσεῶς, διεσώθη δὲ μόνον αὐτὸς ὡς ναυαγὸς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

ν

Ἡ διήγησις τοῦ Ὀδυσσεῶς κατεγοήτευσε τοὺς Φαίακας. Νεαὶ φιλοφρονήσεις καὶ νέα δῶρα ἐδόθησαν πρὸς τὸν ξένον. Τέλος δὲ ἦλθεν ἡ στιγμή νὰ τὸν προπέμψουν εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὅποιον ἀνέμενεν εἰς τὴν ἀκτὴν. Εἰδῶν ὁ Ὀδυσσεὺς προσεφώνησε κατὰ τὴν τελευταίαν σπονδὴν τὴν βασιλίτισσαν μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους :

« Χαῖρέ μοι, ὦ βασιλεία, διαμπερές, εἰς ὃ κε γῆρας
 ἔλθῃ καὶ θάνατος, τὰ ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
 αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι· σὺ δὲ τέρπεο τῶδ' ἐνὶ οἴκῳ
 παισὶ τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόῳ Βασιλῆϊ ».

Οἱ Φαίακες ναῦται ἀπεβίβασαν τὸν Ὀδυσσεῖα κοιμώμενον εἰς μίαν ἐξο-
 χικὴν ἀκτὴν τῆς Ἰθάκης καὶ πλησίον εἰς τὴν ρίζαν μιᾶς ἐλαίας ἐτοπο-
 θέτησαν τὰ δῶρα. Ὄταν ἐξόπνησεν ὁ Ὀδυσσεύς, δὲν ἀνεγνώρισεν ἀμέ-
 σως τὴν πατρικὴν του γῆν. Τέλος τὸν ἐπλησίασεν ἕνας ποιμὴν (πάλιν
 ἢ Ἀθηναῖ) καὶ αὐτὸς τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι εὐρίσκειται εἰς τὴν ὀνομαστὴν
 Ἰθάκην.

ξ

Κατὰ προτροπὴν πάντοτε τῆς θεᾶς, ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν καλύ-
 βην τοῦ χοιροβοσκῷ Εὐμαίου, ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὴν ἄηρεσίαν τῶν ἀ-
 νακτόρων. Ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ὡς ἐπαίτης καὶ ἀπὸ τὸν χοιροβοσκὸν ἔμα-
 θε τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν οἶκόν του, τὴν ὕβριν τῶν μνηστήρων καὶ
 τὸ ταξίδιον τοῦ Τηλεμάχου εἰς Πύλον.

ο

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τηλέμαχος ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ ταξιδίου του εἰ-
 δοποιήθη ἀπὸ τὴν Ἀθηναῖν νὰ μὴ μεταβῇ εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἀλλὰ ν'
 ἀναγγεῖλῃ εἰς τὴν μητέρα του τὴν ἐπιστροφὴν του, ἀποστέλλων εἰς αὐ-
 τὴν τὸν Εὐμαίον].

π

Ἀναγνώρισις τοῦ Τηλεμάχου ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς.

[1 - 153. Ὄταν εἰσῆλθεν ὁ Τηλέμαχος εἰς τὴν καλύβην τοῦ πι-
 στοῦ θεράποντος, εἶδε τὸν ξένον ἐπαίτην καὶ ἀμίλησε φιλικῶς μαζί του.
 Ἦτο περίλυπος ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς, διότι δὲν εἶχε μάθει τίποτε ἀ-
 κριβὲς διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς του. Πρωτίστως ὁμοῦς ἔπρεπε νὰ
 εἰδοποιήσῃ τὴν μητέρα του, ὅτι ἐπέστρεψε σῶος ἀπὸ τὴν Πύλον καὶ πρὸς
 τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν πόλιν τὸν Εὐμαίον].

Ἦ ῥα καὶ ὄρσε συφορβόν· ὁ δ' εἴλετο χερσὶ πέδιλα, 154
 δησάμενος δ' ὑπὸ ποσσὶ πόλινδ' ἔεν. οὐδ' ἄρ' Ἀθήνην
 λῆθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιών Εὐμαιοσ ὑφορβός,
 ἀλλ' ἦ γε σχεδὸν ἤλθε· δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ
 καλῆ τε μεγάλη τε καὶ ἀγλαὰ ἔργα ἰδυίη.

στῆ δὲ κατ' ἀντίθυρον κλισίης Ὀδυσῆι φανεῖσα,
 οὐδ' ἄρα Τηλέμαχος ἶδεν ἀντίον οὐδὲ νόησεν 160
 οὐ γάρ πως πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς·
 ἀλλ' Ὀδυσσεύς τε κύνες τε ἴδον, καὶ ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
 κνυζηθμῶ δ' ἐτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.

ἦ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
 ἐκ δ' ἤλθεν μεγάροιο παρέκ μέγα τειχίον αὐλῆς, 165
 στῆ δὲ πάροιθ' αὐτῆς· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη·

« Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
 ἤδη νῦν σῶ παιδὶ ἔπος φάο μηδ' ἐπίκευθε,
 ὡς ἂν μνηστῆρσιν θάνατον καὶ κῆρ' ἀραρόντε
 ἔρρησθον προτὶ ἄστυ περικλυτόν· οὐδ' ἐγὼ αὐτῆ 170
 δηρὸν ἀπὸ σφῶιν ἔσομαι μεμαυῖα μάχεσθαι ».

Ἦ καὶ χρυσεῖη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
 φᾶρος μὲν οἱ πρῶτον εὐπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα
 θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι, δέμας δ' ὤφελλε καὶ ἤβην.
 ἄψ δὲ μελαγχροῖης γένετο, γναθμοὶ δὲ τάνυσθεν, 175
 κυάνεαι δ' ἐγένοντο γενειάδες ἀμφὶ γένειον.

ἦ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασα πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς
 ἦεν ἐς κλισίην· θάμβησε δὲ μιν φίλος υἱός,
 ταρβήσας δ' ἐτέρωσε βάλ' ὄμματα μὴ θεὸς εἴη,
 καὶ μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα· 180

« Ἄλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον ἢ ἐπάροιθεν,
 ἄλλα δὲ εἶματ' ἔχεις, καὶ τοι χρῶς οὐκέθ' ὁμοῖος.
 ἦ μάλα τις θεὸς ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν·
 ἀλλ' ἴληθ', ἵνα τοι κεχαρισμένα δώομεν ἱρὰ

ἦδὲ χρύσεια δῶρα, τετυγμένα· φείδω δ' ἡμέων ». 185

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
 « Οὐ τίς τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν εἰσκέεις ;
 ἀλλὰ πατήρ τεός εἰμι, τοῦ εἵνεκα σὺ στεναχίζων
 πάσχεις ἄλγεα πολλά, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν ».

Ὡς ἄρα φωνήσας υἷὸν κύσει, καδ δὲ παρειῶν 190
 δάκρυον ἤκε χαμᾶζε· πάρος δ' ἔχε νωλεμές αἰεῖ.
 Τηλέμαχος δ', οὐ γάρ πω ἐπείθετο δν πατέρ' εἶναι,
 ἐξαυτῆς μιν ἔπεσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

« Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, πατήρ ἐμός, ἀλλὰ με δαίμων
 θέλγει, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω· 195

οὐ γάρ πως ἂν θνητὸς ἀνὴρ τάδε μηχανόωτο
 ᾧ αὐτιοῦ γε νόω, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
 ῥηιδίως ἐθέλων θείῃ νέον ἢ γέροντα.

ἦ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρων καὶ ἀεικέα ἔσσο·
 νῦν δὲ θεοῖσιν ἕοικας, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι ». 200

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
 « Τηλέμαχ', οὐ σε ἕοικε φίλον πατέρ' ἔνδον ἐόντα
 οὔτε τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάασθαι·
 οὐ μὲν γάρ τοι ἔτ' ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς,
 ἀλλ' ὄδ' ἐγὼ τοιόσδε, παθῶν κακά, πολλὰ δ' ἀληθείς, 205
 ἦλυθον εἰκοστῶ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.

αὐτάρ τοι τόδε ἔργον Ἀθηναίης ἀγγελείης,
 ἢ τέ με τοῖον ἔθηκεν, ὅπως ἐθέλει, δύναται γάρ,
 ἄλλοτε μὲν πτωχῶ ἐναλίγκιον, ἄλλοτε δ' αὐτε
 ἀνδρὶ νέω καὶ καλὰ περὶ χροῖ εἶματ' ἔχοντι. 210
 ῥηίδιον δὲ θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
 ἦ μὲν κωδῆναι θνητὸν βροτὸν ἦδὲ κακῶσαι ».

Ὡς ἄρα φωνήσας κατ' ἄρ' ἔζετο, Τηλέμαχος δὲ
 ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων,
 ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἕμερος ὄρωτο γόοιο· 215

κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἢ τ' οἰωνοί,
 φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
 ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνά γενέσθαι·
 ὡς ἄρα τοί γ' ἔλεεινὸν ὑπ' ὄφρῦσι δάκρυον εἶβον.
 καὶ νύ κ' ὄδυρομένοισιν ἔδῃ φάος ἡλίοιο, 220
 εἰ μὴ Τηλέμαχος προσεφώνεεν δὴν πατέρ' αἶψα·

« Ποίη γὰρ νῦν δεῦρο, πάτερ φίλε, νηὶ σε ναῦται
 ἤγαγον εἰς Ἰθάκην ; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο ;
 οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀίομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς· 225
 « Τοιγὰρ ἐγὼ τοι, τέκνον, ἀληθεῖην καταλέξω.

Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἳ τε καὶ ἄλλους
 ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται·
 καὶ μ' εὐδοντ' ἐν νηὶ θοῆῃ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
 κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην, ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα,
 χαλκὸν τε χρυσὸν τε ἄλις ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
 καὶ τὰ μὲν ἐν σπέεσσι θεῶν ἰότητι κέονται· 230

νῦν αὖ δεῦρ' ἰκόμην ὑποθημοσύνησιν Ἀθήνης,
 ὄφρα κε δυσμενέεσσι φόνου πέρι βουλευώσωμεν.
 ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον,
 ὄφρ' ἰδέω ὅσοι τε καὶ οἳ τινες ἀνέρες εἰσίν.
 καὶ κεν ἐμὸν κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρήξας
 φράσσομαι, ἢ κεν νῶϊ δυνησόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
 μούνω ἀνευθ' ἄλλων, ἢ καὶ διζησόμεθ' ἄλλους ».

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠῦδα· 240
 « ὦ πάτερ, ἢ τοι σεῖο μέγα κλέος αἰὲν ἄκουον,
 χεῖράς τ' αἰχμητῆν ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν·
 ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐδέν κεν εἶη
 ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
 μνηστήρων δ' οὗτ' ἄρ δεκάς ἀτρεκές οὔτε δῦ' οἶαι,
 ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσαι ἐνθάδ' ἀριθμόν. 245

ἐκ μὲν Δουλιχίου δύο καὶ πενήκοντα
 κοῦροι κεκριμένοι, ἔξ δὲ δρηστήρες ἔπονται·
 ἐκ δὲ Σάμης πίσυρές τε καὶ εἴκοσι φῶτες ἔασιν,
 ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν εἰκοσι κοῦροι Ἀχαιῶν, 250
 ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι,
 καὶ σφιν ἅμ' ἐστὶ Μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδὸς
 καὶ δοιῶ θεράποντε, δαήμενε δαιτροσυνάων.
 τῶν εἴ κεν πάντων ἀντήσομεν ἔνδον ἐόντων,
 μὴ πολὺπικρα καὶ αἰνὰ βίας ἀποτίσσαι ἐλθῶν. 255
 ἀλλὰ σύ γ', εἰ δύνασαι τιν' ἀμύντορα μερμηρίζαι,
 φράζεο, ὃ κέν τις νῶιν ἀμύνοι πρόφρονι θυμῷ ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολὺτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
 « Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο καὶ μευ ἄκουσον,
 καὶ φράσαι, ἢ κεν νῶιν Ἀθήνη σὺν Διὶ πατρὶ 260
 ἀρκέσει, ἢέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίζω ».

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
 « Ἐσθλῷ τοι τούτω γ' ἐπαμύντορε, τοὺς ἀγορεύεις,
 ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι ». 265

Ὁ Ὀδυσσεύς με τὸν κύνα τοῦ Ἄργου

(Ἐγγάρματος λίθος)

ΡΑΥΟΔΙΑ 4

1-10

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- α) ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ
- β) ΙΔΙΑΖΟΝΤΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ
- γ) ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α α

1 - 10

α) **ἄνδρα** = περι τοῦ ἀνδρός. — **ἔννεπε**· προστ. τοῦ *ἐννέπω* = διηγοῦμαι, λέγω (ρίζ. *σεπ-*). — **πολύτροπος** = ἔχων πολλοὺς τρόπους, ἐφευρετικός. — **πλάγχθη**· ρ. *πλάζομαι* = περιπλανῶμαι (ρίζ. *πλάγ-* συγγ. πλήττω). — **τὸ πτολίεθρον Τροίης** = ἡ πόλις τῆς Τροίας (*πόλις* καὶ *πτόλις*). — **πέρθω** = καταστρέφω κυριευθεῖσαν πόλιν (*πορθῶ*). — **νόος** = σχέψις, νοοτροπία. — **ὄ** = οὔτος. — **πόντος** = ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα, τὸ πέλαγος. — **πάσχω ἄλγεα** = ὑποφέρω βάσανα. — **ὄν· ὄς ἢ ὄν·** κτητ. ἀντων. γ' προσ. = ἰδικός του. — **θυμός** = ψυχὴ, καρδιά (*θύω* = πνέω σφοδρῶς). — **κατὰ ὄν θυμόν** = εἰς τὴν ψυχὴν του, κατὰκαρδα. — **ἄρνημαι** = ἀποκτῶ, διασφάζω· **ἀρνύμενος** = προσπαθῶν νὰ διασώσῃ· ἀποπειρατικός ἐνεστ. — **ψυχὴ** = ζωὴ. — **ἦν·** κτητ. (στ. 4). — **νόστος** = ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα (*νέομαι* = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα). — **ὄς·** δεικτ. ἐπίρρ. = τοιουτοτρόπως. — **οὐδ' ὄς** = οὔτε ἔτσι, δηλ. παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας του. — **ἔταρος** = σύντροφος (*ἐταῖρος*). — **ῥύομαι** = σφάζω. — **ἰέμενός περ· καίπερ ἰέμενος**· ἐναντ. μτχ. *ἰεμαι* = ἐπιθυμῶ. — **αὐτῶν σφετέρησιν** = διὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν... — **ἀτασθαλίαι** = ἀνόητοι πράξεις, ἁμαρτήματα. — **νήπιος** = ὁ μὴ ὁμιλῶν ἀκόμα, μικρὸς καὶ ἐπομένως ἀπερίσκεπτος (στερ. *νη* + *ἔπος* = λόγος). — **κατὰ ἦσθιον** = κατέφαγον. — **αὐτάρ** = δέ, ἀλλά. — **νόστιμος** (*νόστος* στ. 5) = ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἐπάνοδον. Ἐκ τῆς σημασίας αὐτῆς προῆλθεν ἡ νεωτέρα : **νόστιμος** = γλυκύς, εὐχάριστος, διότι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα εἶναι ἡμέρα χαρᾶς. — **τὸ ἡμαρ-ἡματος** =

Σημ. 1. Ἐκ τῶν ἀναγραφομένων σημασιῶν ἐκάστης λέξεως ἡ τελευταία εἶναι ἡ μᾶλλον ἀρμόζουσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου.

Σημ. 2. Οἱ σύνδεσμοι καὶ τὰ μόρια παρ' Ὀμήρῳ ἔχουν ποικίλας σημασίας καὶ συνήθως ἐνισχύουν τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως. Ἐνίοτε ὁμως παρεμβάλλονται χωρὶς νὰ ἐπηρεάζουν τὸν λόγον. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν δὲν ἐρμηνεύονται εἰς τὰς σημειώσεις.

ἡ ἡμέρα. — νόστιμον ἡμαρ = ἡ ἡμέρα τῆς ἐπανόδου· περίφρ. ἀντὶ νόστον. — ἀμόθεν = ἀπὸ κάπου, ἀπὸ κάποιου σημείου· (ἐπίφρ. ἐκ τοῦ ἀχρήστου ἐπιθέτου ἀμός = τίς. πρβλ. οὐδ' ἀμοῦ). — τῶν = τούτων, δηλ. τῶν συμβάντων. — γέ· τὸ μόριον ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀμόθεν. Δύναται ν' ἀποδοθῇ μὲ τὸ νεοελλ. : πάντως.

β) Ρηματικοὶ τύποι παρωχημένων χρόνων ἄνευ αὐξήσεως : πλάγχθη, πάθεν, ἴδεν.

— Κατάληξις δοτικ. πληθ. πρωτοκλ. — ησι, καὶ δευτεροκλ. -οισι : σφετέρησι(ν), ἀτασθαλίησι(ν), τοῖσι(ν).

— Ἐπιρρηματικὴ χρῆσις τῶν προθέσεων : κατὰ (=ἐντελῶς)-ἦσθιον.

— Οἱ τύποι ὃ ἢ τὸ εἰς ὄλας τὰς πτώσεις μὲ σημ. δεικτικῆς ἀνωνομίας : ὃ γ' ἐν πόντῳ, ὃ τοῖσιν ἀφείλετο, τῶν ἀμόθεν κλπ.

— Χρῆσις ἀσυναϊρέτων καταλήξεων : ἄστεα, ἄλγαα.

— Κατάληξις τῆς γενικῆς ἐνικ. τῶν εἰς -οσ δευτεροκλ. -οιο : Ἡελλίοιο.

— Κτητ. ἀνωνομ. γ' προσ. : ὅς ἢ ὄν (ἐὸς ἐῖ ἐόν).

γ) Μοῦσα : Οἱ στίχοι 1 - 10 ἀποτελοῦν τὸ προοίμιον τοῦ ποιήματος. Κατὰ παλαιότητα παράδοσιν ὁ ποιητὴς πάντοτε ἐν ἀρχῇ ἐπικαλεῖται τὰς Μούσας ἢ τὴν Μοῦσαν. Ἡ λατρεία τῶν Μουσῶν ἦτο ἀρχαιοτάτη χρονολογούμενη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἔζων εἰς τὰς βορειότερας ἑλληνικὰς χώρας (Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν). Ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς (κοῦραι Διὸς) καὶ τῆς Μνημοσύνης. Ἐπειδὴ τὸ ἀρχαιότατον κέντρον τῆς λατρείας τῶν ἦτο ἢ περὶ τὴν Πιερίαν καὶ τὸν Ὀλυμπον χώρα, ὠνομάζοντο Πιερίδες ἢ Ὀλυμπίαιδες Μοῦσαι. Εὐφύεστατα ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσεΐας συνδυάζει τὴν καθιερωμένην ἐπικλήσιν μὲ τὴν περίληψιν τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον θὰ διηγηθῇ. — ἱερόν : Ἡ πόλις τοῦ Ἰλίου ἦτο θεοφιλὴς καὶ ἐπροστατεύετο ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ἱερόν πολλίεθρον. — Ὑπερίων : Ἐπίθετον τοῦ Ἡλίου ἐκφράζον τὴν ιδιότητα τοῦ ὕψους = ὕψιστος ἢ ὁ ἐξ ὕψους ἄρχων. Λέγεται καὶ Ὑπεριονίδης — κατὰ βουὴς ἦσθιον : Τὸ γεγονός τοῦτο ἱστορεῖται εἰς τὸ μ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἀφοῦ ἡ ναῦς τοῦ Ὀδυσσεῦς διέφυγε τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν, ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου. Ἐκεῖ οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσεῦς πιεσθέντες ἀπὸ τὴν πείναν ἔφαγον τὰς ἱεράς βουὴς τοῦ θεοῦ, παρὰ τὰς

συμβουλὰς τοῦ Ὀδυσσεύς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐχάθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μόνος ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ναυαγός, περιεσώθη εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

11 - 27

α) 11 - 21. **ἔνθα** = τότε. Χρονικόν. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀμόθεν. **αἰπύς** = αἰφνίδιος, ἀπροσδόκητος. — **ἔσαν** = ἦσαν. — **ἡδὲ** = καί. — **οἶος** = μόνος. — **κέχρημαι** = ἔχω ἀνάγκην, ἐπιθυμῶ (*χρή*). — **πότνια** = σεπτὴ, σεβαστή. Ἐπίθ. γυναικῶν καὶ θεαινῶν (*ρίζ. ποτ. - Λατιν. pot - possum*). — **ἐρύκω** = ἐμποδίζω, κατακρατῶ. — **δίος** = ὁ ἐκ τοῦ Διός, ὁ ὅμοιος πρὸς τὸν Δία, θεϊκός, ὑπέροχος (*ρίζ. δι-Λατιν. divus - divinus*). — **τὸ σπέος** = τὸ σπήλαιον. — **γλαφυρός** = κοῖλος, βαθουλός (*γλάφω - γλύφω*). — **λιλαίομαι** = ἐπιθυμῶ. — **ὁ πόσις - ιος** = ὁ ἄνδρας, ὁ σύζυγος (*ρίζ. πότ. - πρβλ. πότνια*). — **δῆ** = ἤδη, πλέον. — **περιπ(ε)λομένων** · *περιπέλομαι* = περιστρέφομαι. — **τῶ** = κατὰ τὸ ὁποῖον, δηλ. ἔτος. — **οἶ** = αὐτῶ. — **ἐπεκλώσαντό οἶ** = τοῦ προώρισαν. **νέομαι** = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα· καί·στ. 5 νόστος. — **οὐδ' ἔνθα** = οὔτε τότε. — **πεφυγμένος** · *φεύγω* = διαφεύγω. — **ἦεν** = ἦν. — **οἱ ἀεθλοὶ** = οἱ ἀγῶνες, αἱ δοκιμασίαι. — **καί** · ἐπίδοτ. = ἀκόμα κτί... — **μετὰ** = μεταξύ. — **οἶσι** · *εἰς*. — **ἐλεαίρω** = εὐπλαγχνίζομαι, λυποῦμαι (*ἐλεῶ*). — **νόσφι** = μικρὰν, ἐκτός. — **ἀσπερχές** · ἐπίρρ. = σφοδρῶς. — **μενεαίνω** = εἶμαι ὠργισμένος (*μένος*). — **ἀντίθεος** = ὁ ἀντιπαρβαλλόμενος πρὸς τοὺς θεοὺς, ἰσόθεος. — **πάρως** = πρὶν. — **ἦν (ἐήν) γαῖαν** = εἰς τὴν χώραν του.

22 - 27. **μετεκίαθε** · *μετακιάθω* = πηγαίνω πρὸς τινος (*μετακιάθω*, θαμιστ. τοῦ κίω = πορεύομαι). — **τηλόθι** = μικρὰν (*τηλοῦ, τῆλε*, πρβλ. τὰ σύνθετα τῆς νέας ἑλλην. τηλέγραφος, τηλεβόλον κλπ.). — **ἔων** = ὦν. — **τοί** · ἀναφ. ἀντων. — **διχθά** · ἐπίρρ. = εἰς δύο μέρη. — **δεδαίαται** · παθ. παρακμ. ρ. *δαίωμαι* = χωρίζομαι. — **ἔσχατοι ἀνδρῶν** = εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. — **δυσομένου** = ἐκεῖ πού δύει, πρὸς τὴν δύσιν (*ἀόρ. ἀ' ἔχων τὸ σ καὶ κατάληξιν β' ἀόρ.*). — Ὑπερίων · δ. — **ἀνιόντος** = ἐκεῖ πού ἀνατέλλει, πρὸς τὴν ἀνατολήν· ρ. *ἀνεμι* (*ἀνὰ + εἶμι*). — **ἀντιάω** = ἀντικρύζω, παρίσταμαι. — **ἐκατόμβη** = θυσία ἑκατὸν βοῶν καὶ γενικῶς θυσία μὲ ἀφθονα θύματα. — **ἀρνεῖός** = πρόβατον, κραιάρι. — **ἔνθα** = ἐκεῖ. — **ἡ δαῖς - δαιτὸς** = γεῦμα, συμπόσιον

(*δαίομαι* = χωρίζω. Κυρίως *δαίς* = τὸ μερίδιον τοῦ φαγητοῦ, πρβλ. *συνδαιτυμόν*). — *παρήμενος* = παρακαθήμενος (*ἤμαι* = *κάθημαι*). — *οἱ δὲ δὴ ἄλλοι* = ἀλλὰ βεβαίως οἱ ἄλλοι, ἔνν. θεοί. — *ἐνὶ* = ἐν, ἐντός. — *μέγαρον* = ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἀνακτόρου.

β) Ἴων. τύπος : ἔσαν (ἦσαν).

— γ' πρόσ. τῆς προσωπ. ἀντων. εἰς τὰς πλαγ. πτώσεις : οὓ, οἶ, ἐ (αὐτοῦ - ῶ ὄν).

— Οἱ τύποι **ὁ ἦ τὸ** εἰς σημ. ἀναφ. ἀντων. Πληθ. ὄνομ. **τοί, ταί.** τῶ ἐπεκλώσαντο, τοὶ δεδαίαται.

— Παρεμβολή τοῦ ο εἰς ρημ. συνηρημένα εἰς **-άω** : ἀντιῶων (ἀντι-άων - ἀντιῶν = ἀντιῶων).

— Ἀσυναίρετα φωνήεντα εἰς τὴν ρίζαν τῶν λέξεων: *ἄεθλος*, *Ἥελιος*.

— Κατάληξις γ' πληθ. προσ. παθ. παρακειμένου **-αται**: *δεδαίαται*.

γ) **ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες** : Ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς διηγήσεως λυμβάνει ὁ ποιητὴς τὴν ἀπροσδόκητον συμφορὰν τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν, οἱ ὅποιοι ἐπέστρεφον νικηταὶ ἀπὸ τὸ Ἴλιον. Κατὰ τὴν ἐπικήν παράδοσιν, μόλις ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας, φοβερὰ τρικυμία διεσκόρπισε τὰ πλοῖα των καὶ ἄλλοι μὲν ἠφανίσθησαν, ἄλλοι δὲ κατάρθωσαν μετὰ πολλὰς περιπληνήσεις νὰ φθάσουν εἰς τὰς πατρίδας των. — **νύμφη** : Νύμφαι ἦσαν κατώτεροι θεότητες τῶν δασῶν, τῶν πηγῶν, τῆς θαλάσσης, τῶν σπηλαίων (Δρυάδες, Ναϊάδες, Νηρηίδες, Ἀντριάδες κ. ἄ.). — **Ποσειδάων ἀσπερχές μενέαιεν** : Οἱ λόγοι τῆς ὀργῆς τοῦ Ποσ. ἐκτίθενται κατωτέρω στ. 68. — **Αἰθίοπες** : Ἡ ἐμπορικὴ δρᾶσις τῶν Ἑλλ. εἶχε φέρει αὐτοὺς εἰς ἐπαφὴν ἤδη ἀπὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων μὲ τοὺς λαοὺς τῆς μαύρης φυλῆς. Περισσότερον γνωστοὶ ἦσαν οἱ πρὸς ἀνατολὰς Αἰθίοπες ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Αἰγύπτου μέχρι τοῦ ἄνω Νείλου.

28 - 43

α) **μῦθος** = λόγος. — **ἄρχω μύθων** = ἀρχίζω τὴν ὁμιλίαν. — **τοῖσι** = μετὰ τῶν αὐτῶν. — **κατὰ θυμὸν** = ἐν τῇ ψυχῇ του, καθ' ἑαυτόν. **ἀμύμων** = ἄψογος, τέλειος, εὐγενής (στερ. α + μῶμος). — **ῥᾶ** = ὡς γνωστόν. **Μόριον ἐγγλίτ.** (ἄρα). — **τηλεκλυτός** = ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ

φήμη φθάνει μακράν, ἔξακουστὸς (τῆλε + κλύω = ἀκούω). — ἔκτανε = ἔκτεινε (ρίζ. κτεν- και κταν-). — τὸ ἔπος = λόγος (ρίζ. Fep - εἰπεῖν). — μετηύδα = ὠμίλει πρὸς (αὐδῶ, αὐδή = φωνή). — ὦ πόποι = πῶ ! πῶ ! ἐπιφών. ἐκπλήξεως. — οἶον = πῶς, με πόσην εὐκολίαν ! — νύ(ν) = λοιπόν, ἀληθῶς. — βροτὸς = θνητὸς (ρίζ. μορ - μόρος = θάνατος). — αἰτι(ό)ωνται = ἐπιρρίπτουν τὴν εὐθύνην. — ἔμμεναι · ἀπαρέμφ. τοῦ εἰμί. — οἱ δὲ = ἐνῶ αὐτοί. — και αὐτοί = μόνοι των. — σφῆσιν ἀτασθαλίησιν · στ. 7. — μόρος = μοῖρα (ρίζ. μερ - μέρος, μερίζω). — ὑπὲρ μόρον = παρὰ τὰ ὠρισμένα ὑπὸ τῆς μοίρας. — και νῦν = και εἰς αὐτὸ τὸ παράδειγμα, πού λέγω τώρα. — γῆμε· ἔγημε = συνεδέθη διὰ γάμου. — ἡ ἄλοχος = ἡ σύζυγος (ἄθρ.α + λέχος = κλίνη). — ἄλοχος μνηστή = νόμιμος σύζυγος. — νοστέω = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα μου (νόστος, νεοελλ. παλινοστώ). — εἰδῶς · μετχ. ἐναντ. — αἰπὺς ὄλεθρος · 11. — πρὸ = προηγούμενος. — οἱ · 17. — εὐσκοπος = ὁ καλῶς σκοπῶν, ὀξυδερκῆς (εὐ + σκοπῶ = παρατηρῶ). — ἀργεῖφόντης = ὁ αἰφνιδίως ἐμφανιζόμενος (ἀργός = ταχὺς + φαίνω). — μνάομαι = ζητῶ εἰς γάμον (πρβλ. 36 ἄλοχος μνηστή). — ἀκοιτις · συνών. τοῦ ἄλοχος (ἄθρ. α + κοίτη). — ἡ τίσις = ἐκδίκησις (τίνω ἢ τίω = πληρώνω, τιμωρῶ). — ἡβάω = φθάνω εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας. — ὀππὸτ' ἂν ἡβήσῃ = ὅταν ἀνδρωθῆ. — ἰμείρεται · ὑποτακτ. ἀόρ. ρ. ἰμείρομαι = ἐπιθυμῶ. — ἦς · κτητ. — αἶα = γαῖα, χώρα. — ἔφατο = ἔφη. — φρένες = νοῦς (κυρίως φρένες = τὸ διάφραγμα τὸ χωρίζον τὸν θώρακα ἀπὸ τῆς κοιλίας, τὸ ὁποῖον ἔθεωρεῖτο ἡ ἔδρα τῆς ψυχῆς). — ἀγαθὰ φρονέων · ἐναντ. μετχ. = παρὰ τὴν καλὴν του πρόθεσιν. — ἀπέτισε · ὑποκμ. ὁ Αἰγισθος ρ. ἀποτίνω = πληρώνω τὸ κακὸν πού ἔκαμα.

β) Κατάληξις ἀπαρεμφάτου, -μεναι : ἔμμεναι (ἔσμεν (αι)).

— Γενική ἄρσεν. πρωτοκλίτων εἰς -αο : 'Ατρεΐδαο, 'Ορέσταο.

— Χρῆσις τοῦ εἰ ἀντὶ ε (ἰωνικ.) : 'Ερμείας ἀντὶ 'Ερμέας.

— 'Εγκλιτικὸν φωνῆεν ὑποτακτ. ε και ο ἀντὶ η και ω : ἰμείρεται ἀντὶ ἰμείρηται.

γ) πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε : 'Ο Ζεὺς με τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἐμφανίζεται ὡς γεννήτωρ και δημιουργός, πατρικῶς ἐπιβλέπων ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων και τῶν θεῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συνθέσεως τῆς 'Οδυσσεΐας αἱ θρησκευτικαὶ ιδέαι τῶν 'Ελλήνων ἦσαν ἀγνότεροι

καὶ ὑψηλότεραι παρὰ εἰς πηλαιοτέρας ἐποχάς. — **Αἰγίσθιοι**, τὸν ῥ' ἔκταν' **Ὁρέστης**: Τὸ οἰκογενειακὸν δῖαμ τῶν Ἀτρειδῶν ἦτο πασίγνωστον εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον καὶ συχνὰ ἐπροκάλει ἠθικὰς σκέψεις, ὡς αὐτῇ, τὴν ὁποῖαν ἐκφράζει ἐδῶ ὁ Ζεὺς. Ὁ Αἰγίσθος ἦτο ἐξάδελφος τῶν δύο Ἀτρειδῶν, Ἀγαμέμνωνος καὶ Μενελάου, διότι ἦτο υἱὸς τοῦ Θυέστου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀτρέως (διὰ τοῦτο λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἀμύμων). Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ἀγαμέμνωνος ὁ Αἰγίσθος συνεδέθη μὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν καὶ, ὅτε ὁ Ἀγαμέμνων ἐπέστρεψε νικητὴς ἀπὸ τὴν Τροίαν, ὁ Αἰγίσθος καὶ ἡ Κλυταιμνήστρα τὸν ἐδολοφόνησαν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνωνος Ὁρέστης ἀνετρέφετο εἰς τὴν Φωκίδα, πλησίον ἐνὸς θείου τοῦ καὶ, ὅτε ἠνδρώθη, ἐξεδίκησε τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ φονεύων τὸν Αἰγίσθον καὶ τὴν μητέρα του.

44 - 62

α.) **ἀμείβομαι** τινα = ἀπαντῶ εἰς τὸν λόγον τινός. — **γλαυκῶπις** = ἡ ἔχουσα σπινθηροβόλους ὀφθαλμούς. Ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς (γλαυκός = σπινθηροβόλος + ρίζ. ὀπ- ὄψις, ὄψομαι). — **ὑπατος** = ὑπέρτατος. — **κρείων-οντος** = κυρίαρχος, ἄρχων. — **καὶ λίην... ὀλέθρω**· ἡ σειρά τῶν λέξεων: **κεῖνός γε κεῖται ὀλέθρω καὶ λίην εἰκότι. — κεῖται ὀλέθρω** = ἠφανίσθη, ἔπεσεν εἰς ὄλεθρον. — **εἰκῶς** = ὁ ἀρμόζων. — **ὡς** = οὕτως· δεικτικόν. — **οὔτις** = ὅστις. — **ῥέζω** = πράττω. — **ἀμφὶ Ὀδυσῆι** = διὰ τὸν Ὀδυσσεά. — **δαίφρων** = συνετός. — **δαίωμα** = χωρίζομαι, κομματιάζομαι (πρβλ. 23). — **τὸ ἦτορ** = ἡ καρδία. — **δύσμορος** = κακότυχος (δύσ + μόρος 34). — **δηθά**, δὴν = ἐπὶ μακρόν. — **τὸ πῆμα** = πάθημα (παθεῖν). — **ἄπο** = μακράν. — **ἀμφίρυτος-η-ον** = περίρυτος, πού βρέχεται γύρω ἀπὸ θάλασσαν. — **ὄθι** = ὄπου. — **ὄμφαλός** = κέντρον. — **ἐν** = ἐντὸς αὐτῆς. — **δῶμα** = κατοικία. — **ναίω** = κατοικῶ (ναός). — **ὀλοόφρων** = κακόβουλος, δόλιος (ὀλόος = ὀλέθριος). — **τὸ βένθος** = βάθος (πρβλ. καὶ πένθος - πάθος). — **ἔχω** = κρατῶ. — **αὐτός** = ὁ ἴδιος, ὁ μόνος του. — **μακρὸς** = ὑψηλός. — **ἀμφίς** = ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἄνω καὶ κάτω, συγκατατῶν οἱ κίονες τὸν οὐρανὸν εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν γῆν. — **δύστηνος** = δυστυχής. — **κατερύκω**· 14. — **αἰμύλιος** (καὶ αἰμύλος) = γλυκός. — **θέλγει**· ἀποπειρατ. ἐνεστ. = προσπαθεῖ νὰ τὸν γοητεύῃ. — **ἐπιλήσεται**· μέλλον τοῦ λήθωμαι = λησμονῶ (ἰωνικός τύπος τοῦ ἁλῶμαι). — **αὐτό**· 9. — **ἴεμαι**· 6. — **ἀποθρῶ**

σκω = ἀνέρχομαι (θρώσκω = πηδῶ). — **νοῶ** = ἀντιλαμβάνομαι διὰ τῶν αἰσθήσεων, βλέπω. — **ιμείρεται** · 41. — **οὐδέ** = καὶ δέν. — **ἐντρέπεται** = κάμπτεται, συγκινεῖται. — **ἦτορ** · 48: — **φίλον ἦτορ** = ἡ καρδιά σου, ἡ καρδούλα σου. Τὸ ἐπίθετον φίλος παρ' Ὀμήρῳ ἔχει πολλάκις σημασίαν κτητ. ἀντωνυμίας, ἐνίοτε καὶ μὲ ὑποκοριστικὴν ἔννοιαν. — **νύ** · 32. — **χαρίζομαι τινι** = εὐχαριστῶ τινα. Ἀντικείμεν. τοῦ χαρίζετο : **τ(οι)** = σοι. — **νῆες Ἀργείων** = τὸ ναυτικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀργ. ἐν Τροίᾳ. — **ἱερά ρέζω** = τελῶ θυσίας. — **Τροίη ἐν εὐρείῃ τε** = εἰς τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τῆς Τροίας. — **τί** = δικαί. — **ὠδύσασο** · **ὠδυοάμην** = ὠργίσθη' ἀντικμ. τὸ οἶ.

β) Ἐναλλαγὴ τοῦ **σ** καὶ **τ** ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως : **τοι - σοι** (πρβλ. Λατιν. tu-tibi).

— Καταλήξεις τῶν πλαγ. πτώσ. τῶν εἰς **εὐς** : — **ῆος** (-έως), — **ῆι** (-εί), — **ῆα** (-έα) : Ὀδυσ(σ)ῆος Ὀδυσ(σ)ῆι Ὀδυσ(σ)ῆα.

— Σχηματισμὸς τοῦ β' προσ. μέσ. ἄορ. α' εἰς — **αο** : ὠδυσάμην — ὠδύασο.

— Ἡ ἀντωνυμία ἐκεῖνος ἄνευ τοῦ **ε** : **κεῖνος**.

γ) **Κρονίδης** καὶ **Κρονίων** ὀνομάζεται ὁ Ζεὺς ὡς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Κρόνου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν θεολογίαν τῶν ἀρχαίων, ἦτο ἄλλοτε ὁ ἄρχων τῶν θεῶν. Τοῦτον ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς, ὁ ὁποῖος ἱδρυσε ἰδικὸν του θεῖκὸν κράτος εἰς τὸν Ὀλυμπον. — **νῆσω ἐν ἀμφιρύτῃ... νῆσος δενδρήσασα** : Ἡ Ἀθηναῖα τονίζει τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀγριότητα τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψούσ. Τὴν νῆσον αὐτὴν παριστάνει ὁ ποιητὴς ὡς κειμένην εἰς τὸ κέντρον τῆς θαλάσσης, τῆς Μεσογείου, ἥτις ἦτο καὶ ἡ περισσότερον γνωστὴ θάλασσαν. Ὀπωσδήποτε θὰ τὴν φαντασθῶμεν δυτικῶς τῶν νήσων τοῦ Ἴονίου. — **Ἄτλας** : Τιτάν ἢ δαίμων θαλάσσιος, ὁ ὁποῖος φέρει ἐπὶ τοῦ ὤμου του τὸ βᾶρος τοῦ οὐρανοῦ θόλου. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ποιητοῦ ὁ Ἄτλας ὑποβαστάζει πανυψήλους κίονας, οἱ ὁποῖοι ὑψοῦνται μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. — **Ἀργείων παρὰ νηυσί** : Τὸ σύνθηρες ὄνομα τῶν Ἑλλήνων παρ' Ὀμήρῳ εἶναι Ἀχαιοί. Λέγονται ὁμοῦ καὶ Ἀργεῖοι, διότι τὸ Ἄργος ἦτο ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ ἐκστρατεύσαντες εἰς Τροίαν Ἕλληνες, προβλέποντες ὅτι ἡ πολιορκία τοῦ Ἰλίου θὰ εἶναι μακρά, εἶχαν ἀνελκύσει εἰς τὴν ξηρὰν τὰ πλοῖά των καὶ ὠχύρωσαν μέγα στρατόπεδον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου κατεσκευάσαν τὰς σιχηνάς

των. Ἐπειδὴ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων καὶ τὰ σχετικὰ ἐξαρτήματα ἐγέμιζον σχεδὸν αὐτὴν τὴν ἕκτασιν, ὁ ποιητὴς πάντοτε ἀναφέρει τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον τῆς Τροίας μὲ τὰς ἐκφράσεις «παρὰ νηυσὶ Ἀχαιῶν», «Ἀργείων παρὰ νηυσὶ».

63 - 79

α) ἀπαυεῖβομαι· ἀμείβομαι· 44. Ἡ ἀπὸ ἐκφράζει τὰς ἐκ περιτροπῆς ἀπαντήσεις τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηναίας.—προσέφη· ἀντικμ.: τὴν = εἶπε πρὸς αὐτήν.—νεφεληγερέτα = ὁ συγκαλύπτων τὸν οὐρανὸν μὲ νεφέλας (νεφέλη + ἀγείρω = συναθροίζω).—τὸ ἔρκος = φραγμὸς· μτφ. ἔρκος ὀδόντων = τὸ στόμα (εἶργω, εἰρκτή, πολιορκία).—ἔπειτα = ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, δηλ. τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δυστυχίαν τοῦ Ὀδυσ.—πῶς ἂν λαθοίμην· τὸ ἂν δυνητικὸν = πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονήσω.—περὶ - ἐστὶ· περιέιμι = ὑπερέχω.—νόον· αἰτ. τοῦ κατὰ τι.—περὶ-ἔδωκε = προσέφερε περισσότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον θνητόν.—ἱρά· ἱερά = θυσίαι.—τοί· 23.—γαίηοχος = ὁ κρατῶν, ὁ συνέχων τὴν γῆν ἀπὸ τῶν ὑδάτων (γαῖα + ἔχω).—ἀσκελές· ἐπίρρ. = σκληρῶς, ἐπιμόνως (ρίζ. σκελ-σκλη — σκελετός, σκληρός).—Κύκλωπος· γεν. τῆς αἰτίας.—χολοῦμαι = εἶμαι ὠργισμένος (χόλος = ὀργή).—ἀλάωσεν = ἐτύφλωσεν (ἀλαός = τυφλός)· μετὰ γεν. ὀφθαλμοῦ, ὡς στερήσεως σημκτικόν.—ἀντίθεος· 21.—δου = οὐ.—ἐκ τοῦ = ἐκτοτε.—ἐνοσίχθων = ὁ σείων ἐνδοθεν τὴν γῆν (ἐν + ὠθῶ + χθῶν = γῆ).—οὐ τι = οὐδόλως.—πλάζω = κάμνω νὰ πλανᾶται (πλάζομαι· 2).—πατρὶς αἴη = πατρικὴ γῆ.—ἄγετε· παρακελευσμ. = ἐμπρός, ἐλάτε.—οἶδε = οἱ ἐδῶ παρόντες θεοί.—περὶ-φράζομαι τι = σκέπτομαι σοβαρῶς περὶ τίνος.—νόστον· ἀορίστως = ἕνα τρόπον ἐπανόδου.—ὄπως ἔλθῃσι = ὥστε νὰ ἐπανεέλθῃ.—μεθίημι = ἀφίνω, παραιτοῦμαι.—χόλος = ὀργή· 69.—οὐ τι· 75.—μὲν = βεβιαίως (μῆν).—ἀντία = ἀντιθέτως.—ἀέκητι = ἀκουσίως, παρὰ τὴν θέλησιν (ἀ στερ + ἐκῶν).—ἐριδαίνω = ἐπιμένω εἰς τὴν ἔριν.—οἶος· 13.

β) Ὀνομαστικὴ πρωτοκλίτων εἰς -α (-ας-ης) : νεφεληγερέτα (πρβλ. τὰ λατιν. ἀ' κλίσ. nauta, poeta).

—Κατάληξις ἀπαρεμφ. -μεν (-ειν) ἐριδαινόμεν·

—Ἰωνικὸς τύπος τοῦ αἰεί : αἰεί.

γ) **νεφεληγερέτα** : Ὁ Ὅμηρος ἀποδίδει εἰς τοὺς θεοὺς ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὰς δυνάμεις ἢ τὰς ιδιότητάς των. Τὸ ἐπίθετον **νεφεληγερέτα** εἶναι ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καὶ ἐκφράζει τὸ τρομερὸν μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ, ὅστις κυριαρχεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐξίσου ἐκφραστικὰ εἶναι καὶ τὰ ἐπίθετα τοῦ Ποσειδῶνος : **γαίηροχος**, **ἐνοσίχθων**. Τὸ πρῶτον παριστᾷ τὴν φυσικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν ξηρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ **ἐνοσίχθων** ὑπενθυμίζει τὰς σεισμικὰς δονήσεις τῆς γῆς. — **Κύκλωπος** : Ὡς γνωστόν, ὁ Πολύφημος, ἐνῶ ἦτο ἀντίθεος καὶ θεογενής, ἐτυφλώθη ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεῦ διὰ πικροεργίας. Ὁ μῦθος ἱστορεῖται εἰς τὸ 1 τῆς Ὀδυσσεΐας.

80 - 95

α) εἰ μὲν δὴ = ἐὰν πράγματι. — **φίλον (ἔστι)** = ἀρέσκει, ἐγκρίνεται. — **νοστήσαι** · ἐπεξήγ. τοῦ **τοῦτο**. — **πολύφρων** = σοφός, συνετός (πρβλ. **δαίφρων** 48). — **ὄνδε δόμονθε** = εἰς τὸ σπίτι του. — **δόμος** = οἶκος, σπίτι (**δέμω** = κτίζω). — **διάκτορος** = ὁ ψυχοπομπός. — **ἀργεῖφόντης** · 38. — **ὄτρύνομεν** · ὑποτακτ. τοῦ **ὄτρύνω** = παροτρύνω, διατάσσω νὰ μεταβῇ. — **ῥοφρα** = ἔνχ. — **εὐπλόκαμος** = ἔχουσα ὠραίους πλοκάμους, ὠραῖα μαλλιά. — **νημερτής** = ἀλάνθαστος, ὀριστικός (**νη** - **ἀμαρτάνω**). — **βουλή** = ἀπόφασις, θέλησις. — **νόστον** · ἐπεξήγ. τοῦ **βουλή**. — **ταλασίφρων** = ὁ ὑπομένων μὲ καρτερίαν τὰς ταλαιπωρίας, ὑπομονητικός (**ρίζ. ταλα** - **τλη** + **φρήν**). — **κε(ν)** · τὸ δυνατ. ἢ τὸ ἀοριστολ. ἄν. — **ἐγών** = ἐγώ. — **ἐσελεύσομαι** · μέλλον τοῦ εἰσέρχομαι. — **οἶ** · δοτ. κτητ. **οἶ νιόν** = τὸν νιόν του. — **ἐποτρύνω** = ἐξεγείρω· ἐνν. τὸν Τηλέμ. ἐναντίον τῶν μνηστήρων. — **μένος** = θάρρος. — **θειῶ** · θῶ. — **ἀγορή** = συνέλευσις (**ἀγείρω**, πρβλ. 63 **νεφεληγερέτα**). — **κομών** = ὁ τρέφων κόμην. — **τὸ κάρη** = ἡ κεφαλή. — **ἀπειπέμεν** = νὰ ἀπαγορεύσῃ Ἄβρ. τοῦ **ἀπόφημι**. — **οἶ** · δοτ. ἀντιχαριστική. — **μῆλα** = πρόβατα. — **ἀδινός** = πυκνός, πολυπληθής. — **εἰλίποδες** · ἐπίθετον τῶν βοῶν, διότι στρέφουν τοὺς πόδας πρὸς τὰ μέσα κατὰ τὸ βᾶδισμα (**εἴλω** = στρέφω + **πούς**). — **ἔλιξ** · ἐπίθετον ἐκφράζον τὴν καμπυλότητά. — **ἔλιξ βοῦς** = βοῦς μὲ καμπύλα κέρατα· πρβλ. τοῦ Κρυστάλλη : **βῶδια στεφανοκέρατα**. **ἡμαθόεις** = ἀμμόδης (**ἄμαθος** - **ἄμμος**). — **πευσόμενον** · μέλλον τοῦ **πυνθάνομαι**, **μτχ.** τελ. — **ἡδέ** · 12. — **μιν** = αὐτόν. — **κλέος** = δόξα. —

έσθλός = αγαθός. — **μίν...** ἔχῃσιν· ὑποκ. τοῦ ρ. τὸ κλέος καὶ ἀντικ. τὸ μιν : διὰ τὰ τὸν λαμπρύνῃ φήμη καλῆ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

β) Αἰτιατικὴ ἐνικῶ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς καὶ εἰς τὰ τρία γένη : **μίν** (αὐτὸν - ἦν - ὅ).

— Κατάληξις ἀρχαιότερα γ' προσ. ἐνεστώτος ὑποτακτ. — **ῆσι :** ἔχῃσι, ἔλθῃσι.

— Εὐφωνικὸν ν εἰς τὴν ἀντωνυμίαν ἐγὼ : **ἐγών :**

γ) **᾽Ωγυγίη :** ᾽Ως ἐπίθετον ἢ λ. ᾠγύγιος σημάζει πλαισιότατος. ᾽Ως γεωγραφικὴ θέσις ἢ ᾽Ωγυγία εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τῆς ᾽Οδυσσεΐας ὡς λίαν μεμακρυσμένη νῆσος, ἀφοῦ ὁ ᾽Οδυσσεὺς με οὐριον ἄνεμον ἐταξίδευσσε 17 ἡμέρας, ἕως ὅτου ἀντικρύσῃ τὰ ὄρη τῆς νήσου τῶν Φαιάκων Σχερίας. — **ἀγορή :** Ἦδη ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ὑπῆρξε παρ' Ἑλλῆσιν ὁ θεσμὸς νὰ συναθροίζεται ὁ λαὸς εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ νὰ ἐκφράζῃ γνώμην (διὰ βοῆς συνήθως) ἐπὶ τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ὑπέβαλλον οἱ βασιλεῖς. — **κάρη κομόωντας :** Ἦ διατήρησις μακρᾶς κόμης ἦτο ἔθιμον γενικὸν εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς φυλάς. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐξέλιπε βαθμηδὸν ἢ συνήθεια αὐτὴ καὶ διετηρήθη μόνον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. — **μνηστῆρες :** Εὐγενεῖς ἀπὸ τὴν Ἰθάκην καὶ ἀπὸ τὰς γειτονικὰς νήσους, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν εἰς γάμον τὴν σύζυγον τοῦ ἀπόντος ᾽Οδυσσεῶς, τὴν Πηνελόπην. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διέμενον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ᾽Οδυσσεῶς καὶ κατέτρωγον τὴν περιουσίαν του. — **εἰλίποδας ἔλικας βοῦς :** ᾽Οξὺς παρατηρητῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ὁ ᾽Ομηρος παριστᾷ μὲ τὰ ἐπίθετα αὐτὰ τὸ ἐκλεκτὸν εἶδος τῶν βοῶν, τοὺς ὁποῖους ἔσφαζον οἱ μνηστῆρες. — **Σπάρτη :** Ἀρχαῖον κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐβασίλευεν ὁ Μενέλαος. Οὗτος, ἀφοῦ ἀνέκτησε τὴν σύζυγόν του Ἑλένην, ἀρπαγεῖσάν ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Τροίαν πλουσιώτατος καὶ ἐνδοξος. — **Πύλος :** Ἦτο τὸ βασιλεῖον τοῦ Νέστορος, ὅστις ἐπίσης εἶχεν ἐπιστρέψει ἐκ τῶν πρώτων ἀπὸ τὴν Τροίαν καὶ ἤδη γέρων ἀπελάμβανεν ἡσυχον βίον ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του. Τὸ βασιλεῖον τοῦ Νέστορος περιελάμβανε τὴν μέσσην καὶ μεσημβρινὴν Ἠλείαν καὶ μέρος τῆς Μεσσηνίας. Ἦ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Νέστορος Πύλος δὲν ἔκειτο ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς Πύλου τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀλλὰ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τριφυλίας πρὸς νότον τοῦ Ἄλφειοῦ.

96 - 124

α) 96 - 113. **ὤς**· δεικτ. 6. — **ὤς εἰποῦσα** = μετὰ τοὺς λόγους αὐ-
 τούξ.— **ἐδήσατο**· ρ. **δέομαι-οὔμαι** = δένω κάτι ἰδικόν μου· ἐνεργ. **δέω-**
δῶ. — **βῆ-κατὰ** = κατέβη. — **τὸ κάρηνον** = κορυφή (*κάρη· 90*). — **αἰ-**
ξασα· ρ. **αἰσσω** = πηδῶ (*διάττοντες ἀστέρες, αἰξ*). — **δήμος** = ἡ κκ-
 τοικουμένη περιοχὴ μιᾶς χώρας, ἡ πόλις. — **ὁ οὐδός** = τὸ κατώφλιον. —
ἔχω = κρκτῶ. — **ἔγχος** = δόρυ. — **εἶδομαι** = παρουσιάζομαι ὑπὸ ἄλ-
 λην μορφήν, φαίνομαι ὡς... **ἡγήτωρ** = ἡγεμών. — **ἄρα** = φυσικά· διότι
 ἡ παρουσία τῶν μνηστήρων ἦτο συνήθης κατάστασις εἰς τὸν οἶκον τοῦ
 Ὀδυσσεύξ.— **ἀγήνωρ** = ἀγέρωχος, ὑπερόπτης (*ἄγαν + ἀνήρ*). — **ἔπειτα**
 = κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. — **πεσσοί** = αἱ ψῆφοι, τὰ πούλια πικγι-
 δίου, ἴσως ὅπως περίπου ἡ σημερινὴ ντάμκ. — **προπάροιθε(ν)** =
 ἐμπρός. — **ἤμενοι** = κατήμενοι· πρβλ. καὶ 26. — **ἡ ῥίνος** = τὸ δέρμκ,
 ἡ προβειά. — **ὄτρηρός** = γοργός, πρόθυμος. Ἐπίθετ. τῶν θεραπόντων. —
μίσγω = ἀναμειγνύω. — **κρητήρ**· ἀγγεῖον εὐρύστομον, ὅπου γίνεται ἡ
 ἀνάμειξις τοῦ οἴνου μετὰ τοῦ ὕδατος (*κεράννυμι, κρηᾶσις, κρηᾶμα*). — **αὐτε**
 = ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. — **πολύτρητος** = μὲ πολλὰς τρυπες,
 πορώδης. — **νίζω** = πλύνω. — **πρότιθεν** = παρέθετον. — **δατέομαι** = μοι-
 ράζομαι μὲ ἄλλους (πρβλ. καὶ *δαίομαι* 23,48).

114 - 124. **πολὺ πρῶτος** = πρῶτος, πρῶτος. — **θεοειδής** = θεό-
 μορφος· ἐπίθ. ὠρκίων θνητῶν. — **ῆσιο· ἦμαι** = κάθημαι. — **τετιημένος**
 = λυπημένος (*τετήμαι*). — **φίλον ἦτορ**· αἰτιατ. ἀναφορᾶς· σημκσ. ἴδε
 60. — **ὄσσομαι** = βλέπω (*ὄσσε = ὄφθαλμοί, Λατιν. oculus*), **ὄσσομαι**
 ἐν *φρεσὶ* = βλέπω κατὰ φαντασίαν. — **ἐσθλός· 95**. — **εἶ ποθεν ἐλθῶν**
 = ἂν ἤρχετο ἀπὸ κάπου καί... Αἱ ἀκολουθοῦσαι εὐκτικαὶ ἐκφράζου
 εὐχὴν τοῦ Τηλ. — **μνηστήρων τῶν μὲν** = αὐτῶν μὲν τῶν μνηστήρων. —
σκέδασις = διασκορπισμός (*σκεδάννυμι*). — **σκέδασιν θεῖη**· περίφρ. =
 νὰ ἐπιτύχη τὸν διασκορπισμόν, νὰ δυνηθῆ ν' ἀποπέμψη τοὺς μνηστῆρας.
 — **δώματα** = ἀνάκτορκ. — **τιμῆ** = ἀξίωμκ. — **οἴσιν· κτητ.** — **ἀνάσ-**
σω = βασιλεύω, κυβερνῶ. — **τὰ φρονέων** = ἐνῶ ἔκαμε αὐτὰς τὰς
 σκέψεις. — **μεθήμενος** = κατήμενος μετὰξὺ. — **εἰσορῶ** = βλέπω. — **ἰθὺς**
 = κατ' εὐθεῖαν πρὸς... — **νεμεσσῶμαι** = ἀγανακτῶ (*νέμεις = δικαία*
ἀγανάκτησις). — **δηθά· 49**. — **ἐφεστάμεν** = ἐφεστάναι. Τὸ ἀπαρέμφ.
 ὀρίζει τὴν αἰτίαν τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ Τηλ. — **ἔλε· εἶλε** = ἐπίασε, ρ.
αἰρῶ. — **δεξιτερός** = δεξιός (Λατ. *dexter*). — **ἐδέξατο** = ἐπῆρε μὲ

κίνησιν φιλικῆς ὑποδοχῆς. — ἔγχος 104. — μιν φωνήσας = ὁμιλήσας πρὸς αὐτόν. — ἔπεα πτερόεντα = πτερωτὰ λόγια. Συνήθης ἔκφρασις παρ' Ὀμήρῳ διὰ τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐκστομίζονται καὶ χάνονται οἱ ἀνθρώπινοι λόγοι. — παρ' ἄμμι = παρ' ἡμῖν. — φιλέομαι = φιλοξενοῦμαι. — ἔπειτα = μετ' ὀλίγον. — πατέομαι = γευομαι. — δεῖπνον = φαγητόν. — μυθέομαι = λέγω. — ὄττεο ὄτου = οὔτινος. — ὄττεό σε χρῆ = τί σοῦ χρειάζεται, τί ζητεῖς.

β) ου ἀντι ο Οὐλυμπος - Ὀλυμπος.

— Κατάληξις γ' πληθ. πρκτ. -εν (-εσαν) : πρότιθεν (πρό(ε) - τίθεσαν).

— Ἰωνικὸν εἰ ἀντι ε : ξείνος (ξένος).

— Συναίρεσις ε + ο εἰς ευ : δατεῦντο - (ε)δατέοντο.

— Δοτικὴ πληθ. προσωπ. ἀνωθυμίας : ἄμμι (ἡμῖν).

— Κατάληξις μέλλοντος β' προσ. — εαι : φιλήσει (φιλήση), μυθήσει (μυθήση).

Ἰωνικὸν η ἀντι α : κρητήρ (κρατήρ).

— ἐς : Ἰων. τύπος τῆς προθέσ. εἰς.

γ) πρόθυρον : Ἡ ἐξωτερικὴ θύρα, διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχετό τις ἀπὸ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν ὑπαιθρον αὐλὴν τοῦ ἀνακτόρου ἢ τοῦ οἴκου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς αὐτῆς ἦτο ὁ βωμὸς τοῦ Ἐρκειοῦ Διὸς καὶ δι' αὐτῆς ἔφθανέ τις εἰς τὸ μέγαρον, ἦτοι τὸ κύριον δωμάτιον. Ἡ εἴσοδος τοῦ μεγάρου εἶχε στοάν ὡς πρόθυλον, τὴν λεγομένην αἶθουσαν. Τὸ μέγαρον ἦτο εὐρύχωρον δωμάτιον προοριζόμενον κυρίως διὰ τὰς συγκεντρώσεις ἀνδρῶν. Ἡ στέγη του ἐστηρίζετο διὰ 4 ξυλίνων κίωνων καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ ἐστία ἢ ἐσχάρα. Ἐνωθεν τῆς ἐσχάρης ἡ ὀροφή ἦτο ἀνοικτὴ καὶ ἐσχημάτιζεν εἶδος φεγγίτου, τὸ ὁπαιόν, διὰ νὰ φωτίζεται καὶ ν' ἀερίζεται καλύτερον τὸ μέγαρον. Ὅπιθεν τοῦ μεγάρου ὑπῆρχε θάλαμος, χρησιμοποιοῦμενος ὡς κοιτῶν καὶ ἐνδιαίτημα τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀνάκτορα ὑπῆρχον καὶ ἄλλα διχμερίσματα ὡς ἐξαρτήματα τοῦ κυρίως οἴκου, ὅστις ἦτο πάντοτε τοῦ αὐτοῦ τύπου (βλ. εἰκόνας 3 καὶ 4). — χάλκειον ἔγχος : Γὰ ὅπλα τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἦσαν ἀπὸ ὀρείχαλκων. Καθαρὸς χαλκὸς ἐχρησιμοποιήθη μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ μετάλλου τούτου, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα, διότι ἦτο

πολύ μαλακόν. *Εγχος ἦτο τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὄπλον τῆς ἐποχῆς, μή-
 κους 2 - 5 μ. Ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς χαλκίνης *αἰχμῆς* καὶ ἐκ τοῦ *δόρατος*
 (κονταριού), τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἰς τὸ κάτω μέρος ἦτο ὀξύ, διὰ νὰ ἐμπή-
 γνυται εἰς τὴν γῆν, ὅτε ὁ πολεμιστῆς δὲν τὸ ἐχρησιμοποιοῖ. — **Τάφος** :
 Ἡ μεγίστη τοῦ συμπλέγματος τῶν Ταφίων νήσων μεταξὺ Λευκάδος
 καὶ Ἀκαρνανίας, τὸ σημερινὸν Μεγανήσι. Οἱ Τάφιοι ἦσαν περιβόητοι
 πειραταί. — **πεσσοί** : Συνήθης τρόπος διασκεδάσεως κατὰ τοὺς ὀμηρι-
 κούς καὶ τοὺς ἱστορικούς χρόνους ἦσαν παιγνίδια μὲ πεσσούς. Εἰς τὰ
 ἐρείπια τῆς Κνωσοῦ εὐρέθη ἐλεφαντίνη πλάξ μὲ διαγράμματα πκιγνίου,
 ὅπως περίπου τὸ σημερινὸν ζατρίκιον (βλ. εἰκ. 5). — **θεράποντες** : Πι-
 θανῶς ἀνῆκον εἰς τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν τῶν διαφόρων μνηστήρων
 καὶ ὄχι εἰς τὸν οἶκόν τοῦ Ὀδυσσεύως. — **κῆρυκες** : Ἐπίσημοι θεράποντες
 τῶν βασιλέων ἔχοντες πολλὰ καὶ ποικίλα καθήκοντα. — **ξιμισγον οἶνον** :
 Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ Ἕλληνες ἔπινον τὸν οἶνον ἀναμειγμένον μὲ
 ὕδωρ εἰς ὠρισμένην ἀναλογίαν. Ἡ ἀνάμειξις ἐγένετο πρὸ τῆς διανομῆς
 τοῦ ποτοῦ μέσθ εἰς μεγάλα δοχεῖα, τοὺς κρατῆρας (βλ. εἰκ. 6).

— Ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ *Τηλεμάχου* 119 - 124
 ν' ἀναγνωρισθῆ ἡ ἐγκαρδιότης τῆς ἐλληνικῆς φιλοξενίας κατὰ τοὺς
 ὀμηρικούς χρόνους.

125 - 143

ὥς. 96. — **ἠγεῖτο** = προηγῆθη, διὰ νὰ εἰσχαγγῆ τὸν ξένον. —
ἔσπετο ρ. ἔπομαι = ἀκολουθῶ. — **ὅτε δὴ** = ὅτε πλέον. — **ῥα** = φυ-
 σικά. — **ἔσαν** · 12. — **δόμος** · 83. — **μακρός** · 54. — **δουροδόκη** = θήκη
 τῶν δοράτων (*δοῦρον* + *δέχομαι*). — **εὐξοος** = ὁ τελείως λελεασμένος,
 σπιλπνός. Ἐπίθ. ξυλίνων ἢ λιθίνων ἀντικειμένων. — **ταλασίφρων** · 87. —
εἶσεν = ἔβαλε νὰ καθίση (ἔλλειπτ. ἄορ. εἶσα). — **ὑπὸ** = ὑποκάτω. —
λιῖτα = ἀπλοῦν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ὑποστράνεται εἰς τὰ καθίσματα
 (μόνον δοτ. τῆ *λιτι* καὶ αἰτ. τὴν *λιῖτα*). — **πετάσσας** ρ. *πετάννημι*
 = ἀπλώνω. — **καλὸν δαιδάλεον** · προσδιορ. θρόνον. — **δαιδάλεος** = τε-
 χνικὰ στολισμένος (*Δαίδαλος*). — **ὁ θρῆνυς** = σκαμνὶ διὰ τὰ πό-
 δις. — **πάρ** · **παρὰ** = πλησίον. — **ὁ κλισμός** = καθίσμα χαμηλότερον
 τοῦ θρόνου (*κλίω*). — **ποικίλος** · πεποικιλμένος μὲ διάφορα ὕλικά, πλου-
 μιστός. — **ἐκτοθεν** = εἰς ἀπόστασιν. — **ἀνιάομαι** = στενοχωροῦμαι, ἐνο-

χλοῦμαι. — ὁ ὄρυμαγδός = θόρυβος. — ἀδήσειεν · ρ. ἀδέω = ἀποστρέφομαι, ἀηδιάζω. — ὑπερφίαλος = ὑπερόπτης. — μετελθών = εὐρεθείς μεταξὺ. — μίν · 95. — ἀποιχόμενος = ὁ μακρὰν εὐρισκόμενος. — ἡ χέρνιψ = ὕδωρ πρὸς νίψιν τῶν χειρῶν (χεῖρ + νίπτω). — ἀμφίπολος = θαραπαινίς (ἀμφιπέλομαι = εἶμαι, ἀσχολοῦμαι περὶ τι). — προχώω · δοτ. ὄργ. εἰς τὸ ἐπέχευεν ἡ πρόχοος (πρὸ + χέω) = κανάτι μὲ προεξέχον στόμιον (βλ. εἰκ. 6). — ὁ λέβης-τος = λεκάνη τοῦ νιψίματος. — νίψασθαι · τὸ ἀπαρ. ἀπολύτως σημαῖνον σκοπὸν = διὰ νά. . . — τανύω = ἀπλώνω, ἀνοίγω. — ξεστός = γυαλισμένος. — σῖτος = ἄρτος. — ταμίη = θαραπαινίς διευθύνουσα τὰ τοῦ οἴκου. Συνήθως γηραιὰ καὶ πιστή, διὰ τοῦτο καὶ προσφωνεῖται μὲ τὸ ἐπίθετον αἰδοίη = σεβαστή. — ὁ δαιτρός = ὁ ὑπηρέτης, ὁ εἰδικὸς διὰ τὸν τεμαχισμόν τοῦ κρέατος (δαίω, δατέομαι). — κρειῶν = κρεάτων (κρεῶν - κρεῶν). — πίνακες = πινάκια. — ἀείρω = σηκώνω, μεταφέρω. — σφί(ν) = αὐτοῖς (σφίσιν). κύπελλον = ποτήριον. — θαμά = συχνάκις (πρβλ. τὸ νεοελλ. θιμών). ἐψάχετο = ἤρχετο κατὰ δικλείμματα. Τὸ ρ. ἐπὶ κινήσεως ἐπνευλαμβννομένης. — οἰνοχοεύω = χύνω οἶνον εἰς τὰ κύπελλα.

β) Συγκεκομμένος τύπος δοτικῆς πληθυντ. γ' προσ. τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : σφί(ν) = σφίσιν.

γ) σῖτος : Ὁ ἄρτος παρεσκευάζετο μὲ χονδροκομμένον σῖτον καὶ δὲν ἐψήνετο, ἀλλ' ἐξηραίνετο εἰς τὸν ἥλιον. — δαιτρός : Ὁ εἰδικὸς αὐτὸς θαράπων ἐκάθητο πρὸ μιᾶς τραπέζης, ὅπου ἦσαν τοποθετημένα τὰ ψητὰ κρέατα καὶ τὰ ἑτεμάχιζεν εἰς πολὺ μικρὰ τεμάχια, διότι δὲν μετεχειρίζοντο τότε οὔτε μυχαίρια οὔτε πηρούνια.

— Διακρίνατε καὶ ἄλλας λεπτομερείας α) εἰς τὴν ἐπίπλωσιν τοῦ ὀμηρικῷ ἀνακτόρου (σκευή καὶ ἐπιπλα.), β) εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ ξένου καὶ γ) εἰς τὴν τάξιν τοῦ γεύματος.

144 - 155

α) ἀγήνωρ · 106. — ἔπειτα = ἀκολούθως. — ἐξείης = κατὰ σειρὰν (ἔχομαι). — ἔζοντο = ἐλάμβανον θέσεις. — ἡ δμωή = δούλη, ὑπηρέτρια (δαμάω = δαμάζω). — παρενήγεον = παρέθετον ἐν ἀφθονίᾳ

(παρανηεω και παρανηεώ = σωρεύω πλησίον). — **κάνεον** = κλαθάκι τοῦ ψωμοῦ. — **ὁ κοῦρος** = νεαρὸς ἀνὴρ, παλληκάρι (θηλ. ἡ κούρη = κόρη). — **ἐπιστέφωμαι** = γεμίζω μέχρι στεφάνης. — **τὸ ὄνειαρ-ατος** = ὠφέλιμον, ἐκλεκτὸν φαγητὸν (ὀνίημι = ὠφελῶ). — **ιάλλω** = ἀπλώνω. — **ἡ πόσις-ιος** = τὸ ποτόν. — **ἐδητύς** = φαγητὸν (ρίζ. ἐδ. - ἐσθίω, ἐδώδιμος Λατ. edo). — **ἐξ ἔντο** = ἀπέβζλον (ρ. ἔημι = ἀποβάλλω). — **ἔρος** = ἐπιθυμία, ὄρεξις. — **μεμήλει** = μέλει μοί τι = ἐνδιαφέρομαι διὰ κάτι. — **τοῖσιν ἄλλα μεμήλει** = αὐτοὶ ἐστράφησαν εἰς ἄλλα. — **μολπή** = ἄσμη (μέλω). — **ἡ ὄρχηστὺς-ύος** = χορός. — **ἀναθήματα** = ἀπαραίτητα συμπληρώματα. — **δαῖς-δαιτός** · 26. — **ἐν χερσὶ ... Φημίω** ἀντί: ἐν χερσὶ Φημίου. — **ῥά** = βεβζίως. — **αἶδω** = ψάλλω. — **ἀνάγκη** = ἀναγκαστικῶς, καθ' ὑποχρέωσιν. — **ἦ τοι** = τῷ ὄντι. — **φορμιζῶ** = κρούω τὴν φόρμιγγα. — **ἀνεβάλλετο** = ἔκρουε τὰς χορδὰς καὶ ἤρχιζε... — **καλόν** · ἐπίρ. = ὠραῖα.

β) — Ποιητικὴ χρῆσις ἀρχαίων ὀνοματ. τύπων : **ἔρος** (ἔρωσις). — Ἰωνικὸς τύπος τοῦ ἄδω : **αἶδω**.

γ) **δμωαί** : δμωαὶ ἦσαν αἱ ἐξ αἰχμαλωσίας δοῦλοι καὶ διὰ τοῦτο αὐταὶ ἐξετέλουν τὰς βαρυτέρας ἐργασίας ἐν τῷ οἴκῳ. Ἀνωτέραν θέσιν εἶχον αἱ ἀμφίπολοι, αἱ ὁποῖαι ἐξετέλουν εἰδικὰ ἔργα ἢ ἀνῆκον εἰς τὴν ἰδιαίτεραν ὑπηρεσίαν τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. — **ἀναθήματα δαιτός** : Τὸ ὀμηρικὸν συμπόσιον καταλήγει συνήθως εἰς ὠδὴν καὶ χορόν. Ὑπῆρχον εἰδικοί ἀοιδοί, ὡς ἐδῶ ὁ Φῆμιος, οἱ ὁποῖοι ἔργον εἶχον νὰ φαιδρύνουν ἢ νὰ διασκεδάζουσιν τοὺς συμπότας μὲ ἄσματα. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἄσματος ὁ ἀοιδὸς ἀνεβάλλετο, ἦτοι ὑπέκρουε τὴν κιθάραν. (Περὶ αὐτῶν ἴδε περισσύτερα εἰς εἰσαγωγὴν). — **κίθαριν περικαλλέα** : Ἡ κιθάρα ἢ ἡ φόρμιγξ ἦτο τετράχορδον ὄργανον πρὸς τοὺς μούσικον πρὸς τὴν λύραν. Φαίνεται ὅτι ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἦτο λίαν προηγμένη, διὰ τοῦτο καὶ χαρακτηρίζει ὁ ποιητὴς τὴν φόρμιγγα τοῦ Φημίου περικαλλέα.

156 - 177

α) **γλαυκῶπις** · 44. — **ἄγχι** = πλησίον. — **πευθοῖατο - πεύθοιντο** · ρ. πεύθομαι = ἀντιλαμβάνομαι, ἀκούω (πυνθάνομαι - πεύσομαι).

ἤ και = μήπως καί. . . — νεμεσῶμαι = θυμώνω, προσβάλλομαι
 πρβλ. 119. — ὅτι κεν εἶπω = δι' ὅ,τι θά σοῦ εἰπῶ. — κεν· τὸ ἀορι-
 στολογ. ἄν. — μέλει 151. — ρεία = εὐκόλα πράγματα (ῥηΐδια, ῥά-
 δια). — βίσιος = περιουσία· πρβλ. νεοελλ. τὸ βίσιος. — νήποιον· ἐπίρρ.
 δωρεάν, χωρὶς ν' ἀνταποδίδουν αὐτοί. — ἔδω = τρώγω· πρβλ. 150. — δῆ-
 που = ἴσως τώρα πλέον. — πύθομαι = σαπίζω. — ὄμβρος = βροχή. —
 ἐπ' ἠείρου = ἐπάνω εἰς κάποιον ξηράν. — εἶν = ἐν. — ἄλς — ἄλος =
 θάλασσα (ἄλας, ἄλιεύς, παραλίος). — κυλίνδω = κυλίω· ἀντικ. ὄστα.
 — εἶγε· ἡ ὑπόθεσις ἐνέχει καὶ ἔννοιαν εὐχῆς· πρβλ. νεοελλ. ἔ, καὶ ἄν τὸν
 ἔβλεπαν. — ἰδοίαιτο — ἰδοῖντο. — ἀρησαίαιτο — ἀρῆσαιντο· ρ. ἀρῶμαι
 = εὐχομαι· ἐδῶ ἐπὶ καλοῦ. — πόδας· αἰτ. τοῦ κχτά τι. — ἀφνειός = πλού-
 σιος. — χρυσοῖο — ἐσθῆτος· γεν. τῆς ὕλης = εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐνδύ-
 ματα. — μόρος = ἡ κοινὴ μοῖρα τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος (Λατ. mors). —
 θαλπωρῆ = παρηγορία. — ἐπιχθόνιος = ἐπίγειος (ἐπὶ + χθών). —
 φῆσιν — φῆ· ὑποτακτ. τοῦ φημί. — τοῦ δὲ ὤλετο = πάντως δι' αὐτὸν
 ἐχάθη. — ἄγε = ἔλα, ἐμπρός· πρβλ. 76. — ἀτρεκέως = χωρὶς περιστρο-
 φάς, εἰλικρινῶς. — καταλέγω = λέγω λεπτομερῶς. — τίς, πόθεν, ἀσύν-
 δετον = ποιός, ἀπὸ ποῦ ; — εἰς = εἶ = εἶσαι. — πόθι· ἐν τόπῳ στάσις =
 ποῦ ; — τοι = σοι. — τοκῆες = γονεῖς (τίκτω, τέκνον). — εὐχετόων-
 το ἔμμεναι· συνήθης περίφρασις παρ' Ὀμήρῳ· εὐχετάομαι ἢ εὐχο-
 μαι ἔμμεναι = καυχῶμαι, ὅτι εἶμι. — οὐ μὲν γάρ ι = διότι πάντως
 δέν. . . — οὐ τι = οὐδόλως. — ἐτήτυμον· ἐπίρρ. = ἀληθῶς (ἔτυμος =
 ἀληθής). — ἀγορεύω = λέγω. — ἡέ-ἡ = ἡ-ἡ — νέον· ἀπίρρ. = νεωστί,
 διὰ πρώτην φοράν. — μεθέπω = ἔρχομαι πρὸς. — ἔσσι = εἶ. — πατρῷος
 ἔσσι ξεῖνος = συνδέεσαι διὰ φιλοξενίας μὲ τὸν πατέρα μου. — ἴσαν = ἦ-
 σαν (εἶμι) = ἤρχοντο. — δῶ = δῶμα. — ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων =
 ἐσχετίζετο μὲ ἀνθρώπους, ἦτο κοινωνικός· ἀνθρώπων γενκ. ἀντικμ.

β) Κατάληξις γ' πληθ. εὐκτικῆς μέσου ἀορίστ. — ατο : πευθοίαιτο,
 ἰδοίαιτο, ἀρησαίαιτο.

— Ἡ πρόθεσις ἐν εἰς τὸν τύπον εἶν.

— Ἀρχαῖοι τύποι β' προσ. ἐνεστ. ὀριστ. τοῦ εἶμι : εἰς (εἶ) ἐγκλινό-
 μενον καὶ ἔσσι.

— Παρατατικὸς τοῦ εἶμι ἐκ θέματος ι : ἴσαν (= ἦσαν).

γ) ἀφνειότεροι χρυσοῖο ἐσθῆτός τε : Ὁ χρυσὸς ὡς πολύτιμον

μέταλλον ἀπετέλει τὸν ἰδιωτικὸν πλοῦτον. Ἐχρησιμοποιοεῖτο εἰς σκευή, εἰς κοσμήματα ἢ ἐφυλάσσετο ἀκατέργαστος. Ἐπίσης τὰ ἐνδύματα ἦσαν ἀληθινὴ περιουσία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, διότι ἦσαν ἀπὸ πολυτίμα ὕλικά καὶ ἐποικίλλοντο μὲ κεντήματα, ἔργα γυναικῶν εἰδικῶν εἰς τὴν ὕφαντικὴν καὶ ποικιλτικὴν τέχνην. — **ξένος πατρώιος** : Μεταξὺ τοῦ φιλοξενοῦντος καὶ τοῦ φιλοξενουμένου ἐδημιουργεῖτο δεσμός, ὁ ὁποῖος παρεδίδετο ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ τέκνα. Ξένος λέγεται καὶ ὁ ξενίζων καὶ ὁ ξενιζόμενος.

178 - 212

α) 178 - 193. τὸν προσέειπε = πρὸς τοῦτον εἶπε. — **τοιγάρ** = ὠρισμένως. — **ἀτρέκews** · 169. — **ἀγορεύσω τοι ταῦτα** = θὰ σὲ πληροφορήσω δι' αὐτά. — **δαίφρων** · 48. — **εὐχομαι εἶναι** · 172. — **ἀτάρ** = αὐτάρ · 9. — **φιλήρετμος** = ὁ ἀγαπῶν τὴν κωπηλασίαν (*φιλῶ + ἐρετμᾶ* = κουπιά). Ἐπίθετον ναυτικῶν λαῶν. — **ᾧδε** · ὅπως ὑπέθεσε καὶ ὁ Τηλέμαχος, δηλ. ὄχι πεζός, ἀλλὰ ξὺν νηὶ ἠδὲ ἐτάροισιν ἤτοι μὲ ἰδιόκτητον πλοῖον. — **κατήλυθον** · κατῆλθον = κατέπλευσα. — **οἶνοψ** = ὁ ἔχων ὄψιν οἴνου, κρασωπὸς καὶ γενικῶς = σκοτεινός, βαθυχρῶμος. — **ἀλλόθροος** = ὁ ἔχων ξένην φωνήν, ξενόγλωσσος (*ἄλλος + θρός*). — **μετὰ χαλκὸν** = πρὸς προμήθειαν χαλκοῦ. — **ἄγω** = φέρω. — **αἶθων** = στυλπνός (*αἶθω* = κáιω, λάμπω · *αἶθουσα, αἶθιοψ, αἶθήρ*). — **ἦδε** · δεικτ. = ἐδῶ δά. — **ἔστηκεν** = εἶναι ἠγχυροβολημένη. — **ἐπ' ἀγροῦ** = εἰς μίαν ἐξοχικὴν παραλίαν. — **νόσφι** = μικρὰν, ἔξω. — **ὕληεις** = δασώδης (*ὕλη* = δάσος). — **ἐξ ἀρχῆς** = πλαισίθεν, ἀπὸ πλαισίου χρόνιαι. — **εἶ πέρ τε...** ἦρωα · σειρά λέξεων : *εἶ πέρ τε ἐπελθὼν εἶσθαι γέροντα ἦρωα Λαέρτην* = καὶ ἂν μάλιστα πᾶς καὶ ρωτήσης. . . — **εἶρομαι** = ἐρωτῶ. — **ἦρωα** · ἐπιθ. πολεμιστῶν καὶ ἡγεμόνων. — **οὐκέτι** · συναπτ. πρὸς τὸ ἔρχεσθαι. — **ἀπάνευθεν** = μικρὰν, ἔξω. — **ἐπ' ἀγροῦ** = εἰς τὴν ἐξοχήν. — **πήμάτα πάσχει** · 49 · ἐδῶ = τλαιπωρεῖται. — **ἀμφίπολος** · 136. **βρῶσις** = φαγητὸν (*βιβρώσκω*). — **παρτιθεῖ** · *παρὰτιθησι* = παραθέτει. — **εὗτ' ἂν** = ὅταν. — **τὰ γυῖα** = τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἰδίως τὰ πόδια. **ἐρπύζω** · *ἐρπω* = σύρω τὰ πόδια μου ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ ἀπὸ κόπωσης. — **ὁ γουνός** = ὕψωμα, ἀνωφέρεια (*γόνυ, γωνία*). — **άλωῆ οἰνόπεδος** = ἔκτασις ἀμπελόφυτος.

194 - 212. **δὴ γὰρ** = διότι ἀκριβῶς. — **ἐπιδήμιος** = ὁ ἐπὶ τῷ

δήμῳ, εἰς τὴν πόλιν του.— **νύ(ν)** = βεβζίως.— **ἡ κέλευθος** = ὁ δρόμος· **βλάπτουσι κελεύθου** = τοῦ φέρουν ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον του.— **οὐπω... ἀλλ' ἔτι** = δὲν ἀπέθκνεν ἀκόμκ, ἀλλά... — **ζωδς** = ζωντανός.— **ποῦ** = κθῶς πιστεῶ. — **κατερύκεται**· κθητ. τοῦ **κατ-ερύκω**· 14.— **χαλεπός** = σκληρός, κκός.— **ἔχω** = κρατῶ, κκακρατῶ.— **ἐρυκανόω**· ἄλλος τύπος τοῦ ἐρύκω.— **ὡς** = ὅπως.— **βάλλουσιν ἐνὶ θυμῷ** = ἐμπνέουσι.— **τελέεσθαι**· μέλλ. τοῦ **τελοῦμαι** = ἐκπληροῦμι.— **οὔτε τι ἔων** = χωρὶς ποσῶς νά εἶμαι.— **οἰωνός** = πτηγνόν (Λατ. avis, ο*Flu-*νός).— **οἶδα οἰωνῶν** = καταλαβαίνω ἀπὸ οἰωνούς.— **σάφα** = σκφῶς.— **δηρόν**· δηθά· 49.— **πατρὶς αἴη**· 75.— **οὐδ' εἴ πέρ τε** = οὔτε καὶ ἂν ἰκόμα.— **ἔχησι**· ὑποκμ. δεσμὰ καὶ ἀντκμ. τὸν Ὀδυσσεά.— **φράζομαι** = σκέπτομαι, ἐξευρίσκω τρόπον.— **ὡς κε** = διὰ νά... — **στ.** 206 εἰς στ. 169.— **εἰ δὴ** = ἂν τῷ ὄντι.— **τόσος** = τόσον μεγάλος.— **αἰνῶς** = κκατκκληκτικὰ.— **ἐπεὶ θαμά...** Ἡ αἰτιολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν διαπίστωσησιν τῆς ὁμοιότητος καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἀνάμνησιν τῆς μορφῆς τοῦ Ὀδυσσ. ὑπὸ τοῦ ξένου.— **θαμά**· 143.— **τοῖον** = ἔτσι συχνά, δηλ. ὅπως οἱ στενοὶ φίλοι.— **μίσγομαι** = συναναστρέφομαι, συναντῶμαι.— **πρὶν ἀναβῆμεναι** = πρὶν ἀπιβιβασθῆ τοῦ πλοίου, πρὶν ἐκπλεύσει.— **ἔβαν· ἔβησαν** = μετέβησαν.— **κοῖλος** = κκουφωτός.— **ἐκ τοῦ**· 74.

β) Ποιητικὸς τύπος γ' ἐνικ. προσ. τοῦ ἐνεστῶτος τοῦ **παρατίθημι** = **παρτιθεῖ**

— Σχηματισμὸς ἀόρ. τοῦ ἔρχομαι ἐκ θέλ. ἐλυθ-(ἐλήλυθα) ἤλυθον.

γ) **οἰνοψ πόντος** : Αἱ ἀποχρώσεις τῆς θαλάσσης ἀναλόγως τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἀντανακλάσεως τῆς ἀτμοσφαιρας ἐμπνέουν εἰς τὸν ποιητὴν ἐκφραστικώτατα ἐπίθετα. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐκφράζει τὸ βαθὺ χρῶμα καὶ τὴν στιλπνότητα τῶν ὑδάτων τοῦ πόντου. — **ἐς Τεμέσην** : Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ χώρας χαλκοπαραγωγῷ, ὑποτίθεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ ἐν Κύπρῳ *Ταμασσός*. Ἡ μεγάλωνησος ἦτο ὀνομαστὴ διὰ τὰ χαλκωρυχεῖά της.— **σιδήρος** : Ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου ἐγενικεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων, δηλ ἀπὸ τοῦ 1100 π.Χ. (βλ. εἰσαγ.). Ἐπομένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ἦτο ἀκόμη εἰς γενικὴν χρῆσιν. Ὁ ποιητὴς ἔχει ὑπ' ὄψει του τὴν ἰδικὴν του ἐποχὴν, ὅταν ὀμιλῆ περὶ ἀνταλλακτικοῦ ἐμπορίου χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Πράγματι μετὰ τὴν γενίκευσιν

τῆς χρήσεως τοῦ σιδήρου ἐγένετο ζωηρὸν ἀνταλλαχτικὸν ἐμπόριον τῶν δύο τούτων μετάλλων. — **Ῥεῖθρον - Νήιον** : Εἶναι δύσκολον ν' ἀναγκω-
ρισθοῦν σήμερον καὶ τοποθεσῆαι αὐταὶ εἰς τὴν σημερινὴν Ἰθάκην. —
μάντις : Ἡ μαντικὴ ἦτο θρησκευτικὸν ἔθιμον τῶν Ἑλλήνων ἤδη ἀπὸ
τῶν ὀμηρικῶν χρόνων. Ἐτελεῖτο μὲ τούτους ἴδιους πάντοτε τρόπους, ἦτοι
διὰ τῶν οἰωνῶν, δι' ἐμπύρων, διὰ σπλαγχνοσκοπίας κτλ. Ἡ διὰ τῶν
οἰωνῶν μαντικὴ ἦτο ἢ μᾶλλον συνήθης καὶ πρόχειρος, διότι εἰς αὐτὴν
ἐξητάζετο ἢ πτῆσις μόνον καὶ ἢ φωνὴ διερχομένων πτηνῶν. Διὰ τοῦτο
καὶ ἡ λέξις ἐγενικεύθη καὶ ἔλαβε τὴν μεταγενεστέραν σημασίαν : οἰωνός
= προγνωστικὸν σημεῖον.

213 - 251

α) 213 - 220. **πεπνυμένος** = φρόνιμος (πέπνυμαι = ἔχω πνεῦμα,
νοῦν). — **ἀντίον** = εἰς ἀπάντησιν. — **ἠϋδα**· αὐδάα = ὀμιλῶ. — **τοιγάρ**·
179. — **μήτηρ τε** = καὶ ἡ μητέρα μου, ἐνν. : ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. — **φῆσι**
μὲν — **αὐτὰρ**· ἀντίθεσις. — **πῶ** = ἀκόμα μέχρι τοῦδε. — **γόνος** = γέν-
νησις, καταγωγὴ. — **ἀνέγνω** = ἐγνώρισεν ἀσφαλῶς. — **ὡς δὴ ὄφελον**
ἔμμεναι· τὸ ὡς ὄφελον ἐκφρ. πάντοτε εὐχὴν = ἄς ἦμουν δά. — **τευ**
= τινός. — **τὸ κτέαρ - ατος** = τὸ κτῆμα. — **ἐπὶ κτεάτεσσιν** = μέσῃ
εἰς τὰ ἀγαθὰ του. — **ἔτετμον** = ἐπέτυχα, εὐρῆκα (ἐλλειπτ. ἀόρ.). — **ὅς**
= οὗτος. — **ἄποτμος** = ἄτυχος (α + πότμος = τύχη). — **τοῦ ἔκ** = ἐκ
τοῦ ὁποίου. — **ἐρεεῖνω** = ἐρωτῶ. — **ἐπεὶ σύ...** μὲ τὴν αἰτιολογίαν αὐ-
τὴν ὁ Τηλ. μετριάζει τὴν πικρίαν τῶν λόγων του, ὡς ἂν ἔλεγεν: ἡ ἐρώ-
τησις σου μὲ παρέσυρε νὰ ὀμιλήσω ἔτσι.

221 - 229. **μὲν**· βεβ. = πάντως. — **νώνυμος** = ἀνώνυμος, ἄδοξος
(νη + ὄνομα). — **ὀπίσσω**· χρόν. = εἰς τὸ μέλλον. — **θῆκαν**· τίθημι εἰς
τὴν σημ. τοῦ ποιῶ = προώρισαν. — **τοῖον** = μὲ τοιαῦτα χαρίσματα. —
ἐγεῖνατο = ἐγέννησε. — **τίς δαίς** = τί εἶδους συμπόσιον· 152. — **διμι-**
λος ὄδε = αὐτὸς ὁ συγκεντρωμένος κόσμος. — **ἔπλετο**· ρ. πέλομαι
= εἶμαι. Ἡ Ἀθηναῖα ὀμιλεῖ περὶ τοῦ συμποσίου τῶν μνηστήρων εἰς
παρατατικόν, διότι ἐν τῷ μεταξύ οἱ μνηστῆρες εἶχον πύσει νὰ τρώγουν
καὶ νὰ θορυβοῦν καὶ ἤκουον τὸν αἰοδόν. — **τίπτε**· κατὰ συγκοπὴν : τί
ποτε = ἐπὶ τέλους τί ; — **ἡ χρεῶ** = ἡ ἀνάγκη. — **τί χρεῶ σε (ἔστι)** =
τίς ἡ ἀνάγκη νὰ πράττης τοῦτο ; — **εἰλαπίνη** = γεῦμα κατόπιν θυσιῶν. —
γάμος = ἐορτὴ γάμου. — **ἔρανος** = γεῦμα εἰς τὸ ὅποῖον ἕκαστος συνεισ-

φέρει τὸ μερίδιόν του.— ὡς ὑβρίζοντες· τροπ. μτχ. = ἀπρεπῶς φερόμενοι.— ὑπερφίαλος· 134.— δοκέουσί μοι = μοῦ κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν.— δαίνυμαι = λαμβάνω μέρος εἰς δεῖπνον.— νεμεσσήσαιτό κεν· 119.— αἴσχεα = ἀπρέπεια.— πινυτός· = συνετός· (πρβλ. πεπνυμένος· 213).— μετέλθοι = θὰ ἤρχετο εἰς τὴν συγκέντρωσιν τούτην.

230 - 251. ἐπεὶ...· καὶ πάλιν αἰτιολογεῖ τὴν πικρίαν, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκφρασθῆ ἀκολούθως ὁ Τηλεμ.— ἄρ(α) καὶ ῥά = λοιπόν.— δῆ = τώρα.— ἀνείρομαι· 188.— μεταλλάω = ἐξετάζω μὲ ἐνδικέρον. μέλλεν ἔμμεναι = ἔπρεπε νὰ εἶναι, θὰ ἦτο.— ἀφνειός· 165.— ἀμύμων· 29 = ἐντιμος, τιμημένος.— ὄφρα· χρον. = ἐφόσον.— ἐπιδήμιος· 194.— ἐβόλοντο = ἐβούλοντο.— μητιάω = σκέπτομαι (μητις = σκέψις).— θεοὶ κακὰ μητιῶντες = κάποιοι κακόβουλοι θεοὶ.— ἄιστος = ἀφαντος (α + ἰδεῖν).— περὶ πάντων ἀνθρώπων = ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, ὅσον κανένα ἄλλον ἄνθρωπον.— ἀκαχοίμην· ἀκαχίζομαι = θλίβομαι (ἄχνημαι, ἄχ).— δάμη· δάμνημι - δάμνημαι = ἀφνίζω - ἀφνίζομαι.— δῆμος· 103.— ἡέ· 175.— τολύπευσεν = ἔφερον εἰς πέρας (τολυπεύω = κάμνω τολύπης ἐρίου, κχτεργάζομαι).— τῷ κεν ἐποίησαν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἰ δάμη.— τῷ· δτκ. χρόνου = τότε.— τύμβος = μνημεῖον.— ἡδέ κε ἤρατο = καὶ θὰ ἐκέρδιζε.— καὶ ᾧ παιδί = καὶ διὰ τὸν υἱόν του, ὅχι μόνον δι' ἐαυτόν.— ὀπίσω· 222.— νῦν δέ· 166.— ἀκλειῶς = ἀδόξως (ἀ + κλέος).— ἄρπυιαι = δαίμονες τῆς θυέλλης, θυέλλαι (ἀρπάζω).— ἀνηρείψαντο· ἀνερείπομαι = ἀσπάζω εἰς τὰ ὕψη.— οἴχεται = ἔφυγε, πάει.— ἄπυστος = χωρὶς νὰ ὑπάρχη περὶ αὐτοῦ πληροφορία, χωρὶς ν' ἀκουσθῆ (ἀ + πυνθάνομαι).— γόος = θρήνος.— κάλλιπεν = κχτέλιπεν.— οὐδέ τι = καὶ δέν.— στεναχίζω = στενάζω. (ἐκτενέστ. τύπος τοῦ στένω - στενάχω).— οἶον· 13.— νύ· νῦν = τώρα.— τὸ κῆδος = πένθος, συμφορά.— τεύχω = κατχασκευάζω, προξενῶ (τέχνη, τεκ - των).— ἄριστοι = εὐγενεῖς ἄρχοντες.— ὕληεις· 186.— κρاناός = τρχύς, βραχῶδης (κρανίον, κέρας, κράνος).— κοιρανέω = εἶμαι κοίρανος = ἄρχων.— μνάομαι· 39.— τρύχω = βξασνίζω, φθείρω.— στυγερός = μισητός.— τελευτὴν ποιῶ = δίδω τέλος.— φθινύθω = ἀφνίζω, ρημάζω (φθίνω).— τάχα δῆ = ὠρισμένως γρήγορα.— διαρραίω = κομμπτιάζω, ἐξολοθρεύω.

β) Γεν. ἀορ. ἀντωνυμίας τὶς - τινός : τεῦ.

— Αἰολική χρῆσις τοῦ υ ἀντὶ ο : νόνημος (ὄνημα ἀντὶ ὄνομα).

—'Αφομοίωσις τοῦ τ τῆς ἐκθλιβομένης προθέσεως κατὰ μετὰ τοῦ ἀρκτ. συμφώνου τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ : κάλλιπεν (κατ-λιπεν).

γ) ἔρανος : Συχνάκις οἱ πρῶτοντες τοῦ τόπου προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς δεῖπνον, διὰ νὰ συσκεφθῶσιν ἐπὶ δημοσίων πραγμάτων, ἔφερον καὶ τὴν συνεισφοράν των εἰς τρόφιμα. Ὅσάκις ὁμοῦς ὁ βασιλεὺς προσέφερε δεῖπνον κατόπιν θυσίας, ἐγένετο εἰλαπίνη, δηλ. προσεφέρετο γεῦμα δαπάναις τοῦ βασιλέως. — τύμβος : Λοφῶδες ὕψωμα, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίζετο μὲ χῶμα χυνόμενον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ νεκροῦ. Ἐπὶ τοῦ τύμβου ἐτίθετο πολλάκις σῆμα, ἤτοι ἀνκμνηστικὴ στήλη. — Παναχαιοί : Ὅλοι οἱ ἐκστρατεύσαντες εἰς τὸ Ἴλιον Ἀχαιοί. Περὶ Ἀχαιῶν ἴδε εἰσχγ. — ἄρπυιαι : Προσωποποιήσις τῶν σφοδρῶν ἀνέμων. Παρίστανται ὡς ἐξωτικά ἄγρια πτηνὰ μὲ πρόσωπον κερθένου. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον αἱ ἄρπυιαι εἶναι δύο, ἡ Ἀελλῶ καὶ ἡ Ὠκυπέτη. — ἄριστοι : Μὲ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ὀρίζονται οἱ εὐγενεῖς ἐνὸς τόπου, οἱ ὁποῖοι μετέχουν εἰς τὰ συμβούλια τοῦ βασιλέως. Ἐνίοτε ὀνομάζονται καὶ αὐτοὶ βασιλεῖς. Εἰς πολλὰ ἀρχαῖα κράτη ὑπῆρχαν καὶ τοπικοὶ ἡγεμόνες καὶ ὡς τοιοῦτοι παρίστανται ἐδῶ οἱ διάφοροι μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης. — Δουλίχιον - Σάμη - Ζάκυνθος : Τὸ Δουλίχιον εἶναι πιθανῶς μία τῶν Ἐχινάδων νήσων. Κατ' ἄλλους εἶναι τὸ ἀπώτερον τμήμα τῆς Κεφαλληνίας. Ἀπετέλει δὲ μαζὶ μὲ τὴν Σάμην (Κεφαλληνίαν) καὶ τὴν Ζάκυνθον τὸ κράτος τοῦ Ὀδυσσεῶς.

252 - 278

α) 252 - 271. ἐπαλαστήσω = ἀγώνισκῶ. — ἐπαλαστήσασα τροπ. μτχ. = μὲ ἀγώνισκῆσιν (ἐνν. κατὰ τῶν μνηστήρων). — ὦ πόποι· ἐπιφών. ὀργῆς = τί κακὸ ! — ἦ δὴ = πράγματι λοιπόν. — πολλὸν = πολύ. — δεύομαί τινος = μοῦ λείπει κάτι, μοῦ στοιχίζει ἢ ἀπουσία του. — ὁ κε χεῖρας ἐφείη· ὅς ἂν ἐφείη χεῖρας = ὅστις θὰ ἐτιμῶρει μὲ τὰς χεῖρας του· νεοελλην. : θὰ ἔβριζε χεῖρι εἰς τοὺς μνηστῆρας (ἐφίημι = ἐπιβάλλω). — πρῶται θύραι = τὸ πρόθυρον· 103. — εἰ σταίη· ἢ ὑπόθ. ἐνέ- χει ἐνν. εὐχῆς = ἄς ἤρχετο τώρα. . . — ἦ πῆληξ = κάλυμμα τῆς κεφαλῆς = περικεφαλαία (νεοελλην. πηλήχιον). — δοῦρε· δοῦκ. τοῦ δοῦρον = δόρυ. — τοῖος = τοιοῦτος. — ἐνόησα· νοῶ = βλέπω, γνωρίζω. — τὰ πρῶτα = διὰ πρῶτην φοράν. — ἀνιόντα· χρον. μτχ. ἀνεμι = ἔρχομαι ὀπίσω ἀπό· Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

— οἶχομαι = μεταβαίνω. — θοδός = ταχύς. — φάρμακον ἀνδροφόνον = δηλητήριο θανατηφόρον. — δίζημαι = ἀναζητῶ. — ὄφρα οἱ εἶη = ἕνα ὑπάρχει εἰς αὐτόν, διὰ τὸ ἐξῆ. — ἰός = βέλος. — χρίεσθαι = διὰ τὸ ἀλείφειν. Τὸ ἀπρμφ. ἀπολύτως σημαίνει σκοπόν. — χαλκήρης = χάλκινος (χάλκος + ἄρ - ἀραρίσκω = προσαρμόζω). — ὁ μὲν · ὁ Ἴλος. — ῥα = βεβκίως. — νεμεσίζομαι = φοβοῦμαι τὴν ὀργὴν τινος. — αἰέν = πάντοτε. αἰέν ἐόντες = αἰώνιοι. — φιλέεσκε · θαμιστ. τύπος τοῦ φιλέω = ἡγάπα πάντοτε. — αἰνῶς = πολύ, ἐξαιρετικῶς 208. — ὀμιλήσειεν · ἐξακολουθεῖ ἢ ὑπόθεσις : εἰ σταίη. ὀμιλῶ = συναντῶ. — ὠκύμορος = τρυθάνατος (ὠκός = ταχύς + μόρος). — πικρόγαμοι γενοίατο = θὰ ἐκκμνον ἕνα πικρὸν γάμον. — ἦ τοι μὲν = βεβκίως. — ἐν γούνασι θεῶν · ἀντιστ. πρὸς νεοελλ. : στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. — ἦ... ἦε · ἐπεξήγ. τοῦ ταῦτα. — ἀποτίνομαι = ἐκδικοῦμαι πρβλ. 43 ἀποτίσεται ὑπτκτ. μετὰ τοῦ κεν = ἕν. — οὐκί = οὐχί. — φράζομαι · 205, 273. — ἄνωγα = προτρέπω πρκμ. μὲ σήμ. ἐνεστ. — ὅπως κε(ν) ἀπόσειαι πλγ. ἐρώτ. ἀπωθοῦμαι = ἐκδιώκω, ἀπομακρύνω. — εἰ δ' ἄγε νῦν = ἐμπρὸς τώρα, ἔλα τώρα. — ξυνίημι = ἀκούω προσεκτικῶς, καταλαβαίνω. — ἐμπάζομαι μύθων = προσέχω, παρακολουθῶ λόγους.

272 - 278. ἀγορή · 90. — ἥρωες · ἐπίθ. ἡγεμόνων καὶ πολεμιστῶν 189. — πέφραδε · πρκμ. τοῦ φράζω = λέγω ὁ πρκμ. δηλοῖ, ὅτι ἡ πράξις πρέπει νὰ γίνῃ ταχύτατα, ὡς νὰ εἶχεν ἤδη γίνει. — ἐπιμάρτυροι = μάρτυρες ἐπὶ τούτῳ. — σκίδναμαι · σκεδάννυμαι = σκορπιζομαι. — ἄνωχθι · προστακτ. τοῦ ἄνωγα. — μητέρα δέ... ἴτω = ὅσον διὰ τὴν μητέρα σου, ἄς πάη. — ἐφορμᾶται = παρκκινεῖ. — γαμέεσθαι = νὰ ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον. — ἄψ = ὀπίσω. — μέγα δύναμαι = ἔχω μεγάλην ἰσχύν. — οἱ δέ = οἱ ἐν τῷ πκτρικῷ της οἴκῳ. — τεύχω γάμον = κάμνω γάμον. — ἀρτυνέουσι · μέλλ. τοῦ ἀρτύνω = ἐτοιμάζω. — τὰ ἔεδνα = προικιά. ἴδε πργμ. — ἔοικε = ἀρμόζει. — παιδός · ἡ παῖς = ἡ θυγάτηρ, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας. — ἐπεσθαι ἐπὶ παιδός = ν' ἀκολουθήσουν μιὰ κόρη, νὰ πάρῃ μαζί της μιὰ κόρη.

β) Συνήθης ἢ χρήσις ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ κεν (= ἕν) : ἦ κεν ἀποτίσεται, ὅπως κε(ν) ἀπόσειαι.

— Δευτερόκλιτος τύπος τοῦ πολύ : πολλόν.

— κ ἀπὶ χ (ἴων.) : οὐκί.

γ) ἔχων πῆληκα...: Εἰς τὸν στίχ. 256 ἀναφέρονται τὰ συνηθέστερα ὄπλα τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων. Ἡ πῆληξ ἦτο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐκ δέρματος, ἐκοσμεῖτο δὲ καὶ μὲ λόφον ἀπὸ οὐρᾶν ἵππου. Ἐπίσης κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἦτο ἡ κόρυς. Ἐσκέπαζε τὸ κρανίον, τὸ ἄνω μέρος τῶν κροτάφων καὶ ἄφινεν ἀκάλυπτον μόνον τὸ πρόσωπον. Ἐστερεώοντο δὲ δι' ἰμάντος, ὁ ὁποῖος διήρχετο κάτω τῆς σιαγόνος. Πολλάκις ἡ κόρυς ἐκοσμεῖτο μὲ μετάλλινα ἐλάσματα καὶ μὲ δύο μεταλλίνας προεξοχὰς ὡς κέρατα (βλ. εἰκ. 7). — Ἡ ἀσπίς τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων ἦ εἶναι μεγάλου σχήματος, καλύπτουσα ὅλον τὸ σῶμα τοῦ πολεμιστοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ποδῶν, ἢ εἶναι στρογγύλη, ὅπως κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους. Ἡ μεγάλη ἀσπίς ἐχρησιμοποιεῖτο πηλαίωτερον καὶ κατεσκευάζετο ἐκ ξύλου καλυπτομένου μὲ πολλὰ δέρματα. Ἡ δὲ στρογγύλη ἦτο ἐκ μετάλλου καὶ πολλάκις ἐκοσμεῖτο μὲ πικραστάσεις. Ἐφέρετο δὲ ἀπὸ τοῦ ὤμου διὰ τελαμῶνος (ἰμάντος) καὶ ἐκρατεῖτο διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀσπίδος ἐσχηματίζετο μία κωνικὴ προεξοχή, ὀμφαλός (ἀσπίς ὀμφαλόεσσα).— Τὰ δόρατα εἶναι τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὄπλον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπὶ αἰῶνας μὲ ἐλαχίστας παραλλαγὰς. Τὸ ὄπλον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ ξύλου (δόρυ = ξύλον) καὶ εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ προσηρόζετο ἡ αἰχμή. Βλ. στ. 121, ἔγχος. — **Ἐφύρη**: Πόλις Ἐφύρη ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν Ἥλιδα καὶ εἰς τὴν Θεσπρωτίαν τῆς Ἠπείρου. Τινὲς ὑποθέτουν, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Ἠλειακῆς πόλεως, ἣτις ἦτο περίφημος διὰ τὰ φαρμακερά της βότανα. Ἄλλοι θεωροῦν πιθανώτερον, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Ἐφύρην τῆς Ἠπείρου διήλθε διὰ τῆς Τάφου, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ πατὴρ τοῦ Μέντου.— **Μερμερίδης**: Υἱὸς τοῦ Μερμέρου. Οὗτος ἦτο ἔγγονος τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐκληρονόμησε τὴν μυστικὴν τέχνην τῶν ἀνδροφόνων φαρμάκων.— **πατὴρ μέγα δυναμένιο**: Πατὴρ τῆς Πηγελόπης ἦτο ὁ Ἰκάριος καὶ κατῴκει εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἦτο δὲ ἀδελφὸς τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ πατὴρ τῆς Ἐλένης καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας.— **τὰ ἔεδνα**: Ἡ λέξις γενικῶς σημαίνει γαμήλια δῶρα. Εἰς πηλασιότερας ἐποχὰς ὁ μνηστήρ ἐδίδεν ἔεδνα εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης ὡς ἀντίτιμον τῆς γυναικός, τὴν ὁποῖαν ἠγόραζεν. Ὅτε ὁμως ἐπειτα ἐλεπτύθησαν τὰ ἦθη, ἡ νύμφη ἐλάμβανεν ἔεδνα ἀπὸ τὸν μνηστῆρά της ὡς δῶρα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα της ἄλλα ἔεδνα ὡς προῖκα.

α) 279 - 292. **πυκινῶς ὑποθήσομαι** = θὰ σοῦ δώσω φρόνιμον συμβουλὴν· ὑποτίθημι = παραγγέλλω, συμβουλεύω.— **αἶ κε** = ἕάν.— **πίθηαι** = ὑπακούσης (ἐπιθον, πείθω).— **ἄρσας**· ἀραρίσκω νῆα = κη-
ταρτίζω, ἐτοιμάζω, πλοῖον.— **ἑρέτης** = κωπηλάτης (ἑρετμά, φιλήρετμος·
181).— **ἑείκοσιν** = εἴκοσιν.— **πευσόμενος**· 94.— **δὴν**· δηθά· 120.—
οἰχομένοιο· 135.— **βροτός**· 32.— **ἡ ὄσσα** = φήμη, ἣτις διχθίδεται
ἄγνωστον πόθεν καὶ θεωρεῖται προερχομένη ἐκ Διός.— **μάλιστα** = συ-
χνότατα.— **τὸ κλέος** = ἡ εἰδήσις.— **εἶρομαι**· 188.— **ὄς**· δεικτ.— **δεύ-
τατος** = τελευταῖος· ὑπερθ. τοῦ δεύτερος.— **χαλκοχίτωνες** = οἱ φέρον-
τες χαλκίνοὺς θώρακας.— **βίοτον-νόστον** : ὅτι ζῆ καὶ ὅτι θὰ γυρίσῃ.— **ἦ**
= βεβαίως τότε.— **τρυχόμενός περ**· ἕναντ. μτχ. **τρήχομαι** = ὑποφέρω.—
μηδ' ἔτ' ἑόντος· πλεονασμ. μετὰ τὸ **τεθνεῶτος**.— **δὴ** = τότε πλέον.—
σῆμα χέω = χύνω χῶμα, ἐγείρω τύμβον καὶ ἐπ' αὐτοῦ στήλην. Ἐδῶ
πρόκειται περὶ κενотаφίου.— **κτέρεα** = νεκρικὰ δῶρα, ὄπλα ἰδίχ.—
κτερεῖζω = ἀπονέμω τιμὰς εἰς τὸν νεκρόν.— **ἔοικε**· ὑπκμ. **κτερεῖξαι**.

293 - 305. **ἔρξης**· ἔρδω = πράττω.— **φράζομαι** = σκέπτομαι·
φράζεσθαι· ἀπρμφ. μὲ σημασίαν προστακτ.— **κατὰ φρένα καὶ κατὰ
θυμόν**· ἡ ἔκφρ. σημαίνει σοβαρὰν σκέψιν καὶ ἀπόφασιν = σκέψου καὶ
ἀποφάσισε.— **ὄππως κε κτείνης**· πλγ. ἐρώτησις = πῶς θά.— **ἀμφρα-
δόν** = ἐν φανερωῖ, εἰς φανερόν ἀγῶνα μὲ αὐτοὺς (ἀναφανδόν).— **οὐδέ
τι** = καὶ οὐδόλως.— **νηπιάας ὀχέω** = ἔχω τρόπους παιδιοῦ, παιδιαρί-
ζω.— **τηλίκος** = τόσον μικρός.— **αἰώ** = ἀκούω ἐν σημασ. πρkm. = δὲν
ἔχεις ἀκουστά.— **πατροφονῆα** = τὸν φονέα τοῦ πατρός του.— **δολόμε-
τις - ιος** = δόλιος, ἐπίβουλος (δόλος + μῆτις = σκέψις).— **κλυτός** =
ἀκουστός (κλύω = ἀκούω).— **ἔκτα**· ἄορ. τοῦ κτείνω.— **φίλος**· κλητκ.
ἄλκιμος = δυνατός (ἀλκή = ρώμη).— **ἔσσο(ο)**· προστκ. τοῦ εἰμί β'
πρόσ.— **ὀψίγονοι** = οἱ μεταγενέστεροι (ὀψέ + γεν - γενε -).— **εὖ λέγω**
= ἐπαινῶ, ἐγκωμιάζω.— **θοή**· 260.— **ποῦ** = ὡς φαντάζομαι.— **ἀσχα-
λάω**· ἀσχάλλω = στενοχωροῦμαι.— **μένοντές με** = ἀνχμῆνοντές με.—
σοὶ δ' αὐτῶ μελέτω = σὺ ὁ ἴδιος νὰ ἐνδιαφερθῆς (μέλει μοι· στ. 151).—
ἐμπαζομαι· 271.

β) β' πρόσ. τῆς προστ τοῦ εἰμί : ἔσσο.

— Ἐπικὰς τύπος τοῦ ἄορθμ. εἴκοσι : ἑείκοσι.

γ) **ἐρέτησιν ἐείκοσιν** : Τὰ ἐπιβατικά πλοῖα τῆς ἐποχῆς ἦσαν (νῆες) εἰκοσσοοί, ἐνῶ τὰ πολεμικά πεντηκόντοροι.— **χαλκοχίτωνες** : ὁ θώραξ τῶν Ἀχαιῶν πολεμιστῶν ἦτο πιθανῶς χιτῶν πλεκτὸς ἢ ἐκ δέρματος ἄνευ χειρῶν καὶ ἐφορεῖτο περὶ τὸν κορμὸν. Διὰ τὸ ἀντέχει περισσό-
 τερον, ἐκαλύπτετο μὲ χάλκινα ἐλάσματα (γύαλα), διὰ τοῦτο λέγονται οἱ Ἀχαιοὶ χαλκοχίτωνες.— **σῆμα... κτέρεα** : Ἡ Ἀθηναῖα συνιστᾷ εἰς τὸν Τηλέμαχ. νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς τοῦ χέων **σῆμα**, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε ταφῆ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ νὰ τιμήσῃ αὐτὸν μὲ τὰς νομίμους νεκρῶν τιμὰς. Περὶ τῶν βλ. στ. 239. Περὶ κτερέων βλ. εἰσαγωγὴν.

306 - 324

α) 306 - 316. **στ. 306** = 213.— **ἦτοι** = ὠρισμένως.— **φίλα φρονέων** = ἀπὸ φιλικὴν διάθεσιν.— **ὥς τε** = καὶ καθὼς.— **λήσομαι** · 57.— **ἄγε νῦν** · μὲ πρρακελευσμ. σημ. = ἔλα τώρα, σὲ παρακαλῶ.— **ἐπιμένω** = μένω ἀκόμα.— **ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο** = ἂν καὶ εἴσι βιαστικὸς εἰς τὸ ταξίδι σου.— **ἄφρα** · τελικ. = ἴνα.— **λοεσσάμενος** = λουσσάμενος.— **τεταρπόμενος** = ταρπόμενος · μ. ἀόρ. β' τοῦ τέρπω μὲ ἀναδιπλ.— **τὸ κῆρ** = ἡ καρδιά. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ φίλος · 60.— **κίω** = πορεύομαι · 22.— **χαίρων ἐνὶ θυμῷ** = μὲ χαρούμενη καρδιά.— **τιμήεις** = πολῦτιμος.— **κειμήλιον** = πολῦτιμον δῶρον φυλασσόμενον ὡς ἀναμνηστικὸν (*κεῖμαι*).— **ἐξ ἐμεῦ** · ἐξ ἐμοῦ = ἐκ μέρους μου.

314 - 318. **ἔτι** = περισσότερον χρόνον.— **κατερύκω** · 14.— **λιλαίομαι** · 15. μετὰ γεν. ὡς ἐπιθυμίας σημηντικόν.— **οδοῖο** = νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον μου.— **ὅττι κε** · ὅτι ἂν = ὅ,τι δήποτε.— **ἄνωγα** · 269.— **αὐτίς ἀνερχομένω** = ὅταν ἐπιστρέφω πάλιν.— **δόμεναι** · δοῦναι · ἀπρμφ. μὲ σημ. προστακτ.— **φέρομαι** = πείρω μαζί μου.— **καὶ ἐλών** = καὶ μάλιστα νὰ μοῦ τὸ διαλέξῃς.— **ἀμοιβή** = ἀνταπόδοσις.

319 - 324. **ἄρνις ὡς** = καθὼς πτηνόν.— **ἀνόπαια** · ἐπίρρ. Κυρίως αἰτιατ. πληθ. τοῦ ἐπιθ. ἀνόπαιος - α - ον = πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ φεγγίτου (*τὸ ὄπαιον*).— **διέπτατο** · διαπέτομαι = πετῶ διὰ μέσου.— **τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ** = εἰς δὲ τὴν ψυχὴν τούτου, δηλ. τοῦ Τηλεμ.— **μένος** = τόλμην.— **ἔ** = αὐτόν· (γραμμ. τυπ. 17).— **πάροιθεν** = ἔμπροσθεν, προηγουμένως.— **φρεσὶν ἦσι** · εἰς φρεσὶν = εἰς τὸν νοῦν του.— **θάμβησεν** · θαμβέω = μένω ἐκθαμβος.— **ὄπισθεν** · εἴσομαι = διασπείρομαι, ἀποσπείρομαι.

ἀντιλαμβάνομαι. — **αὐτίκα** = ἀμέσως, κατ' εὐθείαν. — **ἐπώχεται** · ἐποίχομαι *τινα* = πηγαίνω πρὸς *τινα*. — **ἰσόθεος** = ἴσος πρὸς τοὺς θεούς. — **ὁ φῶς - φωτὸς** = ἀνὴρ (*φημί*).

β) Μέσ. ἄορ. β' μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ : **τεταρπόμενος**.

— Συναίρεσις τοῦ **ε + ο** εἰς **ευ** : ἐμεῦ (ἐμέο - ἐμοῦ).

γ) **δῶρον** : Ἐκτὸς τῶν ἄλλων περιποιήσεων πρὸς τοὺς ξένους (λουτροῦ, φαγητοῦ) προσεφέρετο εἰς αὐτοὺς καὶ δῶρον, ὡς ἀναμνηστικόν. "Ὅταν ὁ ξενίζων καὶ ὁ ξενιζόμενος ἦσαν πλούσιοι, τὰ δῶρα ἦσαν πολυτιμότερα καὶ συχνὰ ἔργα τέχνης (κύπελλα, ἐνδύματα πολυτελῆ, ὅπλα κ.τ.τ.). — **ἀνόπαια** : Περὶ τοῦ *ὄπαιου* καὶ τῆς ἐν γένει ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου βλ. στ. 103 (*πραγματικά*).

325 - 365

α) 325 - 336. **τοῖσι** = χάριν αὐτῶν. — **αἰίδω** · 154. — **περικλυτὸς** = περίφημος (*κλυτὸς* 300). — **ἦατο** · ἦντο, ἦμαι = κάθημαι. — **λυγρός** = θλιβερός. — **ἐπετειλατο** = τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποστοῦν. — **ὑπερωιόθεν** = ἐκ τοῦ ὑπερφῶου. — **θέσπις** (*θεὸς + ρίζ.* σεπ., *πρβλ.* ἔννεπε · 1) = λεγόμενον μόνον ὑπὸ θεῶν. — **θέσπις ἀοιδῆ** = θεῖον ἔσμα. — **σύνθετο φρεσὶ** = ἤκουσε. — **περίφρων** = συνετός. — **οἶο δόμοιο** = τοῦ δωματίου *της*. — **οἶος** · 13. — **ἄμα** = μαζί. — **στῆ ῥα** = ἐστάθη. — **σταθμός** = παραστάς, τὸ πλαγινὸν ξύλον τῆς θύρας. — **τέγος** = τὸ ἐστεγασμένον μέρος τῆς οἰκίας· ἐδῶ = τὸ μέγαρον. — **πύκα** = πυκνῶς, στερεῶς. — **ποιητοῖο** · εἰς *σημασ. παθητ. παρὰ* καμωμένου = καμωμένου, κτισμένου. — **ἄντα** = ἐμπρός. — **ἄντα παρειάων** = πρὸ τοῦ προσώπου *της*. — **σχομένη** · ἔχομαι = κρατῶ, συγκρατῶ. — **λιπαρὸν** = λαμπρόν, πολυτελές. — **κρήδεμνον** = καλύπτρα (*κάρη + δέω*). — **ἐκάτερθέ οἱ** = ἐκατέρωθεν αὐτῆς. — **κεδνὸς** = προσεκτικὸς, πιστός.

337 - 344. **γάρ** · βεβαιωτ. — **θελκτήρια** = ἄσμακτα, τὰ ὅποια θέλγουν, τερπνά. — **κλείω** = κλείω, κλείζω = ὑμῶν. — **σφίν** · ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸ *παρήμενος* καὶ εἰς τὸ *ἄειδε*. — **παρήμενος** = παρακαθήμενος. — **ἀποπαύε (ο)** = παῦσε. — **λυγρός** · 327. — **τείρω** = διατρυπῶ, κατατρώγω· *τείρει μοι φίλον κῆρ* = μοῦ πληγώνει τὴν καρδιά. — **μάλιστα** = περισσότερον ἀπὸ ἄλλας γυναῖκας. — **καθίκετό με** = μ' ἐπληξε (*καθι-*

κάνω). — ἄλαστον = ἀλησμόνητον. — τοῖην κεφαλὴν = τοιοῦτον (προσφιλές) πρόσωπον. — κλέος = δόξα, φήμη. — κλέος εὐρὺ = δόξα ἀπλωμένη. — καθ' Ἑλλάδα = ἀνά τὴν Ἑλλάδα.

345 - 359. τί τ' ἄρα = καὶ δικτὶ λοιπόν. — φθονέω = στερῶ, ἀπαγορεύω. — ἐρίηρος = ἀγαπητός, πιστός (ἐρι = πολὺ + ἀραρίσκω = ἀρμόζω). — ὄπη = μὲ ὅποιον τρόπον. — ὄρνυται οἱ νόος = παρακινεῖται, ἐμπνέεται ὁ νοῦς του (ὄρνυμι = ἐγείρω, ὄρνυμαι = ἐγείρομαι). — οὐ τοι αἴτιοι = δὲν σοῦ πταίου. — ποθί· πού = ἴσως, φηντάζομαι. — ἀλφηστῆς = ὁ τρώγων ἄρτον, ἀρτοφάγος (ἄλφι + ἐσθίω). — νέμεσις γίγνεται τινι = εἶναι τις ἄξιος κατηγορίας. — οἶτος = κκχὴ μοῖρα. — τὴν· δεικτ. = ταύτην. — ἐπικλείζω = ἐπιδοκιμάζω, προτιμῶ. — ἀκουόντεσσι = τοῖς ἀκούουσι = διὰ τοὺς ἀκροατάς. — ἀμφιπέληται = εἶναι γύρω· καὶ ἐπὶ ἄσματος = ἀντηχεῖ γύρω. — ἐπιτολμῶ = ἀνέχομαι, κάμνω ὑπομονήν. — φώς· 324. — τὰ σὰ αὐτῆς = τὰ ἰδικὰ σου ἀποκλειστικῶς ἔργα. — κομίζω = ἀσχολουῖμαι, παρακολουθῶ. — ἰστός = ὁ ἀργαλειός (ἴσταμαι). — ἡλακάτη = ἡ ρόκα. — ἐποίχομαι ἔργον = κκχα· γίνομαι εἰς τὸ ἔργον μου. — μῦθος = τὰ λόγια. — ἀνδρεσσι μελήσει = θὰ εἶναι μέλημα τῶν ἀνδρῶν. — τοῦ κράτος ἐστί = αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν.

360 - 365. θαμβέω· 323. — πάλιν βεβήκει = ἐπέστρεψε. — οἰκόνδε = εἰς τὸ δωμάτιόν της. — πόσις· 15. — ὄφρα = ἕως ὅτου. — βάλε οἱ = τῆς ἔριψε, τῆς ἔδωσε ὕπνον.

β) Ἀρχαῖος σχηματισμὸς τῆς δοτ. πληθ. τῶν ἐχόντων θέμα λῆγον εἰς ντ : ντεσσι : ἀκουόντεσσι.

— Ἀναγραμματοσμός συμφώνων : κραδίη (καρδίη).

γ) λυγρὸν νόστον : Περὶ τοῦ νόστου τῶν Ἀχαιῶν βλ. α 11 πργμ. — κρήδεμνον : Τὸ κρήδεμνον, τὸ ὁποῖον φορεῖ ἡ Πηνελόπη, εἶναι εἶδος ἐσάρπας, μὲ τὸ ὁποῖον καλύπτουν τὸ πρόσωπον κατὰ βούλησιν (ἄντα σχομένη). Ἐφορεῖτο ὅμως τὸ κρήδεμνον καὶ μόνον εἰς τὴν κόμην, ὡσάν φακιόλι. Ἐδένετο κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ εἶχε ποικιλώτατα σχήματα καὶ κοσμήματα. — ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε : Ὁ στίχος αὐτὸς συνοψίζει τὸ περιεχόμενον τῆς προομηρικῆς καὶ αὐτῆς τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως. Πράγματι τὰ παλαιότερα ἔπη, ὅπως καὶ ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια, περιέχουν ἔργα θεῶν καὶ ἡρώων ἱστορούμενα μὲ τὴν ποιη-

τικὴν τέχνην τῶν αἰοιδῶν. Περὶ φθῆς, ἐπαῶν κ.τ.τ. βλ. εἰσαγωγὴν. — καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος. Εἰς τὸν στίχον αὐτὸν καταφαίνεται ἡ βαθμιαία διάδοσις τοῦ ὀνόματος Ἑλλάς. Ἀρχαιότερον Ἑλλάς ἐκκαλεῖτο μία μικρὰ Φθιωτικὴ χώρα, ἥδη δὲ εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους συνετέθη ἡ Ὀδύσεια, Ἑλλάς ὀνομάζεται σχεδὸν ἡ Στερεά, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἡ ὁποία φέρει ἀκόμα τὸ παλαιὸν ὄνομα Ἄργος. — Δαναοί: Ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Ἀχαιοὶ ἢ Ἀργεῖοι ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ τοὺς ἐκστρατεύσαντας εἰς Τροίαν Ἑλληνας καὶ Δαναούς. Κυρίως ὁμῶς τοιοῦτοτρόπως ὀνομάζοντο μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Ἄργους, ὡς ἀπόγονοι τοῦ ἀρχαιοτάτου βασιλέως Δαναοῦ. — ἢ τις νεωτάτη ἀκούοντεςσι ἀμφιπέληται: Ἡ παρατήρησις τοῦ Τηλεμάχου, ὅτι οἱ ἀκροαταὶ προτιμοῦν πάντοτε ποιήματα νεώτερα, πιστοποιεῖ, ὅτι συνετίθεντο ὑπὸ τῶν ποιητῶν νεώτεροι μῦθοι περισσότερον ἐπίκιροι. Ὁ τρόπος δὲ τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν μητέρα του μαρτυρεῖ, ὅτι κατόπιν τῆς πραινέσεως τῆς Ἀθηναῖς ἤρχισεν οὗτος νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ φέρεται ὡς ἀνὴρ.

— Εἰς τοὺς στίχους 320, 328 καὶ 330 ἀναγνωρίσατε λεπτομερείας ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ὀμηρικοῦ ἀνακτόρου.

Ρ Α Ψ Ω Ι Δ Ι Α Ε

29 - 54

α) 29 - 42. αὐτε = ἐξ ἄλλου, ἄλλως τε. — τά τ' ἄλλα = καὶ εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν. — εὐπλόκαμος: α 86. — εἰπεῖν· ἀπρμφ. μὲ σσημ. προστ. — νημερτέα βουλὴν· α 86. — 31 = α 86. — πομπή = ὄδηγία, συνοδεία. — σχεδίη = προχειρῶς κατασκευασθὲν πλοῖον. — πολυδесμος = πολὺ καὶ ἐπομένως στερεὰ δεμένος. — πῆμα· α 49. — ἤματι εἰκοστῷ = μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας. — ἐρίβωλος = μὲ πολλοὺς βώλους. εὐφορος (ἐρι = πολ + βῶλος) ἐπίθ. τῆς γῆς. — ἀγγίθεος = πλησίον, συγγενῆς τῶν θεῶν (ἀγγι = ἐγγύς + θεός). — γέγαα — γέγονα (ρ. γίγνομαι). — περὶ κῆρι = μὲ τὴν καρδίαν των, μὲ πολλὴν ἐγκαρδιότητα (τὸ κῆρ = καρδίαν). — θεὸν ὧς· ὡς θεόν. — ἄλις = ἀρκετά, ἀφθον. — ἐσθῆς· α 165. — ἐξήρατο· ρ. ἐξάρνημαι = λαμβάνω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου. — ἀπήμων = ἀβλαβῆς (ἀ + πῆμα). — λαχῶν· λαγχάνω = λαμβάνω διὰ κλήρου οἰκίῃ μετὰ τὸν οὐκ οὐκὸν Ἑκπρῆσιθὺς Πολέμης. — ἡ αἶσα =

τὸ μερίδιον. — ὦς · δεικτ. — οἱ μοῖρ' ἐστὶ = εἶναι τὸ πεπωμένον του. —
 ὑψόροφος = μὲ ὑψηλὴν ὄροφὴν.

43 - 54. **ἔφατο** = ἔφη. — **ἀπίθησε** = πρήκουσε· οὐδ' ἀπίθησε =
 δὲν παρήκουσε = ὑπήκουσε· σχμ. λιτότητος. — **διάκτορος Ἀργεῖφόν-**
της · α 38, 84. — **αὐτίκα ἔπειτα** = εὐθύς ἀμέσως. — **ἐδήσατο** · α 96. —
ἀμβρόσιος = ἀθάνατος, θεϊκὸς (α + μ (β) ροτός). — **μῖν** · α 95. — **ἡμὲν**
-ἦδέ = συμπλεκτ. σύνδεσις = καί-καί. — **ὑγρή** · ὡς οὐσιαστ. πρβλ. ξηρὰ
 (γῆ). — **ἀπείρων-ονος** = ἀπέραντος (α + πέρας). — **ἄμα πνοιῆς** = μαζὶ
 μὲ τὰς πνοάς, καθὼς ἔπνεεν ὁ ἄνεμος. — **τῆ** ἀναφορ. δοτ. ὀργ. — **θέλω**
 = μαγεύω. — **τοὺς δ' αὐτε** = ἐνῶ ἀντιθέτως ἄλλους. — **ὑπνάω** = κατέ-
 χομαι ἀπὸ ὕπνου. — **κρατὺς** = κραταῖός. — **ἐπιβάς** · ἐπιβαίνω = πκτῶ
 τὸ πόδι, φθάνω. — **ἔμπεσε** = ἔπεσεν, ἀποτόμως κατέβη εἰς τὴν ἐπιφά-
 νειαν τῆς θαλάσσης. — **σεύομαι** = ὄρμῳ, προχωρῶ γρήγορα. — **λάρος** =
 τὸ θαλάσσιον πτηνὸν ὁ γλάρος. — ὁ ὄρνις · α 320. — **κόλποι ἁλὸς** = τὰ
 κοιλώματα τῆς θαλάσσης. — **ἀτρύγετος** = ἀκούραστος, ἀεικίνητος, ποὺ
 δὲν ἡσυχάζει ποτέ. Ἐπιθ. τῆς θαλάσσης. — **ἀγρώσσω** · ἕτερος τύπος
 τοῦ ἀγρεύω = ἀλιεύω. — **δεύω - ομαι** = βρέχω - ομι. — **ἄλμη** = ἄλ-
 μυρὸ νερό. — **ἕκελος** = ὅμοιος. — **πολέεσσι κύμασι** = εἰς τὰ ἀτελείωτα
 κύματα. — **ὀχῆσατο** · ὀχοῦμαι = φέρομαι ἐπὶ.

β) Τύποι τοῦ φημι εἰς μέσ. φωνήν : **ἔφατο**.

— Ἀρχαῖος σχηματισμὸς τοῦ εἰμί : **ἐσμί-ἐσσί-ἐστί**.

— Πληθ. τοῦ ἐπιθ. πολὺς κατὰ τὴν γ' κλίσειν : **πολέες - πολέα**
(κύμασι πολέεσσι).

γ) **Σχερίη** : κοινῶς ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἡ σημερινὴ Κέρκυρα.
 Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν Φαίακες ἦσαν λαὸς ναυτικός, κυχώμενοι ὅτι
 κατάγονται ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα (ἀγχίθειοι). — **λαχῶν ἀπὸ ληίδος αἰ-**
-σαν : Κατὰ τὸ πολεμικὸν ἔθιμον οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ἐμοιρά-
 ζοντο τὰ λάφυρα διὰ λαχνοῦ (λαχῶν). Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβε βεβχίως τὸ
 μερίδιόν του ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Ἰλίου, ἀλλὰ δὲν τὸ περιέσωσε, διότι
 δὲν ἤλθεν ἀπήμων. — **Πιερία** : Ἡ χώρα πρὸς Β. καὶ Α. τοῦ Ὀλύμπου
 (ἴδε α 1 - 10, πργμ. σχμ.). — **πολέεσσι κύμασι** : Παρατηρήσατε τὴν
 περιγραφικὴν δύναμιν τῆς ἀπλῆς ἐκφράσεως. Μὲ τὸ κοινότατον ἐπί-
 θετον πολὺς ἀποδίδει ὁ ποιητὴς κλλιτεχνικώτατα τὸ θέαμα τῆς κυ-
 μαινομένης θαλάσσης.

α) **τηλόθι** (α 22) **έουσαν** = μεμακρυσμένην. — **ένθα** · χρον. — **ιοειδής** = ό έχων όψιν ίου, ίόχρους. — **ήπειρόνδε** = προς την ξηράν. — **ήιεν** · πρτ. του **είμι** - ήει. — **όφρα** · χρον. = έως ότου. — **σπέος** · α 15. — **τῷ** · αναφορ. τῷ ένι = έν τῷ όποίῳ. — **ναίω** · α 51. — **τέτμεν** · α 218. — **έσχαρόφιν** · πτ. γεν. έσχάρα = έστία. — **όδμη** = όσμῆ (όζω, όδωδα). — **ή κέδρος** · δένδρον όμοιον με την έλάτην. — **εύκέατος** = πού σχίζεται εύκόλως (κεάζω = σχίζω). — **τό θύον** : κυπαρισσοειδές δένδρον με εύῶδες ξύλον. — **όδωδα** = μυρίζω, εύωδιάζω. — **δαίομαι** = καίομαι (δάς, δαυλός). — **άοιδιάω** = τραγουδῶ. Έκτεν. τύπος του **αείδω** (**αοιδή**). — **ή όψ-όπος** = ή φωνή. — **έποιοχόμενη ιστόν** = πηγαινοερχόμενη εις τον άργαλειόν της. — **ή κερκίς** = ή σκίτα. — **ύλη** · α 186. — **τηλεθώσα** = πολυ θαλερόν, κατάπρασινον (μετ' άναδιπλ. τύπος του **θάλλω**). — **ή κλήθρη** = δένδρον, ή κλήθρα. — **ή αΐγειρος** = ή λεύκη. — **τανυσίπτερος** = πού άπλώνει τά πτερά της (**τανύω** = τεντώνω). — **εύνάζομαι** (**ευνή**) = κοιμῶμαι· επί πτηνῶν = κουρνιάζω. — **ό σκῶψ** = είδος γλαυκός. — **ό ίρηξ** = ό ίέραξ. — **ή κόρώνη** = ή κουρούνι. Λέγεται τανύγλωσσος, διότι εκτείνει την γλῶσσαν, διά νά φωνάξῃ· όθεν τανύγλωσσος δύναται νά έρμηνευθῆ με τό νεολλ. **φωνακλου**. — **εινάλιος** = θαλασσινός (**έν άλί**). — **τῆσι μέμηλεν** = πού άγαποῦν τά τῆς θαλάσσης· **μέλει μοί τι** = με άπασχολεῖ κάτι. — **ή δέ αύτου** = καί νά έδῶ. . . — **ή ήμερίς** = κλημηκταριά. — **ήβώωσα** · ήβάω = εΐμι εις την άκμήν της ήλικίας μου· **ήμερίς ήβώωσα** = κλημα θαλερόν. — **τεθήλει**. **θάλλω** = έχω άφθόνους καρπούς. — **τετάνυστο** · **τανύομαι** = άπλώνομαι· **έξειής** · α 145. — **πίσυρες** = τέσπαρες. — **λευκόν** = διαυγές, κρυστάλλένιο. — **τετραμμέναι άλλυδις άλλη** = έστραμμέναι ή κάθε μία προς άλλην διεύθυνσιν. — **άμφι** (**έπίρρ.**) = γύρω. — **μαλακός**· διά την πολλήν χλόην. — **θήλεον** = **έθαλλον**. — **ένθα** · τοπικ. — **έπειτα** = ύστερ' άπ' όλα αυτά, δηλ. από την τόσον φυσικήν καλλονήν. — **θήησαιτο** · **θεάομαι** = θεωρῶ μετá θυμασμοῦ, **θυμάζω**. — **ῆσιν** · κτητ. = **εαίς φρεσίν** = εις την ψυχήν του.

β) Διατήρησις του **δ** πρὸ του **μ** : **όδμη** (**όσμή**).

— Κατάληξις αρχαίων πτώσεων : **οφι(ν)** : **έσχαρόφι(ν)**, **δακροφιν**.

— Αιολισμός τύπος του **τέσπαρες** : **πίσυρες**

γ) **τῆ νῆσον** · α 50,85. — **πόντος ἰοειδής** : Τὸ ἐπίθετον ἐκφράζει τὸ ἰδιαίχον κυανοῦν χρῶμα (σάν λουλάκι), τὸ ὁποῖον λαμβάνει ἐνίοτε ἢ θάλασσα. — **ἰστὸν ἐποικομένη** : Ἐπειδὴ ὁ ἰστὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο πλατὺς, ἢ ἐργαζομένη πρὸ αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ κινῆται διαρκῶς, διὰ νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ ἀφίηται τὴν κερκίδα. — **ὕλη δὲ σπέος ἀμφί...** Ἡ περιγραφή θεωρεῖται ἀπὸ τὰ ὠραιοτέρη τεμάχια τοῦ Ὀμήρου. Προσέξτε ὅτι ὁ ποιητὴς κατορθώνει ν' ἀποδώσῃ ὅλας τὰς αἰσθητικὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ ἐπισκέπτης τοῦ ἐξωτικῆ αὐτοῦ τόπου.

— *Εἰς ποῖον στίχον νομίζετε, ὅτι ἐντείνεται περισσότερον ἢ ἐντύπωσις τοῦ κάλλους ;*

76 - 115

α) 76 - 84. **ἐπεὶ δὴ** = ἀφοῦ πλέον. — **ἐφ' θυμῶ** = με ὅλην τὴν ψυχὴν του. — **εἰς ἤλυθεν** = ἐμβῆκε μέσῃ. — **ἄντην ὄρῳ** = ἀντικρῶζω. — **οὐδὲ ἠγνοίησε** = τὸν ἀνεγνώρισε. Κατὰ σχμ. λιτότ. — **δῖα θεάων** · α 14. — **γάρ τε · καὶ γὰρ** = διότι, ἄλλως τε δέν. — **ἄγνώως-ῶτος** = ἄγνωστος. — **πέλομαι** = εἰμί. — **οὐδ' εἰ** = ἔστω καὶ ἄν. — **ἀπόπροθι** = μικρά. — **ναίει δώματα** = ἔχει τὴν κατοικίαν του. — **οὐδὲ** = ἀλλὰ δέν. — **μεγαλήτωρ-ορος** = μεγαλόκαρδος (μέγας + ἦτορ). — **ἔτετμε** · α 218, ε 58. — **ἐνθα πάρος περ** = εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς θέσιν, ὅπου καὶ πρὶν, ὅπου συνήθιζε νὰ κάθηται. — **στοναχῆ** = στεναγμὸς (στενάχω, στένω). — **ἐρέχθω** = σπαράσσω, βασανίζω. — **ἀτρύγετος** · ε 52. — **διερκέσκετο** = ἐκοίταζε συνεχῶς (θαμιστικὸς τύπος τοῦ δέρκομαι = κοιτάζω). — **λείβω** = χύνω.

85 - 91. **ἐρεεῖνω** = ἐρωτῶ. — **ἰδρύω** = τοποθετῶ, βάζω νὰ καθίσσῃ. — **φαινός** = φωτεινός, λαμπρὸς (φάος - φῶς). — **σιγαλόεις** = πεποικιλμένος, σκαλιστός. — **τίπτε** · τί ποτε = διατί ἄρα γε. — **χρυσόρραπις** = ποὺ κρατεῖ χρυσὴν ράβδον (ράπ-ράβδος). — **εἰλήλουθας** = ἤλυθες. — **αἰδοῖός τε** — **φίλος τε** = σεβαστὸς καὶ ἀγαπητός. Συνήθης ἔκφρασις ἐκτιμῆσεως καὶ φιλικῶν αἰσθημάτων. — **πάρος** · α 21. — **θαμίζω** = ἐρχομαι συχνά. — **αὔδα** · προστ. τοῦ αὐδάω = λέγω (πρβλ. μετηῦδα, προσηῦδα). — **φρονέω** = ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου. — **τελέω** = ἐκτελῶ. — **ἄνωγεν** = εἶναι πρόθυμος · α 269. — **εἰ . . . γε** = ἐὰν βεβίαιως. — **τετελεσμένον** = ὅ,τι ἔχων ἤδη ἐκτελεσθῆ εἰς τὸ πρᾶξιόν καὶ ἐπομένως ὅ,τι

εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῆ καὶ τώρα = δυνατόν. — ἔπειο· προστ. τοῦ ἔπομαι. — προτέρω = παρέχει. — πὰρ θεῖω τοι = νὰ σοῦ πρκαθέσω. — ξείνια = τὸ καθιερωμένον διὰ τοὺς ξένους δεῖπνον.

92-96. ἀμβροσίη = τροφή θεῶν. — πλήσασα· πίμπλημι = γεμίζω. — κέρασσε = ἠτοίμασεν εἰς τὸν κρατῆρα (κεράννυμι). — νέκταρ = ποτὸν τῶν θεῶν. — ἦσθε· ἔσθω - ἐσθίω. — ἦραρε θυμὸν ἐδωδῆ = ἐτόνωσε τὴν ψυχὴν του μετὰ τὸ φαγητὸν (ἀραρίσκω = συναρμύζω, στερεώνω).

97-115. εἰρωτᾶς. . . θεόν· σειρὰ λέξεων : εἰρωτᾶς (σὺ) θεὰ μεθὲν ἐλθόντα = ἐσὺ μία θεὰ ἐρωτᾶς ἐμὲ ἔνθα θεὸν σχετικῶς μετὰ τὸν ἐρχομὸν μου. — νημερτέως· ἐπίρρ. τοῦ νημεροτής· α 86. — ἐνισπῆσω· μέλλ. τοῦ ἐνέπω· α 1. — κέλευαι· κέλομαι· κελεύω. — ἠνώγει = εἶχε δώσει διαταγὴν. Ὁ Ἑρμῆς ὁμιλεῖ περὶ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἔλαβε τὸ κέλευσμα τοῦ Διός· ἄνωγα· α 269. — ἄσπετος = ἄρρητος, ἀπέραντος (ἀ + ρίζ. σπ-). — ἄγχι· α 157. — ἱερά ρέζω· α 47. — ἔξαιτος = ἐξαιρετος, ἐκλεκτός. — μάλ' οὐ πως ἔστι = δὲν εἶναι δυνατόν μετὰ κινεῖν τρόπον. — νόος = σκέψις, ἀπόφασις. — αἰγίοχος = ὁ Ζεὺς, ὅστις κρατεῖ τὴν αἰγίδα. — παρεξελθεῖν· παρέξειμι = παραβαίνω. — ἀλιώω = μχταιώνω (ἄλιος = μάταιος). — τοι παρεῖναι· εἶναι παρὰ τοι (σοι) = ὅτι μένει πλησίον σου. — διζυρός = πολυπαθής, δυστυχής (διζύς = συμφορά). — ἀποπεμπέμεν = ν' ἀφήσῃς ἐλεύθερον. — ὅττι τάχιστα = ὡς τάχιστα. — αἶσα· ε 40. — τῆδε = κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. — ἀπονόσφιν· ἐπιτατ. τοῦ νόσφιν = τόσον μακρὰν.

β) Οὐδέτ. τῆς ἀναφορ. ἄντων. ὅστις : ὅττι (ὅ,τι).

γ) ἐν θρόνῳ φραεινῶ σιγαλόεντι : Ἀπὸ ὅ,τι ἐβλεπον οἱ ποιηταὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὰς πλουσίας οἰκίας ἐφαντάζοντο καὶ τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ σκεύη τῶν θεῶν ἐκ πολυτίμων ὑλικῶν καὶ μετὰ πολλὴν κηλαισθησίαν κατασκευασμένα. — ἔνθα πάρος περ : Οἱ στίχοι 82-84 περισταῶσι τὴν νοσταλγίαν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ Ὀδυσσεύος. Ὁ γενναῖος, ὁ ἐπινοητικὸς ἦρωας εἶναι τώρα δυστυχέστατος ἄνθρωπος, ὅστις δὲν βλέπει διέξοδον ἀπὸ τὴν θλιβερὰν αἰχμαλωσίαν του. — ἀμβροσία - νέκταρ : Οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν τῶν θεῶν εἶναι θεῖα οὐσία, τὴν ὁποῖαν οὔτε γνωρίζουν, οὔτε γεύονται ποτὲ οἱ θνητοί. Ἐν τούτοις ἀποδίδουν εἰς αὐτὰ τὴν αὐτὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τροφήν, ἐνέργειαν, νὰ τονώνουν καὶ νὰ τέρπουσαν τοὺς ἀθανάτους. —

οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις: Ἐὰν ὁ Ἑρμῆς διήρχετο ἀπὸ πόλιν τινά, ὅπου νὰ ἐτελεῖτο θυσία, θὰ ἀνεκουφίζετο κατὰ τὴν μακρὰν πτησίν του, διότι οἱ θεοί, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, παρίστανται ἀόρατοι εἰς τὰς θυσίας καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν ὁσμὴν τῶν καιομένων κρεάτων.— **αιγιόχος**: Λέγεται οὕτως ὁ Ζεὺς, διότι ὡς ἀσπίδα κρατεῖ τὴν *αιγίδα*. Ἦτο δὲ ἡ αἰγίς θεῖον καὶ τρομερὸν ὄπλον, συμβολίζον τὴν θύελλαν καὶ τὴν ἐκρηξίν τοῦ κεραυνοῦ.— **ἄστῦ Πριάμοιο**: : Εἰς τὸ Ἴλιον ἐβασίλευεν ὁ Πρίαμος, υἱὸς τοῦ Δαρδάνου, γέρον ἤδη, ὅτε ἤρχισεν ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν.

148 - 170

α) 148 - 159. **κρατύς** · ε 49. — **μεγαλήτωρ** · ε 81. — **πότνια** · α 14. — **ἦιε** · ἦει. — **ἐπεὶ δὴ** = ἀφοῦ πλέον. — **ἐπικλύω** · μετὰ γεν. = ἀκούω. — **ἄγγελία** = μῆνυμα, προσταγή. — **τῷ ὄσσε** *δυϊκ. οὐδ.* = οἱ ὀφθαλμοί.— **δακρυόφιν** · ἀπὸ δάκρυα (γραμμ. τυπ. ε 59). — **τέρσομαι** = στεγνώνω. — **κατεῖβομαι** = φθειρομαι, λυάνω (εἶβω καὶ λείβω = χύνω). — **αἰών** = ἡ διάρχεια τοῦ βίου, ἡ ζωὴ. — **νόστον** = διὰ τὸν νόστον, διότι ἤθελε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. — **οὐκέτι ἡ νδανε νύμφη** = δὲν τοῦ ἦτο πλέον εὐχάριστον νὰ ζῆ μετὴν νύμφην (*ἀνδάνω* ἐκ τῆς ρίζ. *ἀδ.* - ἡδύς). — **ἰαύεσκε** = ἐκοιμᾶτο πάντοτε (θαμιστ. τοῦ *ἰάω* = κοιμῶμαι). — **καὶ ἀνάγκη** = ἔστω καὶ ἀκουσίως.— **παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθειλούση** = *παρ' ἐθειλούση οὐκ ἐθέλων* = κοντὰ εἰς τὴν νύμφην, ποὺ τὸν ἤθελεν, ἐνῶ αὐτὸς δὲ τὴν ἤθελεν. — **ἡμαρ** · α 9.— **ἄμ** = ἀνά.— **ἡ πέτρη** = ὁ βράχος.— **ἡ ἡἰών-όνος** = ἀκτὴ τῆς θλάσεως.— **157-158** = ε 83 - 84.— **ἄγχοῦ** · ἄγχι · α 157, ε 101. — **προσεφώνεε** = ὠμίλει πρὸς αὐτόν.

160 - 170. **κάμμορε** = δυστυχησμένε. Κυρίως ὁ εἰς μέρος, δηλ. κακὴν μοῖραν ὑποκείμενος (*κατ - σμόρος*). — **μή μοι** · δοτ. χριστ. = μή πρὸς χάριν μου, σὲ περκαλῶ μή. . . — **δύρομαι** = θρηνῶ.— **αἰών** · ε 152.— **πρόφρασσα** · θηλ. τοῦ *πρόφρων* = πρόθυμος (*πρὸ + φρῆν*). — **δούρατα** · δόρυ - δούρατος · πρώτη σημ. = ξύλον (πρβλ. *δούρειος ἵππος*, δόρυ). — **χαλκῶ** · δοτ. ὄργαν. εἰς τὸ *ταμών* = ἀφοῦ κόψῃς μετὰ χάλκινον πέλεκυν. — **σχεδίη** · ε 33· βλ. κητωτ. πραγματικά.— **ἱκρια** = σανίδες ἀποτελοῦσι τὰ δῆφρα καὶ θηράματα ἐν πλοῖοις. — **ἑκκαίδεκα πηξαι** ·

ἀπρμφ. ρ. **πήγγυμι** = στερεώνω.—**ύψου** = ύψηλά, δηλ. ἐπὶ τῶν ζύλων τῆς σχεδίας.—**ήεροειδής** = ὀμιγλώδης (ήήρ - ήέρος = ὀμίχλη).—**μενοεικής** = ὁ ἀρμόζων, ὁ ἀνάλογος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐπαρκής (μένος + εἰκα).—**ἄ κεν ἐρύκοι**· ἀναφ. τελ. πρότασις = τὰ ὅποια θὰ σὲ σώσουν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ λιμοῦ.—**τὸ εἶμα-τος** = ἔνδυμα (ρίζ. ἔσ.-ἔστυ-μῖ ἐννυμι - ἀμφιέννυμι).—**οὔρος** = οὔριος ἄνεμος.—**ἀσκηθής** = ἀβλαχής.
αἱ κε = ἑάν.—**μευ** = μου.—**φέρτερος** = ἀνώτερος.—**κρῆναι**· κρῆνῶ = δρῶ, ἐκτελῶ.

β) αἱ ἀντὶ εἰ. Συνήθως **αἱ κε** = εἰ, ἄν, ἑάν.

— Τροπὴ τῶν συμφώνων τῶν ἐκθλιβομένων προθέσεων ἀνκλόγωσ τοῦ ἐπομένου συμφώνου : **ἀμ-πέτρησι** (ἀνὰ πέτρησι)· **κάμμορε** (κάτ (σ)μορε).

— Γεν. α' προσ τῆς προσ. ἀντων. ἐγῶ : **μεῦ** καὶ ἐγκλ. **μευ**. "Ἄλλοι τύποι : **ἐμέο, ἐμεῖο** καὶ σπαν. **ἐμέθεν**.

γ) **τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὔρε** : Διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανίζεται ἐδῶ ὁ ἥρωσ τῆς ὑποθέσεως, ἐνῶ ἕως τῶρα μόνον λόγος περὶ αὐτοῦ ἐγίνετο. Τὸν παρουσιάζει δὲ ὁ ποιητῆς εἰς ὅλην τὴν περιπαθῆ νοσταλγίαν του. — **ἀρμόζω εὐρεῖαν σχεδίην** : Ἡ Καλυψὼ δίδει εἰς τὸν Ὀδυσ. γενικῆς ὁδηγίας πρὸς κατασκευὴν μιᾶς σχεδίας. Θὰ συναρμολοθοῦν πρῶτον κορμοὶ δένδρων (**δούρατα** μικρὰ) πελεκημένοι κιλὰ, διὰ ν' ἀποτελεσθῆ τὸ σῶμα σχεδίας, τὸ ὅποῖον θὰ ἐπιπλέη. Κατόπιν ἐπὶ τῶν συναρμολογημένων κορμῶν θὰ στερεωθοῦν σκινίδες, διὰ νὰ σχηματισθοῦν δύο καταστρώματα εἰς τὴν πρῶτην καὶ εἰς τὴν πρῶταν, ὅπως ἐγίνετο καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Μὲ πολλὴν ὑπομονὴν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐτελειοποίησε τὴν σχεδίαν του προσθέτων ἰστόν, κεραῖαν, πηδάλιον καὶ ἰστία. Τὴν προσεφύλαξε δὲ τριγύρω μὲ πλέγμα ἀπὸ ζύλα λυγαριάς, διὰ νὰ μὴ τὸν βρέχουν τὰ κύματα (εἰκ. 9).

171 - 191

α) 171 - 179. **ρίγησε**· ῥιγέω = καταλαμβάνομι ὑπὸ ρίγους, ἀνκτριχιάζω. — **πολύτλας** = πολυπαθής, καρτερικὸς (ρίζ. ταλ. - τλήναι· α 87).—**ἄλλο τι**· κτηγμ. τοῦ **τόδε** = αὐτῆ σου ἡ ἀπόφασις εἶναι κάτι ἄλλο.—**μήδουμι** = σκέπτομι (**μῆτις**, **πολύμητις**, **μητιῶν**· α 234).—

σχῆμα καὶ μὲ τὴν γρημμὴν τῶν πλοίων. Ὁ ποιητὴς ἐκφράζει αὐτὰς μὲ ποικιλώτατα ἐπίθετα : μέλαινα νῆες, εὐσσελμοὶ (σέλμα = κεντάστρωμα), κοῖλαι, εἶσαι κ.ἄ. — τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ : Ἡ Καλυψὼ ὀρκίζεται τὸν φοβερώτατον καὶ ἱερώτατον ὄρκον τῶν θεῶν. Ἡ Στυξ κατὰ τὸν μῦθον ἦτο ποταμὸς τοῦ Ἄδου ἐμποιῶν φρίκην. Ἐπιστεύετο δέ, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἐπήγαγεν ἀπὸ τὸ πραγματικὸν ὕδωρ τῆς Στυγός, τὸ ὁποῖον πηγάζει ἀπὸ τὰ Ἄροάνια ὄρη τῆς Πελοποννήσου (τὸν Χελμὸν) καὶ διαρρέον δύσβατον καὶ ἀγρίαν φάραγγα σχηματίζει καταρράκτην καὶ ἐξαφανίζεται ἐντὸς χαράδρας. Σήμερον ὀνομάζεται Μαυρονέρια καὶ θεωρεῖται ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατος.

192 - 224

α.) 192 - 200. ἠγήσατο ἠγοῦμαι = προηγοῦμαι, προπορεύομαι. — καρπαλίμως = μὲ γοργὸν βῆμα. — ἴχνιον = ἴχνος. — Ἴξον· μεικτ. τύπ. ἀορ. α' καὶ β' τοῦ ἴκω· ἰκάνω = φθάνω. — σπείος· σπέος· α 15. — (ἐ)τίθει πάρα = παρέθετε. — πᾶσα = παντὸς εἶδους. — ἐδωδή· ε 95. — οἶα = τοιαῦτα φαγητά, τὰ ὁποῖα. — ἀντίον = ἀντικρῦ. — Ἴζω· ἀμβτ. = κάθημαι. — δμωή· α 147. — οἱ δ' ἐπ' ὄνειαθ'· α 149.

201 - 213. (ἐ)τάρπησαν· τέρπομαι τινος = ἀπολαμβάνω, χορταίνω. — ἐδητύς, ποτῆς· α 150. — τοῖς μύθων ἤρχε = ἤρχισε πρώτη τὴν μεταξύ των συνομιλίαν. — διογενῆς = ὁ ἐκ τοῦ Διὸς καταγόμενος διογέννητος. Ἐπίθετον βασιλέων. — οὕτω δὴ = ὥστε ἔτσι. Ἡ Καλυψὼ ὀμιλεῖ μὲ παράπονον πρὸς τὸν Ὀδυσσεύ. — χαῖρε = νὰ πᾶς στὸ καλὸ. — ἔμπης = ἐν τούτοις, πρὸ ὅλα αὐτά, δηλ. παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι σπεύδεις νὰ μ' ἐγκαταλείψης. — εἰ μὲν = ἂν ὅμως. — γέ· βεβαιώνει τὴν ἀπόδοσιν : ἐνθάδε μένων γε = θὰ ἔμενες βεβαίως ἐδῶ. — αἶσα· ε 40. — κῆδος· α 244. — ἀναπίμπλημι = ὑπομένω, τραβῶ· πίμπλημι = γεμίζω. Πρβλ. τὴν νεοελλ. ἐκφρασιν ἐπὶ ὑπερβολικῆς δυστυχίας: γέμισε τὸ ποτήρι. — αὔθι· συγκεκομ. τύπ. τοῦ αὐτόθι = ἐδῶ. — ἐνθάδε — αὐτόθι· τὰ δύο συνών. ἐπιρρ. ἐπιτείνουν τὸ νόημα : δὲν θὰ τὸ κουνουῖσες ἀπ' ἐδῶ. — φυλάσσοις τὸδε δῶμα· φυλάττω = μένω διαρκῶς. Ἀκριβῶς ὅπως εἰς τὴν νεοελλ.: φυλάει τὸ σπίτι = δὲν βγαίνει καθόλου. — ἱμειρόμενος· α 41. — ἄλοχος· α 36. — ἐέλδομαι = ἐλπίζω, λαχταρῶ. — αἰὲν ἤματα πάντα· κατὰ πλεονασμ. = πάντοτε, ἡμέρα δὲν περναῖ πού. . . — οὐ μὲν θην. . . εὐχομαι εἶναι· ἡ σειρά τῶν λέξ.: εὐχομαι μὲν θην οὐκ εἶναι

χερείων ἐκείνης.— θῆν = βεβαίως· ἐγκλ. μόριον.— εὐχομαι = καυχῶμαι.— χερείων· χείρων = κατωτέρα.— τὸ δέμας = ἡ κορμοστασιά.— ἡ φυή = αἱ φυσικαὶ γραμμαὶ καὶ κινήσεις τοῦ σώματος, ἡ χάρις· δέμας, φυήν. αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— οὐ πως = δὲν ὑπάρχει τρόπος, δὲν εἶναι νοητόν.— οὐδέ ἔοικεν = οὔτε εἶναι πρέπον.— εἶδος = μορφή, κάλλος.— ἐρίζω = συνγωνίζομαι.

214 - 224. πολύμητις = πανοῦργος (μῆτις = σκέψις, μῆδομαι). — πότνια· κλητ. τοῦ πότνια· α 14.— χῶμοι = ὀργίζομαι· ἀντικμ.: μοι τόδε. — πάντα μάλα, οὐνεκα = ὅλους ἀκριβῶς τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους. . . — σεῖο = σοῦ· συναπτ. πρὸς τὸ ἀκιδνοτέρη = κατωτέρα. — περίφρων = ἡ γνωστικὴ (περὶ = περισσῶς + φρήν). — μέγεθος = ἀνάστημα.— εἰσάντα ιδέσθαι· ἄντα εἰσιδέσθαι = ὅταν τὴν ἀντικρύζη κανεῖς. — ἀλλὰ καὶ ὡς = παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι σὺ ὑπερέχεις ἀπὸ τὴν Πηνελ.— ἐέλδομαι· ε 210.— τλήσομαι = θά τὸ ὑποφέρω (ρίζ. τλατλη - τάλας). — ταλαπενθής = καρτερικὸς εἰς τὰς συμφορὰς (τάλα + πένθος). — μαγέω = ὑποφέρω (μόγισ - μοχθῶ). — μετὰ τοῖσι = μαζί μ' αὐτά, δηλ. τὰ ὅσα ὑπέφερα.

γ) δμωαί: Ἦσαν κατώτεροι νύμφαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Κλυθούσ. Τὸ ὄνομα λαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον βίον. *Ιδ. α 331.— ἀθάνατός τ' εἶης: Οἱ θεοὶ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καθιστοῦν ἀθάνατον ἕνα προσφιλῆ εἰς αὐτοὺς θνητόν. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν συγκινεῖται ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν ὑπόσχεσιν, ἐξαίρει περισσότερον τὴν συζυγικὴν πίστιν καὶ τὴν φιλοπατρίαν του.

262 - 281

α) τέτρατον = τέταρτον.— τῶ = αὐτῶ.— ἄρα = πλέον.— πέμπε = τὸν ἀπέστειλε, τὸν ἐπροβόδωσε.— εἶμα· ε 167.— ἀμφιέννυμι = ἐνδύω (ἀμφίσεις). — θυώδης = ἀρωματισμένος (τὸ θύος = τὸ ἄρωμα). ἀμφιέσασα καὶ λούσασα· σχῆμα πρωθυστερον ἀντὶ λούσασα καὶ ἀμφιέσασα.— ἐν δέ = ἐντὸς τῆς σχεδίας.— τὸν ἕτερον = τὸν ἕνα.— ἕτερον δέ = καὶ ἕνα ἄλλον, δηλ. ἄσκόν.— τὰ ἦα = ἐφόδια, τρόφιμα διὰ τὸ ταξίδι (ἦια, ἐκ τοῦ ρ. εἶμι). — ὁ κώρυκος = δερμάτινος σάκκος.— ὄψα = προσφάγια, φαγώσιμα.— μενοεικῆς· ε 166.— οὔρος· ε 167.— προέηκεν· ρ. προῖημι = ἐξαπολύω, ἀφίνω.— ἀπήμων· τὸ ἐπίθ. μὲ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐνεργ. σημασίαν = μὴ βλαβερός, εὐνοϊκός. — **λιαρός** = μαλακός, εὐχάριστος. — **γηθόσυνος** = χαρούμενος (γηθέω) — **πηδαλίω**· συναπτ. πρὸς τὸ ἤμενος. — **ιβύνομαι** = διευθύνω· ρ. μέσ. ὠφελ. — **οὐδέ** = καὶ δέν. — **ὄψέ** = ἀργί. — **ἐπίκλησιν**· αἰτ. τοῦ κατὰ τι = κατ' ἐπίκλησιν, μὲ ἄλλο ὄνομα. — **αὐτοῦ** = εἰς τὴν θέσιν, ὅπου εὐρίσκεται. — **δοκεῶ** = παρακολουθῶ, παρατηρῶ. — **οἷη**· α 13. — **ἄμμορος** = ἀμέτοχος (α + σμερμωρ-, μοῖρα). — **ἄμμορός ἐστι λοετρῶν** = δέν κάνει λουτρόν, δέν βουτιέται. — **τήν**· ἀντικμ. τοῦ ἔχοντα. — **ἄνωγα**· α 269· ε 139. — **ποντοπορεύομαι** = ταξιδεύω εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. — **ὀκτωκαιδεκάτη**· ἐνν. ἡμέρα ἀντὶ ἡματι. — **σκιόντα**· κτηγμ. = ὡς σκιά. — **ὄθι** = εἰς τὸ σημεῖον τῆς ζηρᾶς, ὅπου. . . — **ἄγχιστον**· ἐπίρρημα ἄγχι· α 157. — **πέλεν** = ἦν. — **εἶσατο**· εἶδομαι = φαίνομαι· εἶσατο ὑπκμ. τὰ ὄρη. — **ὡς ὅτε** = ὅπως κάποτε, ἐνν. φαίνεται. — **τὸ ῥινόν** = ἡ ἄσπις. — **ἐν ἡεροειδέι πόντῳ**· συναπτ. πρὸς τὸ εἶσατο. Ἡ γῆ τῶν Φαιάκων ἐφάνη μακρὰ εἰς τὸν ὀμιχλώδη ὀρίζοντα ὡς ὀμφαλωτὴ ἄσπις, διότι τὰ ὄρη τῆς ἐσχημάτιζαν ἐλαφρὰν καμπύλην.

γ) **Πληιάδες** : Αἱ Πλειάδες εἶναι 7 ἀστέρες ἀποτελοῦντες τὸν ὀμώνυμον ἀστερισμόν. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιτολὴ των γίνεται κατὰ τὸ θέρος, ἦτο ἀστερισμὸς γνωστότατος εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, διότι τὰ ταξίδια ἐγένοντο συνήθως κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν. — ὁ **Βωώτης** : Ἀστερισμὸς τοῦ Ἄρκτου, τοῦ ὁποίου ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ φαίνεται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς οὐρᾶς τῆς Μ. Ἄρκτου, ἀλλ' εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπ' αὐτῆς. — ὁ **Ἄρκτος** : Ὁ γνωστός ἀστερισμὸς τῆς Μ. Ἄρκτου, ὅστις διὰ τὸ σχῆμά του ἐκαλεῖτο καὶ Ἄμαξα. Εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου εἶναι πάντοτε ὀρατὸς καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι δέν λούεται ποτέ, ἦτοι δέν δύνει ποτέ εἰς τὸν Ὀκεανόν. — ὁ **Ἐρίων** : Εἰς τὸν ἀστερισμόν αὐτὸν ἀνήκει ὁ λαμπρότερος τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὁ Σείριος, ὅστις λέγεται καὶ Κύων. Κατὰ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ ἀστερισμοῦ, ἀρχὰς Ἰουλίου, ἀρχίζουν τὰ κυνικὰ κύματα. — ὁ **Ὀκεανός** : Ἡ μεγάλη ἕκτασις τῶν ὑδάτων εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος.

— Ἀναγνωρίσατε ἕως ποῦ εἶχαν φθάσει αἱ ἀστρονομικαὶ γνώσεις κατὰ τοὺς ὀμηρικὸς χρόνους.

— Πρὸς ποίαν διεύθυνσιν πλέει ὁ Ὀδυσσεύς, ἐφόσον ἔχει ἀοιστερὰ τὴν Μ. Ἄρκτον ;

282 - 312

α) 282 - 290. **τὸν δὲ ἴδε**· ἀντίθ. = ἀλλὰ τὸν εἶδε. — **ἀνιών**· α 259. — **κρείων**· α 45. — **ἐνοσίχθων**· α 74. — **τηλόθεν**· α 30. — **Σολύμων** = χώρα τῶν Σολύμων. — **εἶσατο**· ε 281. **εἶσατο οἱ** = ἐφάνη εἰς αὐτόν, τὸν διέκρινε. — **ἐπιπλώω πόντον** = πλέω ἐπὶ τοῦ πόντου. — **χώομαι**· ε 215. — **κηρόθι**· δοτ. τοπ. = εἰς τὴν καρδίαν· **ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον** = ἤναψε μέσα του περισσότερο ὁ θυμός. — **κάρη**· α 90. — **προτὶ** = πρὸς· **μυθήσατο προτὶ δὴν θυμὸν** = εἶπεν ἀπὸ μέσα του. — **ὦ πόποι** = πῶ ! πῶ !· ἐπιφών. ἀγανακτήσεως. — **ἦ μάλα δὴ** = ἀναμφιβόλως λοιπόν. — **μετεβούλευσαν ἄλλως** = μετέβαλον γνώμην καὶ ἄλλα ἀπεφάσισαν. — **ἄμφ' Ὀδυσσῆι**· α 48. — **ἐμεῖο** = ἐμοῦ. — **καὶ δὴ** = καὶ νά. — **σχεδὸν** = πλησίον (ἔχω). — **πεῖραρ-ατος** = σχοινίον, παχὺς. — **οἰζύς-υός** = συμφορὰ (οἰζυρός). — **ἦ μιν ἰκάνει** = ἡ ὁποία ἔπεσεν ἐπάνω του, ἡ ὁποία τοῦ ἦλθε. — **ἀλλ' ἔτι μὲν**· σειρά λέξ.: ἀλλὰ φημί μὲν ἐλάαν μιν ἄδην κακότητος. Τὸ μὲν βεβαιωτ. = ἀλλὰ πάντως. Τὸ **ἔτι** συναπτ. πρὸς τὸ **ἐλάαν**· μέλλ ἀπρμφ. τοῦ ἐλαύνω = θὰ τὸν σπρώξω ἀκόμα. — **ἄδην** = ἀρκετά, μὲ τὸ παραπάνω. — **κακότης** = δυστυχία.

291 - 298. **ἐλών**· ρ. **αἰρῶ** = πιάνω. — **ὄροθύνω** = ἐξεγείρω. — (**ἐρέθω**, **ἐρεθίζω**). — **ἄελλα** = ὄρμητικὸς ἄνεμος, θύελλα (**ἄημι** = πνέω). — **σὺν κάλυψεν** = ἐκάλυψεν ἐξ ὀλοκλήρου. — **ὄρώρει νύξ** = ἀποτόμως ἐπῆλθε τὸ σκότος (**ὄρνυμαι** α 347). — **σὺν-ἔπεσον** = ἔπνευσαν συγχρόνως. — **δυσαῆς** = ἐναντίος (ἄνεμος), ἀνάποδος (**δυσ** + **ἄημι** ε 292). — **αἰθρηγενέτης** = ὁ ἐκ τοῦ αἰθέρος γεννηθεὶς, αἰθερογέννητος. Ἐπίθ. τοῦ Βορρᾶ. — **κυλίνδω** = κυλύω — **λύτο**· **ἐλυτο**, **ἐλύμην**, μέσ. ἄβρ. μὲ παθ. σημασ. = ἐλύθησαν. — **ὄχθησας**· τροπ. μτχ. = μὲ πικρίαν. — **μεγαλήτωρ θυμός** = μεγαλόφρων ψυχή.

299. - 312. **δειλός**· **δείλαιος** = δυστυχής. — **νύ**· α 32. — **μήκιστα**· ὑπερθ. ἐπίρρ. τοῦ μακρὸς = εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον. — **τί νύ μοι μήκιστα γένηται** = ἐπὶ τέλους ἕως τοῦ θὰ φθάσῃ ἡ συμφορὰ μου ; — **δεῖδω** = φοβοῦμι (ἄχρ. ἐνεστ. τοῦ **δέδοικα**). — **μὴ δὴ** = μήπως ἀλήθεια. — **νημερτής** = σωστός. — **μέ**· ὑπκμ. τοῦ **ἀναπλήσειν**. — **ἄλγεα ἀναπλήσειν**· πρβλ. ε 207: **κῆδεα ἀναπλήσειν**. — **τὰ δὲ δὴ** = καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς. — **οἷοισιν νεφέεσσι** = μὲ πόσον φοβερὰ νέφη ! — **περιστέφει** =

στεφανώνει, γεμίζει γύρω. — **ἐπισπέρχω** = ἐνσκήπτω ὀρμητικῶς. — **σῶς** (σόος) = ἀσφαλής, ἀναπόφρευκτος. — **αἰπὺς ὄλεθρος**· α 11. — **μάκαρ-αρος** = καλότυχος. — **χάριν φέρω** = προσφέρω χάριν. — **ὡς δὴ ἐγὼ** = ἔτσι καὶ ἐγὼ βέβαια. — **ὄφελον θανέειν** = εἶθε νὰ ἐφονεύομαι. — **ἐπισπεῖν**· ἐρέπω = ἀναζητῶ καὶ εὐρίσκω. — **πότμον ἐπισπεῖν** = νὰ εὕρω τὸν θάνατόν μου (**πότμος** = ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου). — **χαλκήρεα**· α 262. — **περὶ Πηλεΐωνι θανόντι** = γύρω ἀπὸ τὸν νεκρὸν τοῦ Πηλεΐδου, ἦτοι τοῦ Ἀχιλλέως. — **τῶ** = τότε· α 239. — **κτέρεα**· α 291. — **ἄγω κλέος τινός** = διαδίδω τὴν φήμην τινός, δοξάζω. — **λευγαλέος** = οἰκτρός. — **εἴμαρτο** = ἦτο τὸ τυχερόν μου (**μείρομαι, μόρος**). — **ἄλῶναι**· ρ. ἀλίσκομαι = ν' ἀφανισθῶ, νὰ πεθάνω.

β) Σχηματισμὸς μέσου ἄορ. τοῦ ρ. λύνω ἄνευ τοῦ **-σα** : **λύμην-λύτο**. — Ἀνώμαλος κλίσις τοῦ ὀνόματ. **δόρυ**. γεν. **δουρός**, πληθ. **δοῦρα**.

γ) **Σόλυμοι** : Λαὸς πολεμικὸς κατοικῶν εἰς τὴν Λυκίαν τῆς Μ. Ἀσίας. — **τρίαίνα** : Κοντάρι καταλήγον εἰς τρεῖς αἰχμάς. Τὸ ὄπλον τοῦ Ποσειδῶνος. — **χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες** : Ὁ ποιητὴς παριστᾷ ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἡγεμόνες ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον χάριν τῶν Ἀτρεΐδων, τῶν ὁποίων προσεβλήθη ἡ οἰκογενειακὴ τιμὴ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης. — **περὶ Πηλεΐωνι θανόντι** : Ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Νηρηίδος Θέτιδος Ἀχιλλεὺς ἦτο ὁ γενναϊότερος ἀπὸ τοὺς ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Ἐβασίλευεν εἰς τοὺς Μυρμιδόννας ἐν Φθίᾳ καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ὅστις ἐτόξευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πτέρναν, τὸ μόνον τρωτῶν μέρος τοῦ σώματός του. Οἱ Τρῶες συνῆψαν κρατερὰν μάχην πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, διὰ νὰ κρατήσουν τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἴας κατώρθωσαν νὰ τὸν πάρουν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν.

313 - 332

α) **ἔλασεν**· ἐλαύνω = σπρώχνω. — **κατ' ἄκρης** = ἀπὸ ψηλά· ὁ Ὀδυσσεὺς καθήμενος εἰς τὴν χαμηλὴν σχεδίαν βλέπει τὰ κύματα ὑψηλά. — **ἐπεσσύμενον** = ὀρμητικὸν (**ἐπισσεύομαι** = ὀρμῶ· ε 51). — **περὶ ἐλέλιξεν** = ἐστριφογύρισε· ρ. ἐλελίξω. — **προέηκε χειρῶν** = ἄφηκε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια του· ρ. προῆμι. — **μισγομένων ἀνέμων** = συγκρουομένων ἀνέμων. — **ἔαξεν**· ρ. ἄγνυμι = θραύω· ὑπικμ. ἢ θύελλα. — Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὸ σπεῖρον = τὸ ἰστίον (σπεῖρω, τυλίσσω, σπεῖρα, σπάργανον). —
 ἐπίκριον = ἡ κεραία, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προσαρτᾶται τὸ ἰστίον, ἀντένα. —
 θῆκε ὑπόβρυχα = τὸν ἔκαμε νὰ μείνῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ
 νεροῦ· ὑπκμ. ἢ θύελλα τῶν ἀνέμων. — αἶψα μάλα = εὐθύς ἀμέσως. —
 ἀνσχεθέειν = ν' ἀναδυθῆ· ἀνέσχον — ἀνέσχεθον. — ὑπὸ ὀρμῆς = πιεζό-
 μενος ἀπὸ τὴν ὀρμῆν. — πόρε = ἔδωσε· ἔπορον (ρίζ. πορ-πορίζω). — ὄψε
 δὲ δὴ = ἀργὰ τέλος πάντων. — κρατός· γεν. τοῦ κάρη· α 90. — κελα-
 ρύζω· λέξ. ἠχοποιήτος ἀποδίδουσα τὸν κρότον τοῦ νεροῦ, ὅταν στάζῃ
 πολύ. — οὐδ' ὡς = οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν δεινὴν θέσιν του. — ἐπελήθετο·
 α 57. — τειρόμενός περ = παρ' ὅλην του τὴν ἐξάντλησιν. — μεθορμη-
 θείς = ὀρμήσας πρὸς τὴν σχεδίαν. — λαμβάνομαι τινος = πιάνομαι
 ἀπὸ κάτι. — ἀλεείνων = προσπαθῶν νὰ ξεφύγῃ· ἀποπειρατ. ἐνεστ. —
 φορέω = φέρω. — κατὰ ῥόον = κατὰ τὴν φορὰν τῶν κυμάτων. — ὀπω-
 ρινός = φθινοπωρινός (ὀπώρη = ἡ ἐποχὴ τῶν ὀπωρῶν, τὸ τέλος τοῦ
 θέρους). — ἄμ = ἀνά. — ἔχονται πρὸς ἀλλήλησιν = εἶναι κολλημένοι,
 μπερδεμένοι ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην. — προβάλεσκε· θαμιστ. τοῦ προβάλλω
 = τὴν ἄφινε καὶ τὴν ξανάφινε. — φέρεσθαι· ὑπκμ. Βορέην· ὁ Νότος
 ἄφινε συχνὰ τὴν σχεδίαν νὰ τὴν παρασύρῃ ὁ Βορρᾶς. — εἶξασκε· θαμιστ.
 τοῦ εἶκω = συχνὰ ὑποχωρῶ. Ὁ Εὐρος ὑπεχώρει εἰς τὸν ἀντίθετον ἀνε-
 μον, τὸν Ζέφυρον. — διώκειν· ὑπκμ. Ζέφυρον = νὰ τὴν ὠθῆ ὀρμητικῶς.

γ) ὡς δ' ὅτε ὀπωρινός Βορέης: Πολλάκις ὁ Ὀμηρος, ὅταν περι-
 γράφῃ πρόσωπα ἢ πράγματα, μεταχειρίζεται εἰκόνας καὶ παρομοιώ-
 σεις. Τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ λόγου εἶναι συνηθέστερον καὶ εἰς τὴν νεο-
 ελληνικὴν ποίησιν καὶ ἐν γένει εἰς τὸν γραπτὸν λόγον. Ἄλλ' εἰς ἐπο-
 χήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ φαντασία ἦτο ζωηροτέρα, οἱ ποιηταὶ μετε-
 χειρίζοντο εἰκόνας τολμηρὰς καὶ ἀφελεῖς, αἱ ὁποῖαι ἀφίνουν ἀνεξά-
 λειπτον ἐντύπων.

— Ἐκτιμήσατε τὴν παραστατικότητά τῆς εἰκόνας τῶν στίχων
 328 - 330.

333 - 353

α) τὸν δὲ ἴδεν· τὸ δὲ ἐναντιωμ. = ἀλλά, ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς τόσον
 ἀπελπιστικὴν θέσιν, τὸν εἶδε. — καλλίσφυρος = ἡ ἔχουσα ὠραῖα σφυρὰ
 = ἀστραγάλους. Ἡ φράσις ἔθηκε ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Εκπαιδευτικῆς Βολωνίας

λῶν μὲ ἀνθρωπίνην φωνήν. — ἔξ ἔμμορε τιμῆς θεῶν = ἐπῆρε θεϊκὴν τιμὴν, συγκατελέγη μεταξύ τῶν θεῶν· ρ. *μείρομαι* = λαμβάνω μέρος. — *ἀλώμαι* = περιπλανῶμαι. — *ἀλγε'* ἔχοντα· συναπτ. πρὸς τὸ ἀλώμενον = διότι ὑπέφερε τόσον εἰς τὴν περιπλάνησίν του. — *πολύδεσμος*· ε 33. — *κάμμορε*· ε 160. — *ὠδύσατο*· α 62. — *ἐκπάγλως* = σφοδρῶς. — *δτι σοι φυτεύει* = ἀφοῦ σοῦ προξενεῖ. Ἡ πρότασ. αἰτιολογεῖ τὴν σκέψιν τῆς θεᾶς, ὅτι ὁ Ποσ. εἶναι φοβερὰ ὠργισμένος κατὰ τοῦ Ὀδυσ. — *οὐ μὲν δὴ* = ἀλλὰ πάντως δέν... — *καταφθίω*· μτβ. = ἀφανίζω. — *μενεαίνω* = ἐπιθυμῶ σφοδρῶς (*μένος* = ἐπιθυμία σφοδρά). — *μάλ'* ὦδε = ἀκριβῶς ἔτσι. — *ἔρξαι*· ἀπρμφ. ὡς προστ. *ἔρδω*· α 293. — *ἀπινύσσω* = ἐνεργῶ ἀνοήτως· οὐκ ἀπινύσσω = πράττω ὀρθῶς (*ἀπίνυτος* = ἀσύνετος· α + *πινυτός*). — *κάλλιπε* = κατάλιπε. — *νέω* = πλέω, κολυμβῶ. — *ἐπιμαίομαι* = τείνω, ἐπιδιώκω. — *νόστος*· ἐδῶ εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν σημ. = ἀφιξίς. — *ἐπιμαίεο νόστου* = κοίταξε νὰ φθάσης. — *ἀλύξαι*· *ἀλύσκω* = διαφεύγω τὸν κίνδυνον, σῶζομαι. — *τῆ*· δεικτ. ἐπίρρ. = ἰδού, πάρε ἐδῶ. — *κρηδεμνον*· α 334. — *τανύω* = ἀπλώνω. — *ἄμβροτον* = θεϊκόν, ποῦ ἔχει θεϊκὴν δύναμιν. — *οὐδέ*. . . *δέος (ἔστι)* = καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος. — *ἐφάψαι*· *ἐφάπτομαι* = ἐγγίζω, πιάνω· ἀόρ. ὑποτακτ. — *ἄψ* = πάλιν. — *βαλέειν*· ἀπρμφ. ὡς προστ. *βάλλω* = ρίπτω. — *πολλὸν ἀπό* = πολὺ μακρὰ ἀπό. — *ἀπονόσφι τραπέσθαι* = νὰ γυρίσης καὶ ν' ἀπομακρυνθῆς. — *ἡ αἴθυια* = πτηνὸν θαλάσσιον· νεοελλ.: βουταναριά, καραμπατάκι.

γ) Ἰνώ : Ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίης. Εἶχε σύζυγον τὸν Ἀθάμαντα, ὁ ὁποῖος ἔπαθε μανίαν καὶ ἐφόνευσε τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο υἱοὺς του, τὸν Λέαρχον. Ἡ Ἰνώ φεύγουσα μετὰ τοῦ ἄλλου τέκνου τῆς, τοῦ Μελικέρτου, κατεδιώχθη ἀπὸ τὸν Ἀθάμαντα καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν Κορινθιακὴν θάλασσαν μαζί με τὸ παιδί τῆς. Ἐκτοτε ἐγένεθαι θαλασσία θεά, ἡ Λευκοθέα, καὶ ἔθεωρεῖτο προστάτις τῶν ναυτιλλομένων. Ἐπίσης ὁ υἱὸς αὐτῆς Μελικέρτης, ἐλατρεύετο ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἰσθμοῦ ὡς θαλάσσιος θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαίμων. — *καλλίσφυρος* : Ἡ ἐπική ποίησις ἐξαίρει συνήθως ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς καλλονῆς καὶ μεταχειρίζεται ἐκάστοτε διάφορα ἐκφραστικὰ ἐπίθετα. Πρβλ. *εὐπλόκαμος νόμφη, γλαυκῶπις Ἀθήνη, καλλίσφυρος Ἰνώ κ.ἄ.*

354 - 387

α) 354 - 346 **μερμηρίζω** = ἀνακινῶ εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι (ρίζ. μερ - μέριμα).—**355**· βλ. στ. 298. — **ὦ μοι ἐγὼ** = ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ.—**μή τις**... ἐνδοιαστ. πρότ. ἐκ νοουμένου ρήματος (δέδια). — **ὕφαινω δόλον** = πλέκω, ἐτοιμάζω δόλον. — **ὄτε** = ἐφόσον. — **οὐ μάλα**· συναπτ. πρὸς τὸ **πεῖσομαι** = ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπακούσω ἐντελῶς, ἐν. εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς Λευκοθέας. — **ἐκάς** = μακράν. — **γαῖαν** = τὴν γῆν, τὴν πεπρωμένην γῆν. — **φύξιμον εἶναι** = φευκτὸν εἶναι = ὅτι δύναμαι νὰ σωθῶ.— **μαλ' ὦδ' ἔρξω**· ε 342. — **ἄφρ' ἄν**· τὸ ἄν ἀοριστολογ. = ἕως ἄν.—**ἀρήρη**· πρκμ. ὑποτ. τοῦ ἀραρίσκω=ἀρμόζω.—**ἀρμονία** = τὸ μέρος, ὅπου συναρμόζονται τὰ ξύλα, κλειδώσις. — **ἀρήρη κεν ἀρμονίησιν** = ἀντέχουν τὰ ξύλα τῆς σχεδίας εἰς τὰς κλειδώσεις των. — **τόφρα** = ἕως τότε. — **τλήσομαι**· δε 222. — **διὰ τινάσσω** = διακλύω.— **νήχομαι· νέω**· ε 344. — **οὐ πάρα (μοι)**· οὐ πάρεστι = δὲν ὑπάρχει δι' ἐμέ, δὲν ἔχω.

365 - 379. **ἦος** = ἕως. — **ὀρμαίνω κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν** = γυρίζω μίαν σκέψιν εἰς τὸν νοῦν μου. — **ὠρσεν ἐπί** = ἐσήκωσε κατ' ἐπάνω (ὄρνυμι).— **ἀργαλέος**· ε 175. — **κατηρεφῆς** = κυρτούμενος πρὸς τὰ κάτω.— **ἤλασε**· ε 313. — **ζαῆς** = σφοδρῶς πνέων (ἐπιτατ. ζα + ἄημι). — **τὰ ἦια** = ψιλὰ ἄχυρα.— **ὁ θημῶν** = ἡ θημωνιά. — **καρφαλέος** = ξηρὸς (κάρφος = ξηρὰ καλάμη σιτηρῶν).— **διασκεδάννυμι** = σκορπίζω. Ἐδῶ ὁ ἀόρ. εἶναι γνωμικὸς καὶ ἐξηγ. ὡς ἐνεσιῶς = συνήθως τὰ σκορπίζει.— **ἄλλυδις ἄλλη** = ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ. Πρβλ. ε 71. — **τῆς** = αὐτῆς, δηλ. τῆς σχεδίας. — **ἀμφὶ βαῖνε** = ἔβαινε ἐπί.— **κέλης-τος** = ἵππος ταχὺς τῶν ἵπποδρομιῶν.— **ὡς ἐλαύνων** = ὡς νὰ ἔπτειυεν.— **ἐξαπέδυε** = ἔβγαλε καὶ πέταξε ἀπὸ πάνω του. — **τάνυσσεν**· ε 346. — **ἄλς - ἄλός** = θάλασσα. — **κάππεσε** = ἔρριψε πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ σῶμά του. — **πετάννυμι** = ἀπλώνω.— **μεμαῶς** = ἐπιθυμῶν, μὲ τὴν πρόθεσιν νά...· **μέμονα**· πρκμ. μὲ σημασίαν ἐνεστ.—**κρείων**· α 45.— **376**· βλ. στ. 285.— **άλώω**· προστ. τοῦ ἀλῶμαι· ε 336.— **εἰς ὃ κεν** = ἕως ὅτου. — **διοτρεφεῖς ἀνθρωποὶ** = οἱ ἀνατραφέντες ὑπὸ τοῦ Διός, θεῖοι ἀνθρωποὶ. Πρβλ. Μ 35 ἀγχίθειοι Φαίηκες. — **μείγνυμι** = ἔρχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν, συναντῶ.— **ἀλλά... κακότητος**· σειρά λέξε.: ἀλλ' ἔολπα οὐδ' ὡς σε ὀνόσσεσθαι κακότητος.— **ἔολπα**· πρκμ. μὲ σημ. ἐνεστ. = ἔλ-

πίζω (ἔλπομαι). — ὄνομαι = ἐπιπλήττω, παραπονοῦμαι : δὲν θὰ παραπονεθῆς ὅτι ἡ δυστυχία σου εἶναι ὀλίγη.

380 - 387. Ἰμασε· ρ. Ἰμάσσω = κτυπῶ μὲ τὴν μάστιγα. — καλλιτρίχες· καλλίθριξ = μὲ ὠραῖον τρίχωμα. — οἱ· δοτ. κτητ. — ἔασιν = εἰσίν. — ἄλλα ἐνόησεν = ἔκαμεν ἄλλην σκέψιν. — ἦ τοι = πράγματι. — κατέδησε κελεύθους = ἔκοψε τὸν δρόμον. — εὐνάζομαι = κοιμῶμαι, ἡσυχάζω. — ὤρσε ἐπὶ = ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ νῶτα τοῦ Ὀδυσ. — κραιπνός = γοργός, ταχύς. — πρὸ = ἔμπροσθεν αὐτοῦ. — ἔαξεν· ἄγνυμι. ε 316. — φιλήρετμος· α 181. — κῆρ-κῆρὸς = ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου. — ἀλύξας· ἀλύσκω· ε 345.

β) Σχηματισμὸς γ' πληθ. τοῦ εἶμι : ἔασι.

γ) Διοτρεφεῖς καὶ διογενεῖς : Λέγονται συνήθως οἱ βασιλεῖς, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Δία, ἀπὸ τὸν ὅποσον ἔλαβον καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐδῶ ἔχει γενικωτέραν σημασίαν καὶ ἐκφράζει τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ λαοῦ τῶν Φαίακων. — εἰς ὃ κεν μιγήης : Ὁ Ποσειδῶν δὲν δύναται ν' ἀκυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰμαρμένης νὰ σωθῆ ὁ Ὀδυσσ. εἰς τὴν γῆν τῶν Φαίακων. Ἐκεῖνο ποῦ ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτὸν εἶναι νὰ τὸν βασκανίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. καλλιτρίχας ἵππους : Ὁ Ποσ. διαπλέει τὴν θάλασσαν ἐποχοῦμενος εἰς μεγαλοπρεπὲς ἄρμα. — Αἰγαί : μικρὰ πόλις τῆς Ἀχαΐας, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α ζ

1 - 24

α) 1 - 12. ὥς· α. 6. — ἐνθα = ἐδῶ. — καθεύδω = κοιμῶμαι. — πολύτλας· ε 171. — δῖος· α 14. — ὕπνω = ἀπὸ τὴν στέρησιν τοῦ ὕπνου, διότι εἶχε τόσας ἡμέρας νὰ κοιμηθῆ. — ἀρημένος = ἐξηντλημένος, τσακισμένος. — βῆ· ἔβη = μετέβη. — δῆμος = χώρα. — ναίω· α 51. — εὐρύχορος = ἡ ἔχουσα εὐρείας πλατείας διὰ χορόν, γενικῶς = μεγάλη. — ἀγχοῦ· ἀγχι· α 157. — ὑπερηνορέων = ἀλαζονικός (ὑπὲρ + ἀνήρ). — σφέας· σφῆτις προσηγορία διὰ τοὺς Φαίακας. — σινέσκοντο· θαμιστ. τοῦ

σίνομαι = κακοποιῶ. — βίηφι = κατὰ τὴν δύναμιν· δοτκ. τοῦ ὀνόμ. βίη. — φέρτερος· ε 170. — ἀνίστημι = ξεσηκῶνω. — ἄγε· ἤγε = ὠδήγησε. — θεοειδής· α 113. — εἶσεν = ἐγκαθίδρυσεν· α 130. — ἐκάς· ε 358. — ἀλφειστής· α 349. — ἀμφὶ ἐλαύνω = κτίζω γύρω, περιβάλλω. — δέμω = κτίζω (δόμος, δῶμα). — νηός = ναός. — ἐδάσσατο· δατέομαι, δαίομαι· α 48, 112. — ἄρουρα = καλλιεργήσιμος γῆ, χωράφι. — κῆρ-κηρός· ε 387. — δαμείς· δάμνημαι = δαμάζομαι. — κηρὶ δαμείς = ὑποκύψας εἰς τὴν κοινὴν μοῖραν. — Ἄιδόσδε = εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Ἄιδου. Ἄιδος - Ἄιδος = ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄιδου (α στερ. + ἰδεῖν). — μῆδεα ἀπὸ θεῶν = σκέψεις ἐμπνεομένας ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

13 - 14. μεγαλήτωρ· ε 81. — μητιάω = κάμνω σκέψεις, μεριμνῶ· α 234. — ἴμεν· ἀπρμφ. τοῦ εἶμι, ἰέναι. — βῆ δ' ἴμεν = καὶ ἐξεκίνησε νὰ υπάγη. — πολυδαίδαλος = κατεσκευασμένος μετέχνην, μετὰ πολλὰ ποικίλματα. — ᾧ ἔνι· ἐν ᾧ. — κούρη = μία κόρη. — φυὴν καὶ εἶδος· ε 212 καὶ 213. — πάρ· παρὰ = πλησίον. — ἀμφίπολος· α 136. — χαρίτων ἄπο· πρβλ. ζ 12 θεῶν ἄπο. — σταθμοὶ· α 333. — θύραι = θυρόφυλλα. — ἐπέκειντο = ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν σταθμῶν. — φαινός· ε 86. — ἐπέσσυτο· ἐπισσεύομαι = ὀρμῶ, σπεύδω. — τὰ δέμνια = κλίνη. — εἰδομένη κούρη = μετὰ τὴν μορφήν τῆς κόρης· α 105. — ναυσικλειτός = ὀνομαστός διὰ τὰ πλοῖά του, ξακουστός κκραβοκούρης (ναῦς + κλειτός = ἐνδοξος). — οἶ· τῆ Ναυσικᾶ. — ἡ ὀμηλικίη· οὐσιαστ. = οἱ ἔχοντες τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἄνδρες ἢ γυναῖκες. — χαρίζομαι θυμῶ = εἶμαι ἀγαπητός. — ἐείσαμένη· ἄορ. τοῦ εἶδομαι.

β) Ἄρχ. κατάληξις δοτ. φη: βίηφι.

γ) Ἐπέρεια: Μυθικὴ χώρα θεωρουμένη πρώτη πατρίς τῶν Φαιάκων. — Κύκλωπες: Λαὸς ἄγριος, ποιμενικός, συγγενὴς τῶν Γιγάντων, ζῶν νομαδικὸν βίον χωρὶς νόμους καὶ πόλεις. — Ναυσίθοος: Ὑἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, βασιλεὺς τῶν Φαιάκων. — ἀμφὶ δὲ τείχος ἔλασε πόλει κλπ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον περίπου συνακίζοντο αἱ πόλεις κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεταναστεύσεων. Ἡ καταλαμβανομένη γῆ ἐμοιράζετο μετὰ τῶν κατακτητῶν. Τοὺς καλύτερους κλήρους ἐλάμβανον οἱ ἀρχηγοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ γενάρχη τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Αὐτοὶ δὲ κυρίως κατέκουν ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐνῶ ὁ λαὸς, ἀνεξάρτητοι μικροκτηματῆαι ἢ δουλοπάροικοι, διέμενον εἰς τὴν ὑπαίθρου. — ναοὺς Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

θεῶν : Ἡ λατρεία τῶν θεῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγίνετο εἰς τὰ ἄλλα καὶ εἰς ὑπαιθρίους βωμούς. Ἡ ἀνέγερσις ναῶν ἤρχισε νὰ γενικεύεται μόλις κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς συνετίθετο τὸ ποίημα τῆς Ὀδυσσεΐας.— **Ἀλκίνοος** : υἱὸς τοῦ Ναυσιθίου. Τύπος συνετοῦ καὶ φιλόφρονος ἡγεμόνος.— **Ναυσίθοος-Ναυσικία** : Τὰ περισσώτερα ὀνόματα τῶν Φαιάκων ἀπηχοῦσι τὸν ναυτικὸν βίον τοῦ λαοῦ τούτου. Εἰς τὴν ραψωδίαν θ. στ. 111 κ.έ. εὐρίσκονται πλεῖστα τοιαῦτα ὀνόματα, Ὡκύαλος, Ναυτεὺς, Πρυμνεὺς, Ἀγχίαλος, Ἐρετμεὺς, Ποντεὺς κ.ἄ.— **Χάριτες** : Θεαὶ τῆς χάριτος, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἐνυπαρχούσης εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρυνόμης.

25 - 47

α) 25 - 40. **μεθήμων** = ἀμελής, ἀδιάφορος (μεθ - ἴημι). — **ᾧδε** = ἔτσι, εἰς τόσον βαθμόν.— **γείνατο** · α 223.— **εἶμα** · ε 167.— **τοί** · δτκ ἡθικῆ = πρὸς ἐντροπήν σου.— **κεῖται** = εἶναι ἀτάκτως πεταμένα.— **ἀκηδής** · με παθητ. σημασίαν = ἀπεριποίητος.— **σιγαλόεις** = πεποικιλμένος, πολυτελής.— **σχεδόν** · ε 288 · ἐδῶ χρον.— **ἴνα** = ὅποτε, ἀναφ. χρον.— **ἐννυσθαί** · ε 264.— **τὰ δέ** = ἄλλα δέ.— **οἱ κε** · τὸ κε ἀοριστολ. = ὅποιοι θά...— **ἄγομαι** = παίρνω τὴν νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.— **ἐκ τούτων** = ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα, δηλ. καθαριότητα ἐνδυμάτων κ.τ.τ.— **φάτις** = φήμη.— **ἀναβαίνει** = προέρχεται καὶ διαδίδεται.— **ἐσθλή** · α 115.— **ἴομεν** · ἐνεστ. ὑποτακτ. εἶμι.— **πλυνέουσαι** · πλυνέω μέλλ. τοῦ πλύνω.— **ἄμ' ἡοῖ φαινομένηφιν** = μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς αὐγῆς, μόλις φέξη ἡ αὐγή.— **συνέριθος** · κτγμ. = ὡς βοηθός.— **ᾠφρα** · τελ. = διὰ νά... **ἐντύνομαι** = ἐτοιμάζομαι.— **τοι** · βεβαιωτ.— **δήν** · δηθά · α 120.— **μνάομαι** · α 39.— **ὁ ἀριστεύς** = ὁ εὐγενής, ὁ πρόκριτος.— **ᾄθι** = ὄπου, δηλ. μετὰ τῶν ἀρίστων.— **ἐποτρύνω** = παρακινῶ, παραναλῶ.— **ἡῶθι πρὸ** = πρὸ τῆς αὐγῆς.— **ἐφοπλίζω** = ἐτοιμάζω.— **ἡ κεν ἄγησι** · ἀναφ. τελ. πρότ. = διὰ νὰ μεταφέρῃ.— **ζῶστρα** = γυναικεῖται ζῶναι ἢ πιθανὸν χιτῶνες.— **πέπλος** = τὸ ἐξωτερικὸν ἐνδυμα τῶν γυναικῶν.— **ρήγεα** = χρωματιστὰ σκεπάσματα κλίνης (δέζω = βάπτω).— **καὶ δέ** = καὶ ἐξ ἄλλου.— **ᾧδε** · συνπτ. πρὸς τὸ ἔρχεσθαι.— **κάλλιον** = ὠραιότερον, εὐπρεπέστερον.— **ἡέ** · ἡ, συγκρ.— **πολλόν** · πολύ.— **ἀπὸ πόληος** = μικρὰν ἀπὸ τῆν πόλιν.— **πλυνὸς**

φυσικὸν κόιλωμα παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν, κατάλληλον διὰ νὰ πλύνονται ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ἐνδύματα, γοῦρνα.

41 - 47. ἔδος = κατοικία (ἔζομαι, ἔδρα). — ἀσφαλῆς = ἀκλόνητος. — τινάσσομαι = συγκλονίζομαι. — ὄμβρος = βροχή. — δεύομαι = ε 53. — ἐπιπίλναται = πλησιάζει (πέλ - πλησίον). — μάλ' αἶθρη = τελεία αἶθρία. — πετάννυμαι = ἀπλώνομαι. — ἐπιδέδρομεν = εἶναι διάχυτος ρ. ἐπιθέω. — αἶγλη = λάμψις, φεγγοβολή. — λευκός = λαμπερός, διαυγής (λατ. lux, λυκαυγές). — διεπέφραδε · διαφράζω = δίδω ὁδηγίας.

γ) τὰ δὲ τοῖσιν παρασχεῖν : Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἀνάκτορα αἱ δοῦλαι ἐργάζονται συνεχῶς, διὰ νὰ ὑφαίνουν καὶ νὰ κεντοῦν ἐνδύματα. Αὐτὰ κατετίθεντο εἰς ἰδιαίτερον θάλαμον καὶ εἰς δοθεῖσαν περίστασιν ἐπικριναν ἀπ' αὐτά, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν ἢ διὰ νὰ τὰ προσφέρουν ὡς δῶρχ. Τοιαῦτα θὰ προσέφερε καὶ ἡ Ναυσικᾶ εἰς τὸν μνηστήρᾳ της καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς του. Τὰ ἐνδύματα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ πλυθοῦν, διὰ νὰ κάμουν καλυτέραν ἐντύπωσιν. — πέπλος : Ὁ πέπλος εἶναι τὸ κυριώτερον γυναικεῖον ἐνδυμα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπλοῦν τεμάχιον ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον στερεώνεται μὲ πόρπας εἰς τοὺς ὤμους, ἀφίνει γυμνοὺς τοῦ, βραχίονας καὶ ζώνεται εἰς τὴν μέσην. Ἡ φυσικὴ καλαισθησία ἐκάστης ἔδιδεν εἰς τὸν πέπλον διάφορον πτύχωσιν καὶ γραμμὴν. — ῥήγεα σιγαλόεντα : Ὅπως τὰ ἐνδύματα, ὁμοίως καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα εἶναι προϊόντα οἰκιακῆς βιομηχανίας, ὅπως γίνεται ἀκόμα καὶ σήμερον εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία. Ἦσαν δὲ συνήθως χρωματιστὰ καὶ στολισμένα μὲ διάφορα σχέδια (σιγαλόεντα).

48 - 70

α) 48 - 65. Ἦώς · ἡ θεὰ τῆς αὐγῆς. — ἐὺθρονος = ἡ ἔχουσα ὠραῖον θρόνον. Ἐπίθ. τῆς Ἡοῦς. — Ναυσικᾶν · ἐπανάληψις τοῦ μιν. — εὐπεπλός = φοροῦσα ὠραῖον πέπλον, ἐνδεδυμένη ὠραία. — ἄφαρ = εὐθὺς ἀμέσως. — διὰ δώματα = διὰ τῶν διαδρόμων εἰς τὸ μέγαρον. — τοκῆς · α 170. — κιχῆσατο · κιχάνω = συναντῶ, εὐρίσκω. — ἐσχάρη · ε 59. — ἦστο · καθῆστο = ἐκάθητο. — τὰ ἡλάκατα = νήματα. — στρωφάω = κλώθω. — ἀλιπόρυφα = βαμμένα μὲ πορφύρην τῆς θαλάσσης (ἀλς - ἀλός α 162). — τῷ δέ · ἐνν. πατρί. — θύραζε = εἰς τὴν θύραν. — ξύμβλητο · ξυμβάλλομαι = συναντῶ. — μετὰ βασιλῆας = εἰς τὴν συγ-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κέντρωσιν τῶν εὐγενῶν. — κλειτός = ἔνδοξος. — βουλή = συμβούλιον. — ἴνα· ἀναφ. τοπ. = ὅπου. — ἀγαυός = ἐπιφανής (ρίζ. ἀγα - γαν - ἄγαμαι = θαυμάζω). — πάππα φίλε = πατερούλη μου. — οὐκ ἂν δὴ.. ἡ Ναυσ. ὑποβάλλει τὴν παράκλησιν τῆς ὑπὸ τύπον ἐρωτήσεως. — ἐφοπλίζω· ζ 37. — ἀπήνη = ἄμαξα τετράτροχος συρομένη μετ' ἡμιόνους. — ἐκύκλος = ἔχουσα ὠραίους τροχούς. — τά μοι· δτκ. ἦθ., πρβλ. καὶ ζ 26. — ἔοικε = ἀρμόζει, ταιριάζει. — μετὰ πρώτοισι = μεταξύ τῶν ἐπισήμων. — βουλάς βουλευώ = μετέχω εἰς τὸ συμβούλιον. — ὁ χρώς = δέρμα, σῶμα. — γέγαα· γέγονα. — ὀπιόντες = ἔγχαμοι. — ἠίθεος = ἄγαμος. — θαλέθων = ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας (θαλέθω· ἐκτεν. τύπ. τοῦ θάλλω). — οἱ δέ· δηλ. οἱ τρεῖς ἄγαμοι ἀδελφοί μου. — μέμηλε· α 151.

66 - 70. αἶδομαι· αἰδέομαι = συστέλλομαι, ἐντρέπομαι. — θαλερός γάμος = ὁ γάμος ὁ γενόμενος εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας. — ἐξονομαίνω = ρητῶς λέγω, σαφῶς ἐκφράζω. — ὁ δέ = ἀλλὰ αὐτός. — φθονέω = θέλω νὰ στερήσω. — τεῦ = τινός· α 217. — ἔρχευ· ἔρχεο = πῆγγαινε. — ὁ δμῶς· ἡ δμῶή· α 147. — ὑπερτερῖη = τὸ κιβώτιον τῆς ἀμάξης τὸ φέρον τὸ φορτίον. — ἀραρυῖα = ἐφωδιασμένη· ρ. ἀραρίσκω· α 280.

β) Ἄνωμαλος σχηματισμὸς τοῦ ὀνόματος υἱὸς κατὰ τὴν β' καὶ γ' κλίσιν.

— Συναίρεσις τοῦ ε + ο = ευ: ἔρχευ (ἔρχεο), ὅπως καὶ εἰς τὸν τύπον δατεῦντο· α 112.

γ) Ἦως: Θεὰ τῆς αὐγῆς. Εἰς τὴν ἐπικὴν διήγησιν ἡ ὥρα αὐτῆ τοῦ ἡμερονυκτίου ἐξυμνεῖται μετ' ἐντυπωσιακὰ ἐπίθετα: ῥοδοδάκτυλος, κροκόπεπλος, εὐθρονος, χρυσόθρονος κ.ἄ. Ἡ Ἦως ἐλατρεύετο ὡς θεὰ τῆς πρωίας, ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ὑπερίονος καὶ τῆς Εὐρυφάεσσης, σύζυγος δὲ τοῦ Τιθωνοῦ. — ἡ μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἦστο: Εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου καὶ ἡ βασίλισσα κάθηται εἰς τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν μετ' τὴν ἀκολουθίαν τῆς καὶ ἀσχολεῖται μετ' ἐργόχειρα. — ἀλιπόρφυρα: Ἡ χρῆσις τῆς πορφύρας διὰ τὴν βαφὴν ἐνδυμάτων εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Φοινίκην. Εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας αὐτῆς ἠλιεύετο τὸ ὄστρακον, τὸ ὁποῖον ἔδιδε λαμπρὰν καὶ ἀνεξίτηλον ἐρυθρὰν βαφὴν. Ἡ κατεργασία καὶ ἡ μεταφορὰ καθίστα τὸ εἶδος τοῦτο πανάκριβον, ὥστε μόνον οἱ βασιλεῖς ἠδύναντο νὰ τὸ μεταχειρίζωνται ἐν ἀφθονίᾳ.

71 - 109

α) 71 - 84. **ἐκέκλετο**· ρ. κέλομαι = παρακινῶ, διατάσσω ε 98. — **(ἐ)πίθοντο**· **πίθομαι**· **πείθομαι**. — **ἡμιονεῖη** = συρομένη με ἡμιόνους. — **ὀπλέω**· **ὀπλίζω** = ἐτοιμάζω. — **ὑπάγω** = ὀδηγῶ ὑπὸ τὸν ζυγόν. — **ἐσθῆτα**· περιληπτ. = ρουχισμός. — **ἐκ θαλάμοιο**· ἐνθα ἐφυλάσσοντο τὰ ἐνδύματα, βλ. ζ 28, πργμ. σημ. — **φαεινός**· ἐπὶ ἐνδυμ. = λευκός ἢ ὠραῖα χρωματισμένος. — **ἐύξεστος** = λεῖος, στιλπνός. — **ἡ κίστη** = ψάθινον κιβώτιον. — **μενοεικής**· ε 166. — **ἔδωδή**· ε 95. — **δψον**· ε 267. — **αἶγειος** = ἀπὸ δέρμα αἰγός. — **ἐπεβήσето**· μέσ. ἀορ. α με κατάλ. ἀορ. β'. — **ἡ λήκυθος** = μικρὸν δοχεῖον δι' ἔλαιον. — **ἦος**· ἐδῶ τελ. = διὰ νά... — **χυτλόομαι** = ἀλείφομαι με ἔλαιον μετὰ τὸ λουτρὸν. — **ἐλάαν**· ἀπρμφ. σημ. σκοπόν. Μέλλων τοῦ ἐλαύνω. — **καναχή** = κρότος (λέξ. ἡχοποίησης). — **ἡμιόνουιν** = ἀπὸ τοὺς ἡμιόνους· γεν. δυῖκ. — **ἄμοτον**· ἐπίρρ. = ἀκούραστα. — **τανύοντο** = ἔτρεχον. Κατά. λέξ. = ἔέντωναν τοὺς πόδας, διὰ νά τρέξουν. — **οἶος**· α 13. — **ἄμα τῇ γε** = βεβαίως μαζί της. — **κίω** = πορεύομαι, πηγαίνω.

85 - 98. **ἐνθ' ἡ τοι** = ὅπου πράγματι. — **πλυνός**· ζ 40. — **ἐπηετανός** = ὁ διαρκῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος (ἐπὶ + ἔτος)· **πλυνοὶ ἐπηετανοὶ** = γοῦρνες με ἄφθονον νερὸ πάντοτε. — **ὑπεκπρόρεεν** = ἀνέβλυζεν ἐκ τοῦ βάθους καὶ ἔρρεεν, ἐπομένως διαρκῶς ἀνενεώνετο τὸ ὕδωρ μέσα εἰς τὸν πλυνόν. — **καθῆραι**· ρ. **καθαίρω** = καθαρίζω. — **μάλα περ ῥυπόωντα** = ἔστω καὶ πολὺ ρυπαρά. — **ὑπεκπροέλυσαν** = ἔλυσαν ἀπὸ τὸν ζυγόν καὶ ἀπεμάκρυναν. — **σεύω** = ἀφίνω νά τρέξῃ. — **πάρα** = πλησίον. — **δινήεις** = πλήρης δινῶν, ὀρμητικὸς (**δίνη** = συστροφῆ, στρόβιλος). — **ἄγρωστις-ιος** = χλόη, γρασίδι. — **μελιηδῆς** = γλυκὺς ὡς μέλι. — **ἐσφόρεον** = ἔφερον εἰς... ρ. **φορέω**· θαμιστ. τοῦ φέρω. — **μέλαν** = τόνσον βαθύ, ὥστε νά φαίνεται μέλαν. — **στείβω** = πατῶ, πιέζω. — **βόθρος** = ὁ λάκκος τοῦ πλυνοῦ. — **θοῶς** = ταχέως· α 260. — **ἔριδα προφέρω** = ἀμιλλῶμαι. — **τὰ ῥύπα** = ἡ ἀκαθαρσία. — **ἐξείης**· α 145. — **πετάνυμι** = ἀπλώνω· α 130. — **ὁ θις-ινός** = ἀμμουδιά. — **ἦχι** = ὅπου. — **ἡ λάιγξ-γγος** = χαλίκι, βότσαλο (ὑποκορ. τοῦ **λαῶς** = λίθος). — **ποτι** = πρὸς. — **χέρσος** = ξηρά. — **ἀποπλύνεσκε** = ἐξέπλυνε διαρκῶς· θαμιστ. τοῦ πλύνω. — **λίπ(α)** = παχειά, ἄφθονα. Ἀρχαία αἰτιατ. **λίπα**. — **μένον**· ὕπκμ. αἰ δέ. — **τέρσσομαι**· ε 152. — **αὐγῆ** = λάμψεις, θερμαὶ ἀκτίνες.

99 - 109. **τάρφθεν** = ἐτάρτησαν· **τέρπομαι σίτου** = χορταίνω ἀπὸ φαγητόν. — **ται** = αὐταί· ἐνν. ὄλαι μαζί. — **ἄρ(α)**· ἀντιστ. : ἐπεὶ σίτου **τάρφθεν** = ὅπως συνήθως. Μετὰ τὸ φαγητόν ἦτο σύνηθες νὰ διασκεδάζουσιν. — **ἀπὸ βαλοῦσαι** = ἀφοῦ ἔβγαλιν. — **τῆσι ἤρχετο μολπῆς** = καὶ τοὺς ἤρχισε πὸ τραγοῦδι. — **λευκώλενος** = ἡ ἔχουσα λευκὰς ὠλένας, λευκὰς χεῖρας. Ἐπίθετ. ὠραίων γυναικῶν. — **οἴη** = ὁποῖα, ὅπως. — **κατ' οὔρεα** = ἀνά τὰ ὄρη. — **ιοχέαιρα** = τοξεύτρια (ἰός = βέλος + χέω). — **περιμήκετος** = ὑπερμεγέθης, ὑπερῦψλος. — **τερπομένη κάπροισι** = διασκεδάζουσα μὲ τὸ κυνήγι κάπρων. — **ὠκύς** = ταχύς. — **τῆ δέ θ' ἄμα** = καὶ μαζί της. — **αἰγίοχος**· ε 103. — **ἀγρονόμοι** = ποὺ μένουσιν εἰς τοὺς ἀγρούς. — **γέγηθα** = χαίρω· πρην. μὲ σημ. ἐνεστ. (γῆθω, γηθόσυνος· ε 269). — **φρένα**· αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι = εἰς τὴν ψυχὴν της. — **πασάων ὑπέρ** = ἀπὸ ὄλες πρὸ ὑψηλά. — **κάρη**· α 90. — **ἔχει** = κρατεῖ. — **ρεῖα**· ἐπίρρ. = εὐκόλως· α 160. — **ἀρίγνωτος** = ποὺ ἀναγνωρίζεται εὐκόλα (ἄρι = λίαν + γνωστός). — **πέλεται** = ἐστί. — **καλαὶ δέ τε πᾶσαι** = ἂν καὶ ὄλαι εἶναι ὠραῖαι. — **μετατρέπω** = ξεχωρίζω. — **ἀδμησ-ῆτος** = ἄγαμος.

γ) **σφαίρη ἔπαιζον** : Τὸ παιγνίδιον τῆς σφαίρας ἦτο συνηθέστατον ἤδη ἀπὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων. Ἡ σφαῖρα ἐβάλλετο ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλά, καὶ οἱ ἄλλοι παῖκται ἠγωνίζοντο νὰ τὴν πιάσουν, πρὶν πέσῃ εἰς τὴν γῆν. Ὑπῆρχον ὁμως καὶ πολλαὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ τοῦ παιγνιδίου αὐτοῦ. — **λευκώλενος** : Τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα ὁ πέπλος ἄφινε γυμνοὺς τοὺς βραχίονας (βλ. ζ 38 πρην.) καὶ διὰ τοῦτο συχνὰ παρατίθεται τὸ ἐπίθετον **λευκώλενος** ὡς χαρακτηριστικὸν γυναικειᾶς καλλονῆς. — **Ταῦγετος** - **Ἐρύμανθος** : Τὰ δύο αὐτὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου εἶχον ἄφθονα θηράματα (πρβλ. καὶ τὸν **Ἐρυμάνθιον κάπρον**, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς). Διὰ τοῦτο ἐθεωροῦντο προσφιλεῖς διαμονὴ τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποῖα ἐλατρεύετο ὡς θεὰ τοῦ κυνηγίου. — **νύμφαι** : Αἱ συνοδεύουσαι τὴν Ἀρτεμιν εἶναι νύμφαι τῶν ἀγρῶν (ἀγρονόμοι). Εἰς τὴν θρησκευτικὴν φαντασίαν τῶν ἀρχαίων ὄλη ἡ φύσις ἦτο ἐνδιαίτημα νυμφῶν. Εἰς τὰ νάματα τῶν κρηῶν καὶ τῶν ποταμῶν αἱ **Ναϊάδες**, εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης αἱ **Νηρηίδες**, εἰς τὰ δένδρα αἱ **Δρυάδες**, εἰς τὰ ἄντρα αἱ **Ἀντριάδες** κ.ο.κ. — **καλαὶ δέ τε πᾶσαι** : Μὲ τὴν ἀπλήν αὐτὴν ἔκφρασιν ὁ ποιητὴς ἐπιτυγχάνει τὸ καλὸν. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τερον ἐγκώμιον διὰ τὴν καλλονὴν τῆς Ναυσικᾶς : ἦτο τόσοσ ὠραία, ὥστε διέπρεπε μεταξύ τῶν ὠραίων συνομιλήκων της.

— Ἐκτιμήσατε τὴν παραστατικότητα τῆς εἰκόνης τῶν στίχων 102 - 109.

110 - 148

α) 110 - 118. **πάλιν** = ὀπίσω. — **νέομαι** · α 17. — **πτύσσω** = διπλώνω. Ἄφοῦ πρῶτον θὰ ἐξεύγνυε τοὺς ἵππους καὶ θὰ ἐδίπλωνε... — **ἐνθ' αὐτε** = κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἐνῶ ἡ Ναυσικᾶ ἐσκέπτετο νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐπάνοδον. — **ἔγροιτο** · **ἐγείρομαι** = ξυπνῶ καὶ σηκώνομαι. — **εὐῶπις** = ἔχουσα ὠραίους ὀφθαλμοὺς (εὐ + ρίζ. ὀπ-) — **ἡ οἱ ἠγήσαιο** · ἀναφ. τελ. πρότ. = διὰ νὰ τοῦ δείξῃ τὸν δρόμον. — **πόλιν** · αἰτ. τοπικ. = εἰς τὴν πόλιν. — **μετ' ἀμφίπολον** = πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἴστατο μία ἀμφίπολος. — **ἀμαρτάνω τινός** = ἀστοχῶ, ἀποτυγχάνω. — **δίνη** = στρόβιλος, τὸν ὁποῖον ἔκαμαν τὰ ὕδατα τοῦ τοταμοῦ. — **ἄυσαν** · **άύω** = φωνάζω. — **ἐπὶ μακρον** = εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἐφθασε μακρὰ, ὁ ἦχος τῆς φωνῆς των. — **ἐξόμενος** = ἀνακαθίστας. — **ὄρμαίνω κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν** · ε 365.

119 - 126. **ὦ μοι ἐγώ** · ε 299. — **τέων** = τίνων. — **ἡ ῥ(α)** = ἄρα γε. — **ὕβριστής** = βίαιος, κακοποιός. — **νόος** · ε 190. — **θεουδής** = θεοφοβούμενος (θεός + ρίζ. δει - τοῦ δεῖδω). — **ὥς τε** · συναπτ. πρὸς τὸ **κουράων**. — **ἀμφήλυθε** = ἦλθε στ' αὐτιά μου. — **θῆλυς** = γυναικεία, λεπτή. — **αὐτῆ** = φωνή (**άύω**). — **αἰπεινός** = ὑψηλός (**αἶπος** = ὕψωμα. **αἶπεσ** - νός **αἰπεννός** - **αἰπεινός**). — **κάρηνα** · α 102. — **τὰ πίσεια** = τὰ λιβάδια (ρ. **πιδ** - **πιδύω** = ἀναβρύζω· **πίδαξ**). — **ποιήεις** = χλοερὸς (**ποίη** = πόα). — **ἡ νύ που** = πάντως, νομίζω. — **σχεδόν** · ε 288. — **αὐδήεις** · ε 334. — **αὐτός** = ὁ μόνος του, ὁ ἴδιος. — **πειρήσομαι** · ὑποτ. ὡς καὶ τὸ **ἴδωμαι**.

130 - 136. **βῆ δ' ἴμεν** ζ 15. — **ἀλκῆ** = δύναμις, ρώμη· δοτ. κατὰ μεταπλ. **ἀλκί**. — **ῥει** = βρέχει· **ῥόμενος** = βρεχόμενος, κάτω ἀπὸ τὴν βροχὴν. — **ἄημι** = πνέω. **ἄημενος** = πληττόμενος ἀπὸ ἄνεμον. — **ῥσε** · ε 151. **δαίεται** = βγάζουν φωτιές· **δαίωμα** · ε 61. — **μετέρχομαι** = πηγαινῶ πρὸς. — **ὁ δις** = τὸ πρόβατον. — **ἀγρότερος** = ἄγριος. — **κέλομαι** · ε 98. — **τὰ μῆλα** · α 92. **πειρήσοντα**· **πειράω** = κάμνω ἀπόπειραν, **μτχ**.

τελικ. — **δόμος** = στάνη. — **πυκινός** = στερεός. — **μίξεσθαι** ε 378. — **χρειώ ἴκανε** ε 189.

137 - 148. **σμερδαλέος** = φοβερός. — **κεκακωμένος** = παραμορφωμένος· αίτιολ. μτχ. — **τρέω** = φεύγω ἀπὸ φόβον (ὁ τρέσας). — **ἄλλυδιδ ἄλλη** · ε 71. — **ἠιών** · ε 156. — **προϋχούσας** · *προεχούσας* = προεξεχούσας. Διὰ ν' ἀπομακρυνθοῦν περισσότερον, ἔσπευσαν εἰς τὰ μικρὰ ἀκρωτήρια, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτιζεν ἡ ἀκτὴ. — **τῇ ἐνὶ φρεσὶ** = εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. — **ἐξ αἰρούμαι** = ἀφαιρῶ, βγάζω. — **γυῖα** · α 192. — **ἄντα** = ἀπέναντι, κατὰ πρόσωπον. — **σχομένη** · *ἐχομαι* = κρατοῦμαι εἰς τὴν θέσιν μου. — **μερμηρίζω** · ε 354. — **γούνων** · συναπτ. πρὸς τὸ λαβών. — **λίσσομαι** = παρακαλῶ (*λιτὴ* - *λιτανεία*). — **εὐῶπις** · ζ 113. — **ἦ αὐτως** = ἦ μόνον ἔτσι. — **ἀποσταδὰ** = ἐξ ἀποστάσεως. — **μειλίχιος** = γλυκὺς (*μειλίσσω*). — **εἰ δεῖξειε** · πλαγ. ἐρώτησις, διότι αἱ σκέψεις τοῦ Ὀδυσ. ἔχουν ἔννοιαν ἀποπειρας. — **δοάσατο** = ἐφάνη· μόν. ἀόρ. καὶ πρτ. δέατο. — **κέρδιον** = ὠφελιμώτερον, ἀποτελεσματικώτερον. — **μὴ χολώσαιτο**· ἐνδοιαστ. πρότ. *χολοῦμαι* · α 69. — **κερδαλέος** = ὅστις θὰ ἔφερεν ἀποτέλεσμα.

γ) **κερδαλέον φάτο μῦθον**: Εἰς διαφόρους σκηνὰς τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τῆς Ἰλιάδος ὁ Ὀδυσ. παρουσιάζεται ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει θυμωστικὴν ἰκανότητα νὰ κατανοῇ τὰς περιστάσεις καὶ νὰ ὀμιλῇ μὲ τὸν πειστικώτερον ἐκάστοτε τρόπον. Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν μάλιστα ἡ εὐφυΐα του τὸν ὠδήγησε νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὴν Ναυσικιάν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ τὴν κολακεύσῃ καὶ νὰ τὴν συγκινήσῃ συγχρόνως. Παρατηρήσατε ἀκόμ μὲ πόσῃ προσοχῇ ζυγίζει τὰς σκέψεις του καὶ μὲ ποῖαν ἐτοιμότητα ἀποφασίζει τὸ καλύτερον.

149 - 185

α) 149 - 159. **γουνούμαι** (*τινὰ*) = περιβάλλω τὰ γόνατά τινος μὲ τὰς χεῖρας, ἱκετεύω. — **ἄνασσα** = βασίλισσα, ἀρχόντισσα. — **νύ** = λοιπόν. — **θεὸς βροτός** · θηλ. — **τοί** = ἐξ ἐκείνων οἶ. — **ἐγὼ γε** = ἐγὼ δηλ. κατὰ τὴν κρίσιν μου. — **εἶδος, μέγεθος, φυή** · ε 213, 217, 212· αἰτ. τοῦ κατὰ τι. — **εἶσκω** = παρομοιάζω· *σὲ ἄγχιστα εἶσκω* = σὲ θεωρῶ ὁμοιοτάτην. — **ἡ χθών** = γῆ. — **ναιετάω** · α 51. — **μάκαρ** · α 82· *τρὶς μάκαρες* = τρισευτυχισμένοι. — **σοί** δτχ. κτητ. εἰς τὸ *πατῆρ* κλπ. —
 Ψηφιοποίηθῆκ ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κασίγνητος = ἀδελφός. — **πού** = ὡς φαντάζομαι. — **λαίνομαι** = θερμαίνω, εὐφραίνω. — **εἵνεκα σεῖο** = ἔνεκα σοῦ, διὰ τὰ χαρίσματα σου. — **λεύσσω** = βλέπω. Ἡ **μτχ.** κατὰ γεν., μολονότι προηγεῖται τὸ **σφισι**. — **θάλος** = θαλερὸς βλαστός. — **εἰσοιχνέω** = θαμιστ. τοῦ **εἰσοίχομαι** = εἰσέρχομαι συχνά. — **δ' αὖ** = μάλιστα. — **περὶ κῆρι**· ε 36. — **ἔξοχον** = ἔξαιρετικῶς, εἰς μεγαλύτερον βαθμόν. — **ὄς κε** = ὄς ἄν. — **ἔεδνα** = τὰ γαμήλια δῶρα (ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ). ἴδε πργμ. α 277. — **βρίθω** = βαρύνω, ζυγίζω περισσότερον· **βρίσας ἔεδνεσι** = ὑπερτερήσας εἰς τὸ ποσὸν τῶν γαμηλίων δῶρων. — **ἀγάγηται**· ἀντικμ. **σε**.

160 - 169. **σέβας** = θαυμασμός. — **ἔχει με** = με κατέχει. — **δή ποτε** = ἀληθῶς κάποτε. — **τοῖον νέον ἔρνος** = παρόμοιον τρυφερὸν βλαστόν. — **ἀνερχόμενον** = βλαστάνον πρὸς τὰ ἄνω. — **ἔσπετο**· α 125. — **λαός** = στρατός. — **τὴν ὁδὸν** = κατὰ τὸ ταξίδι. — **ἦ δὴ** = κατὰ τὸ ὅποιον ἀκριβῶς. — **κῆδεα**· α 224. — **ὡς δ' αὐτως**· ὡσαύτως δέ. — **ἐτεθήπεα**· ὑπερσ. τοῦ **τέθηπα** = μένω ἐκθαμβος (ρίζ. **ταφ-θαφ-θάμβος**). — **δὴν· δηθά**· α 49. — **οὐ πω** = ποτέ ἕως τώρα δέν... — **ἀνήλυθεν** = ἐβλάστησε. — **δόρυ** = κορμὸς δένδρου. — **ἄγαμαι** = θαυμάζω. — **δεῖδια· δέδια**, **δεῖδω** = φοβοῦμαι. — **αἰνῶς**· α 208. — **δέ**· ἀντίθ. = ἀλλά. — **χαλεπὸν πένθος** = μία δεινὴ συμφορά. — **ἰκάνει με** = ἤλθεν εἰς ἐμέ, με εὐρήκε.

170 - 185. **χθιζός** = χθεσινός, χθές· κτγρμ. — **οἶνοπα**· α 183. — **τόφρα** = εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, δηλ. τῶν εἴκοσι ἡμερῶν. — **ἐφόρει**· ε 327. — **κραιπνός**· ε 385. — **θύελλα**· ε 317. — **κάββαλε** = ἔρριψε, ἐπέταξε (**κατ-βάλε**, ὅπως καὶ **κάλλιπε**). ἴδε γραμμ. τύπον α 243). — **δαίμων** = θεότης ρυθμιζουσα τὰ ἀνθρώπινα, τύχη. — **ῥοφρα**· τελ. — **καὶ τῆδε** = καὶ ἐδῶ. — **δίω**· **οἴομαι**. — **παύσεσθαι**· ὑπκμ. **κακόν**. — **τελέουσι**· μέλλ. τοῦ **τελέω** = προξενῶ. — **πάροιθεν** = πρότερον, πρὶν· δηλ. πρὶν παύσουν τὰ δεινά μου. — **ἐλεαίρω**· α 19. — **μογέω**· ε 223. — **σέ ἐς πρώτην**· **ἐς σέ πρώτην**. — **ἀμφιβάλλομαι** = περιβάλλω εἰς τὸ σῶμά μου, τυλίγομαι. — **εἶ που** = ἔάν τυχόν. — **εἴλυμα** = περικάλυμμα. — **τὰ σπεῖρα** = τὰ ρούχα. — **ἔχες** = εἶχες. — **δοῖεν**· εὐχή. — **μενοινάω** = ἐπιθυμῶ πολὺ, λαχταρῶ (**μένος, μενεαίνω**· ε 341). — **ὁμοφροσύνη** = ὁμόνοια. — **ἐσθλός**· α 95. — **ὀπάζω** = χαρίζω. — **μὲν γάρ** = διότι πράγματι. — **ἀρείων**· συγκρ. τοῦ ἀγαθός, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑπερθ. **ἄριστος**. (ρίζ. **ἀρ-ἀρετή, ἀραρίσκω**). — **ὁμοφρονέοντε**· δυϊκ. **μτχ.** τοῦ **ὁμοφρονέω** = ἔχοντες καὶ οἱ δύο μίαν ἰδέαν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ εὖ καὶ ἀρετικῶς ποιεῖν.

οἶκον. — **πολλά ἄλγεα** = ἀφορμὴ συχνῆς θλίψεως. — **δυσμενῆς** = ἐχθρός. — **χάρμα** = χαρά. — **εὐμενέτης** = εὐμενής, φίλος. — **κλύω** = αἰσθάνομαι. Πρὸ πάντων αὐτοί, δηλ. οἱ δύο σύζυγοι, αἰσθάνονται τὴν εὐτυχίαν τῆς ὁμοφροσύνης.

γ) **Ἄρτεμιδί σε εἴσκω**: Ἴδε στ. ζ 102 - 109. — **Δῆλος**: Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος εἶχεν ἤδη διαδοθῆ μεταξὺ τῶν Ἰώνων, καθ' ὃν χρόνον συνετέθη ἡ Ὀδύσσεια. Κέντρον τῆς Ἀπολλωνείου λατρείας διὰ τοὺς Ἴωνας ἦτο ἡ Δῆλος, ὅπως διὰ τοὺς Δωριεῖς ἦσαν οἱ Δελφοί. Ἐθεωρεῖτο ἡ Δῆλος γενέθλιος πόλις τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐδεικνύετο ὁ ἱερὸς φοῖνιξ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστηρίχθη ἡ Λητώ, διὰ τὴν γεννήσῃ τὰ δύο δίδυμα τέκνα τῆς, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν. — **Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ**: Βωμὸς ἦτο πάντοτε τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔβαινε ὁ τελῶν τὴν θυσίαν. Οἱ βωμοὶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀπλοῖ, πλινθόκτιστοι, σὺν τῷ χρόνῳ ὁμοῦς μὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐγένοντο καλλιτεχνικώτεροι καὶ μεγαλοπρεπέστεροι. — **ὡς σέ, γύναι, ἄγαμαι**: Ἡ παρομοίωσις τῆς Νηυσ. μὲ τὸν ἱερὸν φοῖνικα τῆς Δήλου εἶναι ἀπὸ τὰς τεχνικώτερας παρομοιώσεις, αἱ ὁποῖαι συναντῶνται εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Ὁ φοῖνιξ ὡς φυτὸν ἔκαμνεν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν, ὅταν διὰ πρώτην φοράν ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰς ἑλλ. χώρας. Μὲ καλλίγραμμον καὶ τρυφερὸν δένδρον φοῖνικος ἐσκέφθη ὁ Ὀδυσσ. νὰ παραβάλῃ τὴν χάριν τῆς κόρης τοῦ Ἀλκινόου.

186 - 210

α) 186 - 197. **ἀντίον ἠΐδα** α 213. — **φωτί· ὁ φῶς** α 324. — **Ζεὺς δὲ αὐτὸς** = καὶ μόνος ὁ Ζεὺς. — **νέμω** = μοιράζω. — **ὁ ὄλβος** = ἡ εὐτυχία. — **ἐσθλός** α 115. — **καί που σοί** = ἔτσι καὶ εἰς σέ. — **τάδε** = αὐτὴν τὴν μοῖραν. — **τετλάμεν** ἄορ. μετ' ἀναδιπλ. (ρίζ. τάλα - τλη-τλα· ε 178). — **ἔμπης** ε 205. — **δευήσαι** μέλλ. τοῦ **δεύομαι** α 254. — **ῶν· τούτων ὦν**. — **ἐπέοικε** ὑπκμ. **μὴ δεύεσθαι** ἦτοι: δὲν θὰ στερηθῆς τίποτε ἀπὸ ὅσα δὲν πρέπει νὰ στερηθῆ ὁ ἰκέτης. — **ταλαπείριος** = ὑποστάς πολλὰς δοκιμασίας, πολυπαθῆς (τάλα + πείρα). **ἀντιάζω** = συναντῶ ὑπκμ. τῆς μετχ. **ἰκέτην** = ὅταν αὐτὸς εὐρεθῆ εἰς τὸν δρόμον μας. — **δειξω δέ**. . . **ἔρέω δέ** συμπλεκτ. σύνδ. **καί... καί**. — **ἔρέω** ἔρῳ. — **λαοὶ** = οἱ κάτοικοι. — **ἔχουσι** = κατοικοῦν. — **μεγαλήτωρ** ε 81. — **τοῦ δ' ἐκ'** ἐκ δὲ τοῦ = καὶ ἀπ' αὐτόν. — **ἔχεται** = κρατεῖται, ἐξαρτᾶται. **ἠφιοπαῖθη** ἀπό τῆς ἐξαιρετικῆς γλώσσῃς ἢ ἰσχύος.

198 - 210. ἦ = εἶπε· (γ' ἐν. πρτ. τοῦ ἡμῖ = λέγω). — κελεύω· μετὰ δοτ. = καλῶ, φωνάζω. — πόσε = πρὸς ποῖον μέρος, ποῦ ; — ἦ μή που = ἀλήθεια μὴ τυχόν. — φάσθε = λέγετε, νομίζετε. — οὐκ ἔστι = δὲν ὑπάρχει, δὲν ζῆ. — διερός = ἄξιος φόβου· (ρίζ. δι - δέδια - δέος). — οὔτος ἀνὴρ διερός βροτὸς = αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος ὁ φοβερὸς. — οὐδὲ γένηται = οὔτε θὰ ὑπάρξῃ. — ὅς κεν ἴκηται· ὅς ἂν ἴκηται = ὅστις θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ ἔλθῃ. — ἡ δηιοτῆς = ἐχθρότης, καταστροφή (δῆιος - δαίω = καίω, λεηλατῶ). — ἀπάνευθε· α 190. — πολύκλυστος = πολυκύμαντος (κλύζω, κατακλύζω). — ἔσχατοι· α 23. — ἄμμι· α 123, συναπτ. πρὸς τὸ ἐπιμίσγεται = ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν. — δύστηνος· α 55. — ἀλώμενος = περιπλανώμενος. — κομέω = περιποιοῦμαι (ρίζ. κόμ - γηροκομῶ, ἵπποκόμος). — πρὸς Διὸς = ἐκ μέρους τοῦ Διὸς καὶ ἐπομένως ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Διὸς. — δόσις = τὸ διδόμενον, τὸ δῶρον. — φίλος = εὐπρόσπεκτος. — ὀλίγη τε φίλη τε = ἔστω καὶ μικρὸν, εἴνεκεν εὐπρόσδεκτον. Ἡ ἔκφρ. « δόσις ὀλίγη τε φίλη τε » ἔχει καταστῆ παροιμιώδης. — ὄθι = ὅπου. — ἐπὶ ἔστι = ὑπάρχει καί. — σκέπας ἀνέμοιο = τόπος ὑπήνεμος.

γ) ἔσχατοι : Ἡ νῆσος Σιχερία πρῖσταται ἐδῶ ὡς πολὺ ἀπομονωμένη ἀπὸ κάθε ἐπικοινωνίαν μὲ ἀνθρώπους. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ Φαίακες ἐκαυχῶντο διὰ τὸν ναυτικὸν βίον των, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ ἰδικά των πλοῖα ἦσαν τελειότερα καὶ ἔπλεον εἰς ἀνοικτὰς θαλάσσας, ἐνῶ ἄλλα δὲν ἠδύναντο νὰ πλέουν μέχρι τῆς νήσου των. — πρὸς Διὸς εἰσιν ξεῖνοί τε πτωχοί τε : Ὁ Ζεὺς ὡς προστάτης τῶν ξένων καὶ τῶν ἱκετῶν ἐλέγετο ξείνιος καὶ ἱκετήσιος Ζεὺς. Ὁ μέγας θεὸς ἐτιμῶρει βαρύτερα ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἤρνοῦντο νὰ φιλοξενήσουν ξένον ἢ παρεβιάζον τὴν ἱερότητα τῆς ἱεσσίας. Συχνάκις δὲ οἱ θεοὶ ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ μορφὴν ξένου ἢ ἱκέτου διεπίστωνον κατὰ πόσον οἱ θνητοὶ ἐτήρουν τὸν ἱερὸν νόμον.

211 - 246

α) 211 - 222. ἔσταν· ἔστησαν. — κέλευσαν ἀλλήλησι = ἐφώναζον ἡ μία τὴν ἄλλην. — καὶ δ' εἶσαν· κατ(α) δὲ εἶσαν = τὸν ὠδήγησαν δέ. — πᾶρ δὲ οἱ = πλησίον του δέ. — ἄρα = φυσικά. — τὸ φᾶρος = ἐξωτερικὸν ἐνδυμασιολογικὸν ἐπὶ τὸ ἄνω τοῦ ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς ἐνδυσθῆ. —

λήκυθος· ζ 79. — ἄνωγα· α 269. — ἄρα = ἀκολούθως. — ῥοαί = ρεῖ-
 θρα. — μεταυδάω = ἰμιλῶ πρὸς. — οὕτω ἀπόπροθεν = ἔτσι εἰς ἀπό-
 στασιν. — αὐτὸς = μόνος μου. — ὤμοιν ἀπολούσομαι = πλύνω ἀπὸ
 τοὺς ὄμους μου. — ἦ γὰρ = διότι πράγματι. — δηρόν· ἐπίρρ. = πολὺν
 καιρὸν (πρβλ. δὴν-δηθὰ-δηρόν). — ἀπὸ χροός ἐστιν = λείπει ἀπὸ τὸ
 σῶμά μου, ἐστερήθη τὸ σῶμά μου. — ἀλοιφή = ἐπάλειψις δι' ἐλαίου. —
 ἄντην = ἐνώπιόν σας. — μετελθὼν = ἀφοῦ εὐρέθην μεταξύ.

223 - 238. ἴσαν· ἦσαν. — νίζομαι = πλύνομαι· α 112. — ἀμπέ-
 χω = ἐνδύω, περιβάλλω (ἀμφι + ἔχω). Ἡ ἄλμη εἶχεν ἐπικολλήσει εἰς
 τοὺς ὄμους τοῦ ὡς ἐνδυμα. — σμήχω = καθαρίζω διὰ τριβῆς. — χνόος
 = ἄχνη, τὸ ἀπεξήραμμένον ἄλας. — ἀτρύγετος· ε 52. — πάντα λοέσ-
 σατο = ἐκαθαρίσθη τελείως. — λίπα· ζ 96. — ἔσσατο· ἄορ. τοῦ ἐννυ-
 μαι = ἐνδύομαι. — πόρε· ε 321. — ἀδμής· ζ 109. — ἐκγεγαυῖα = ἡ
 γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ Διὸς (γέγαα - γέγονα· ε 35). — θῆκεν εἰσιδέειν =
 ἔκαμε νὰ φαίνεται, τὸν ἔκαμε κατὰ τὴν ὄψιν. — μείζων = ὑψηλότερος.
 — πάσσων = παχύτερος. — κὰδ δὲ κάρητος· κατὰ δὲ κάρητος. —
 ἦκε = ἔκαμνε νὰ πίπτουν ἀπὸ τὸ κεφάλι του. — οὔλαι κόμαι = σγουρά
 μαλλιά. — ὑακίνθινον ἄνθος = τὸ ἄνθος τοῦ ὑακίνθου. — περιχεύε-
 ται χρυσόν = περιχύνει, στολίζει μὲ χρυσόν. — ἴδρις-ιος = ἐμπειρος
 τεχνίτης (ἰδ - εἰδέναι). — δέδαεν· ἄορ. μετ. ἀναδιπλ. = ἐδίδαξεν (ρίζ.
 δα - δαῆναι, διδάσκω, δαίφρων). — χαρίεις = κομψός. — τελείω =
 ἐκτελῶ (τελέω). — ἔζετο· καθέζετο· ε 195. — κίω· ζ 84. — θῖνα θα-
 λάσσης· ζ 94. — στίλβω = λαμποκοπῶ. — θηέομαι· θεάομαι = βλέ-
 πω μετὰ θαυμασμοῦ.

239 - 246. κλύω = ἀκούω. — ἀέκητι· α 79. — οὐκ ἀέκητι = μὲ
 τὴν θέλησιν. Σχῆμα λιτότητας. — ἐπιμίσγεται· ζ 205. — ἀντίθεος·
 α 21. — ἀεικέλιος = ἄσχημος. — δέατο = ἐφαίνετο (δοάσατο· ζ 145).
 — αἶ (εἰ) γὰρ = εἶθε πράγματι. — πόσις· α 15. — κεκλημένος εἶη =
 νὰ ὀνομάζετο, νὰ ἦτο. — ἄδοι· ἀνδάνω = ἀρέσκω καὶ οἱ ἄδοι = καὶ
 ἐπὶ πλεόν νὰ τοῦ ἀρέσῃ, δηλ. ὄχι μόνον νὰ εἶναι κάτοικος τοῦ τόπου
 μας, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ ἀρέσῃ ἡ ἐδῶ διαμονή.

β) Ἀφομοίωσις τοῦ τ τῆς προθέσεως πρὸς τὸ ἀρκτικὸν σύμ-
 φωνον τῆς ἐπομένης λέξεως : κὰδ δ' ἄρ, κὰδ δὲ κάρητος (ὅπως καὶ
 εἰς τὰ σύνθετα : κάλλιπε, κάμμορος)

γ) **φᾶρος** : Ἐνδυμα ἀνδρικόν καὶ γυναικεῖον ἄνευ χειρῶν φορούμενον ἐπὶ τοῦ χιτῶνος ὡς ἐπενδύτης. — **ὕακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας** : Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ποῖον ἄνθος ἔννοεῖ ἔδῶ ὁ ποιητής. Πάντως ἡ παρομοίωσις παριστάνει τοὺς μικροὺς βοστρύχους, οἱ ὅποιοι ἐσχηματίσθησαν εἰς τὴν κόμην τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ οἱ ὅποιοι ὑπενθύμιζον τὰ κυρτὰ πέταλα ἐνὸς ἄνθους. — **ἄνῆρ ἴδρις** : Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν κατὰ τοὺς προσημρικούς χρόνους ἴδε εἰσαγ. — **περιχεύεται χρυσὸν ἀργύρῳ** : Ἡ τέχνη αὐτὴ λέγεται *ἐμπαιστική*. Ὁ τεχνίτης χαράζει ἐπὶ ἐνὸς ἀντικειμένου διαφόρους παραστάσεις καὶ ἐντὸς τῶν κοιλωμάτων τοῦ σχεδίου ἐπιθέτει ἄλλο μέταλλον. Ἀντικείμενα μὲ τοιαύτην διακόσμησιν εὑρέθησαν ἐντὸς τάφων τῶν Μυκηναίων (χάλκινα ἐγχειρίδια μὲ διακόσμησιν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀγγεῖον ἀργυροῦν μὲ χρυσᾶ σχέδια κ.ἄ.). — **Ἡφαιστος - Παλλὰς Ἀθήνη** : Καὶ οἱ δύο θεοὶ θεωροῦνται προστάται τῶν τεχνῶν. Ὁ μὲν Ἡφαιστος κατεργάζεται τὰ μέταλλα, ἡ δὲ Ἀθηναῖ γενικῶς ἦτο προστάτις τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτὴν ἐλατρεύετο ὡς *Ἐργάνη Ἀθηναῖ*.

247 - 290

α) 247 - 254. **μάλα** = πολὺ, ἐνν. προθύμως. — **ἦ τοι** = πράγματι, ἐνν. ὁ Ὀδυσσ. εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς. — **ἀρπαλέως** = μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν. — **ἄπαστος** = ἄγευστος, νηστικός (ἀ + πατέομαι = γεύομαι α 124). — **ἀλλ' ἐνόησεν** · ε 382. — **εἴματα πτύξασα** · ζ 111. — **κρατερῶνυξ (ἡμίονος)** = ἔχων δυνατὰς ὀπλάς. — **ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ τ' ὀνόμαζε** · ε 181.

255 - 290. **ὄρσοο** = σήκω· προστ. ἄορ., τοῦ ὄρνομαι · α 347. — **ἴμεν · ἰέναι, εἴμι**. — **δαίφρων** · α 48. — **εἰδησέμεν** · εἰδήσειν · ἀπαρ. μέλλ. τοῦ οἶδα. — **ἀλλὰ μάλ' ὦδε...** ἀπινύσσειν · ε 342. — **ὄφρ' ἄν** = ἕως ἄν, ἐφόσον. — **κε ἴομεν · ἴωμεν ἄν**. — **ἀγροὶ** = ἐξοχή. — **ἔργα ἀνθρώπων** = καλλιεργημένοι ἐκτάσεις. — **τόφρα** = κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. — **μεθ' ἡμιόνους** = ἀκολουθῶν τὰς ἡμιόνους. — **καρπαλίμως** · ε 193. — **ἔρχεσθαι** · ἀπαρ. εἰς σημ. προστ. — **ἡγεμονεύω ὄδον** = προηγοῦμαι, διὰ τὰ νὰ σᾶς δείχνω τὸν δρόμον. — **ἐπιβήσομεν** · ἐπιβήσωμεν = μόλις πατήσωμεν τὸ πόδι. — **πύργος** = τεῖχος μὲ πύργους. — **καλὸς δὲ λιμὴν (ἔστι)** = καὶ ὑπάρχει ὠραῖος λιμὴν. — **ἐκάτερθε πόληος** = ἀπὸ τὰ

δύο μέρη περικλείων τὴν πόλιν.— λεπτός = στενός.— εἰσίθμη = εἴσοδος.— ὄδον = κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ.— ἀμφιέλισσαι (νῆες) = κυρτούμεναι καὶ εἰς τὰς δύο ἄκρας, τὴν πρῶσαν καὶ τὴν πρὺμνην.— εἰρύονται· ὑπερσ. τοῦ ἐρύομαι = ἀνελκύομαι.— ἐπίστιον = θέσις, ὅπου τοποθετεῖται τὸ πλοῖον, ὅταν ἀνελκυσθῇ εἰς τὴν ξηράν.— πᾶσιν ἐκάστῳ ἐστὶ = ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ Φαίακες ἔχουν ἐπίστιον.— σφι· σφίσι· αὐτοῖς.— ἀγορῆ = ὁ τόπος, ὅπου γίνονται αἱ δημόσιαι συγκεντρώσεις.— Ποσιδήιον = ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος.— ῥυτός = μέγας λίθος, τὸν ὁποῖον ἔσυραν, διὰ τὸ νὰ τὸν τοποθετήσουν (ῥύω, ἐρύω = σύρω).— ὁ λᾶας = λίθος (πρβλ. λα-τόμος).— κατωρυχῆς = χωσμένος εἰς τὸ ἔδαφος.— ἀραρυῖα (ἀγορῆ) = ἐπεστρωμένη (ἀραρίσκω ζ 70).— ὄπλα (νηῶν) = τὰ ἐξαρτήματα τῶν πλοίων.— ἀλέγω = φροντίζω, καταγίνομαι.— πείσμα = χονδρὸν σχοινίον, παλαμάρι.— τὸ σπεῖρον· ε 318.— ἀποξύουσιν = πελεκουῦν διὰ τὸ νὰ καταστήσουν λεπτὰ τὰ ἄκρα τῶν κωπῶν.— τὸ ἐρετμόν = ἡ κώπη (ρίζ. ἐρ- ἐρέσσω- ἐρέτης-τρι-ήρης· πρβλ. φιλήρετμοι α 181).— ἰ ἐλεῖ Φαιήκεσσι· μέλει τινὶ τι· α 159.— ὁ βίος = τὸ τόξον.— φαρέτρη = θήκη τῶν βελῶν.— νῆες εἶσαι· ε 175.— ἦσιν ἀγαλλόμενοι· ἀγάλλομαί τινι = χαιρῶ, χαμαρώνω διὰ κάτι.— πολὺς = φαίος.— ἀλεείνω = ἀποφεύγω· καὶ ε 326.— ἡ φῆμις· φῆμη = λόγοι, διαδόσεις.— ἀδευκῆς = κακόβουλος.— μωμεύω = ἀκολογῶ.— δ' εἰσιν = ὑπάρχουν πράγματι.— ὑπερφίαλοι· α 134.— εἴπησι· ἡ ὑποκτ. ὡς μέλλων.— κακώτερος = ταπεινός, ἀγενής ἄνθρωπος.— ἀντιβολῶ = συναντῶ. Ἡ μυτ. εἶναι ὑποθ.— τίς δ' ὄδε ἔπεται = καὶ ποῖος εἶναι αὐτός, ὅστις ἀκολουθεῖ.— μέγας· ζ 230.— πόσις· α 15.— ἦ πού τινα = ὠρισμένως κάποιον.— πλαγχθέντα· α 2.— κομίζομαι = λαμβάνω μαζί μου.— ἦς· κτητ.— τηλεδαπός = ὁ ἐκ μακρινῆς χώρας προερχόμενος.— ἐπεὶ οὐ τινές εἰσι· εἰρων. : ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει, ὡς νὰ μὴ ὑπάρχη κανεὶς. . . — πολυάρητος = πρὸς τὸν ὁποῖον ἔκαμε πολλὰς προσευχὰς (πολὺ + ἀράομαι = εὐχομαι).— βέλτερον· βέλτιον.— ἐποικομένη αὐτῇ = ἀφ' οὗ ἐπήγε μόνη της.— ἦ γὰρ = διότι τῷ ὄντι.— ἀτιμάζω = περιφρονῶ.— μνάομαι· α 248.— ὄνειδος = προσβολή, κατηγορία.— νεμεσῶ· α 119.— ῥέζω· α 47.— ἀέκητι· α 79.— ἐόντων = ἐνῶ ζοῦν.— μίσγομαι = ἔχω σχέσεις.— ἀμφάδιος = φανερός.— ὦκα· ἐπίρρ. = ταχέως (ὦκός).— ξυνήμι = κατανῶ.— ἐμέθεν ἔπος = τὸν λόγον μου.

β) Μέλλων ποιητ. : εἰδήσω· ἐξ ἀρχήστ. ἐνεστ. εἶδω, ἐξ οὗ ὁ προκμ. οἶδα.

— Ἀόριστ. ὑποστ. τοῦ βαίω : βῆω (βω).

— Ποσιδήιον : τὸ σι μεῖ ἐξ ἀρχαιοστ. ρίζ. Ποσιδάν. Ἡ κατάλ. ἰωνικῆ ἀντι -ειον.

— Συγκριτ. τοῦ ἀγαθός : βέλτερος (βέλτιστος).

γ) ἦν περί πύργος : Αἱ πόλεις τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἦσαν τειχισμένοι. Ἡ περιφέρεια τοῦ τείχους δὲν ἦτο ὁμαλή, ἀλλ' ἐσχημάτιζε προεξοχὰς (πύργους). Τοιοῦτοτρόπως τὸ τείχος ἐγένετο ἀσφαλέστερον. Τὴν στερεότητα καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τειχῶν τούτων μαρτυροῦν τὰ ἐρείπια τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος καθὼς καὶ ἡ παράδοσις, ὅτι τὸ Ἰλιον ἀντέσχεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ δέκα ἔτη. — λεπτή δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὄδον ἀμφιέλισσαι : Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ναυσικᾶς ἡ πόλις τῶν Φαίακων εὐρίσκετο εἰς τὸν μυχὸν λιμένος, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος εἶναι στενή. Ἐξω δὲ τοῦ τείχους, ἀλλὰ πλησίον τῆς πόλεως, κατὰ μῆκος τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν θὰ διήνυον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, ἡ ἀκτὴ ἦτο πλήρης ἀπὸ πλοῦα, τὰ ὁποῖα οἱ ἰδιοκτῆταί των εἶχον ἀνελεύσει εἰς τὴν ξηράν. Ἐκεῖ πλησίον ἦτο μία πλατεῖα διὰ δημοσίας συγκεντρώσεις, ὅπου ὑπῆρχαν καὶ ἐργαστήρια διὰ τὴν κατασκευὴν ναυτιλιακῶν ἐργαλείων. — νηῶν μελαινάων : Διὰ ν' ἀντέχουν εἰς τὴν ὑγρασίαν τῆς θαλάσσης τὰ ξύλα τῶν πλοίων, ἠλείφοντο μὲ πίσσῃν ἢ ἀπλῶς μὲ βαθύχρωμον βαφὴν. — βίός : Ὡς ἐπιθετικὸν ὄπλον ἐχρησιμοποιοῦτο τὸ τόξον, τοῦ ὁποίου ἀπαραίτητον συμπλήρωμα ἦτο ἡ φαρέτρα, δηλ. θήκη ἐπιμήκης, κυλινδρική, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφυλάσσοντο τὰ βέλη. Ἐκλείετο ἄνωθεν καὶ ἐκρεμᾶτο ἀπὸ τοὺς ὤμους μὲ ἱμάντα.

291 - 315

α) 291 - 302. δῆεις = θὰ εὔρης. — ἀγλαός = λαμπρός, ὠρῆος. — κέλευθος· α 195. — αἰγείρος· ε 64. — νάω = ρέω (νᾶμα). — τέμενος = μέρος γῆς χωρισμένον διὰ τὸν ἄρχοντα ἢ ἀφιερωμένον εἰς θεόν. Ἐδῶ : = βασιλικὸν κτήμα· (τέμ - ρω). — ἀλωή = ἐπίπεδος ἔκτασις κλλιεργημένη· α 193. — τεθαλυῖα· τεθήλει· ε 69. — πτόλις· πόλις, πρβλ. πτολίεθρον· α 2. — γέγωνε βοήσας = ἀκούεται ὅταν φωνάζῃ. — μείναι· ἀπρμφ. μὲ σημασίαν προσστ. — εἰς ὅ = εἰς ὅπου = ἔλθουσι· φαντά-

ζομαι, ύπολογίζω.— ποτι = πρόσ.— ἴμεν· ἰέναι· ἀπρμφ. ὡς προστ.— ἐρέομαι = ἐρωτῶ (ἐρ, ἡρόμην). — ρεῖα· ζ 108. — ἀρίγνωτος· ζ 108. — και πάις = ἀκόμα και ἕνα παιδί. — ἡγοῦμαι = ὀδηγῶ. — νήπιος· εἰς τὴν κυρ. σημ., δηλ. ὁ μὴ ὀμιλῶν· α 8, ὁ μικρός.— ἐοικῶτα τοῖσι = ὅμοια μὲ αὐτά.— τέτυκται· τεύχω = κατασκευάζω. — δώματα = κατοικίαι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ δόμος = ἀνάκτορον.— οἶος· ἐνν. τέτυκται.— ἥρωσ· α 189.

303 - 315. κεκύθωσι· κεύθω = κρύπτω.— ὀπότ' ἄν σε δόμοι κεκύθωσι = ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα.— ὦκα· ζ 289.— διεληθέμεν· ἀπρμφ. ὡς προστακτική. — ἦσται· α 108.— ἐπ' ἐσχάρη· ζ 52.— αὐγή· ζ 98.— ἡλάκατα στρωφῶσ' ἀλιπόρφυρα· ζ 53.— θαῦμα· παραθ. εἰς τὸ ἡλάκατα.— ιδέσθαι· αἰτιατ. τοῦ κατά τι.— κίονι κεκλιμένη = στηριζομένη ἐπὶ κίονος. — εἶα(αι)· ἦνται = κάθηνται.— ποτικέκλιται = στηρίζεται πρὸς.— αὐτῇ (τῇ κίονι) = τὸν ἴδιον κίονα.— τῷ ἐφήμενος = ἐπὶ τοῦ ὀποίου καθήμενος.— οἶνοποτάζω = πίνω κρασί.— ἀθάνατος ὦς = ὡς ἀθάνατος.— παραμείβομαι = προσπερνῶ.— βάλλειν· ἀπρμφ. ὡς προστ.— νόστιμον ἦμαρ· α 9.— καρπαλίμως· ε 193· συναπτ. πρὸς τὸ ἴδῃαι.— χαίρων = πρὸς χαράν σου.— εἶ κέν τοι = ἐὰν βεβαίως.— φίλα φρονέω = διακτιθεμι εὐμενῶς.— ἔλπωρή τοι (ἐστὶ) = ὑπάρχει ἐλπίς διὰ σέ.— εὐκτίμενος = καλοκτισμένος· (εὐ + κτίω = κτίζω).

γ) ἄλλος: Ἐκτασις δενδρόφυτος ἀφιερωμένη εἰς θεόν. — δόμος Ἄλκινόοιο: Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἄλκινόου ἔχει τὸν συνήθη τύπον τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων, ἦτο ὅμως μὲ ἐξαιρετικὴν πολυτέλειαν διακοσμημένον, ὅπως περιγράφεται εἰς τὴν ἐπομένην ραψωδίαν η' (ἴδε περίλψιν).

316 - 331

α) 316 - 327. ἴμασεν· ε 380. — φαεινός = σπιλπνός. — ὦκα· ζ 289.— τρωχάω· θαμ. τοῦ τρέχω = συνεχῶς τρέχω.— πλίσσομαι = βραδίζω.— μάλα = μὲ πολλὴν δεξιότητα.— ἄμα = συγχρόνως.— ἐποίητο = ἐποιετο.— νόω = μὲ προσοχήν.— ἐπιβάλλω = ρίπτω ἐπὶ.— ἡ ἰμάσθλη = ἡ μάλιστα· ε 380.— κλυτός· α 30.— ἱρός = ἱερός.— ἴνα· ἀναφ. τοπ. = ὅπου.— αὐτίκα ἔπειτα· ε 44.— ἀρῶμαι = εὐχομαι.
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

προσεύχομαι.— κλυθι· προστ. τοῦ κλύω = ἐπακούω.— αἰγίοχος· ε 103.— ἀτρυτώνη = ἀδάμαστος, ἀνίκητος. Ἐπίθετ. τῆς Ἀθηνᾶς.— νῦν δὴ περ = τώρα πλέον βεβαίως, δηλ. ἀφοῦ ἐγένεεν ἡ βουλή τῆς εἰμαρμένης νὰ εὐρεθῶ εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων.— πάρος = πρὶν, προηγουμένως.— ραίομαι = συντρίβομαι· ε 221.— ἐννοσίγαιος· ἐνοσίχθων· α 74.— φίλον ἦδ' ἔλειον· κτγμ. = ἀγαπητὸν καὶ ἄξιον συμπαθείας. Ἦτοι νὰ μὲ καλοδεχθοῦν καὶ νὰ μὲ εὐσπλαγχνισθοῦν οἱ Φαίαιες.

328 - 331. εὐχομαι = προσεύχομαι.— ἐναντίη = κατὰ πρόσωπον.— αἶδετο· ζ 66.— γάρ ρα = διότι φυσικά.— πατροκασίγνητος = ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρός· (κασίγνητος· ζ 155). — ἐπιζαφελῶς = σφοδρῶς.— μενεαίνω· α 20.— 331 = α 21.

β) Προστ. ἀόρ. β' τοῦ κλύω : κλυθι (ἐξ ἀχρήστου τύπου ἔκλυν).

γ) πάρος οὐ ποτ' ἄκουσας : Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἔπαυσέ ποτε νὰ προστατεύῃ τὸν Ὀδυσσεά. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ναυάγιόν του πρὸ τῆς νήσου τῶν Φαιάκων εἰς μάτην ἐπεκλειετο αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεύς, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐναντιωθῇ ἡ θεὰ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἦδη ὅμως ἐτελέστη ἡ βουλή τῆς εἰμαρμένης νὰ διασωθῇ ὁ Ὀδυσσεύς εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀναφανδὸν πλέον ἢ γλαυκῶπις θεὰ θὰ παρακολουθῇ καὶ θὰ καθοδηγῇ τὸν ἥρωα.

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α π

154 - 185

α) 154 - 166. ἦ· πρτκ. τοῦ ἡμί = λέγω· ζ 198.— ὦρσε· ὄρνυμι = ἐγειρώ, κάμνω τινὰ νὰ κινηθῇ.— συφορβός = χοιροβοσκός (σῦς + φέρβω = τρέφω). — δησάμενος· ἐδήσατο· δοῦμαι· ε 44. — ἱεν· ἦει· παρατ. τοῦ εἶμι.— οὐδ' ἄρα = καὶ φυσικά δέν. . . — λῆθε· λήθω, λανθάνω = διαφεύγω τὴν προσοχὴν.— σταθμός = ἡ στάνη τῶν χοίρων.— κίων· κίω· α 22. — ὑφορβός = χοιροβοσκός (ὕς = χοῖρος + φέρβω = τρέφω). — σχεδόν· ε 288.— δέμας· ε 212.— ἦικτο = εἶχεν ἐξομοιωθῇ, εἶχε λάβει τὴν μορφήν· (παθ. ὑπερσ. τοῦ ἔοικα, εἶκτο καὶ ἦικτο). — ἀγλαός = ἐξοχος, ὠραῖος.— ἔργα = ἐργόχειρα.— ἰδυίη· θηλ. τοῦ εἰδῶς— οἶδα.— κατὰ ἀντίθυρον = ἔξω, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου.— ἡ κλισίη = ἡ καλύβη (ψαλίγω) — οὐ πω = οὐδαμῶς, κατ' οὐδένα τρόπον.

— **ἐναργής** = ὁρατός, ὀλοφάνερος (ἀργής - ἀργός = στιλπνός, φωτεινός· πρβλ: ἀργυρός). — **ὕλαοντο**· ὕλαομαι = ὑλακτῶ, γαυγίζω. — **κνυζηθμός** = οὐρλιασμα. — **ἐτέρωσε** = εἰς τὸ ἄλλο μέρος. — **φρόβηθεν** = ἔφυγαν τρομάγμενοι. — **ἦλθεν**· ὁ Ὀδυσ. — **παρέκ τειχίον** = ἔξω πλησίον τοῦ περιφράγματος. — **πάροιθε** = πρό, ἔμπροσθεν.

167 - 171. **ἔπος** = τὸν λόγον, τὸ σχέδιόν σου. — **φάο** = νὰ εἰπῆς, ν' ἀποκαλύψῃς. Μέσ. ἐνεστ. ἐκ ρίζ. φα - τοῦ φημί. — **ἐπίκλυθε**· κεύθω· ζ 303. — **θάνατον καὶ κῆρας**· ε 387. — **ἀραρόντε**· ἀραρίσκω· εἰς τὴν σημ. τοῦ παρασκευάζω. — **ἔρχησθον**· τὸ ρ. ὅπως καὶ ἡ μτχ. ἀραρόντε εἰς δυεῖς ἀριθμ. — **δηρόν**· ζ 220. — **σφῶιν** = ἀπὸ σᾶς τοὺς δύο· γεν. δυεῖς τῆς ἀντων. σὺ - ὁμεῖς. — **μεμαυῖα**· μεμαῶς· ε 375.

172 - 180. **ἦ**· π 154. — **ἐπεμάσσατο**· ἐπιμαίομαι = ἐγγίζω. — **φᾶρος**· ζ 214. — **εὐπλυνῆς** = καλοπλυμένον. — **δέμας**· ε 212. — **ὠφελ-λε**· ὀφέλλω = αὐξάνω. — **ἦβη** = νεότης, ἀκμή. — **ἄψ** = πάλιν, ἐκ νέου. — **γναθμός** = σιαγών, παρειά. — **τάνυσθεν** = ἐτεντώθησαν, ἐξηλείφθησαν ἀπ' αὐτὰς αἱ ρυτίδες (τανύομαι· ε 68). — **κυάνεος** = βελθὸς κυανούς, μαῦρος. — τὸ **γένειον** = ἡ κάτω σιαγών, τὸ πηγούνι. — **ἔρξασα**· ἔρδω· α 293. — **πάλιν κίε** = ἔφυγε. — **ἦιεν**· ἦει, εἶμι. — ἡ **κλισίη**· π. 159. — **θαμβῶ τινα** = μένω ἐκθαμβος εἰς τὴν θέαν τινός. — **ταρβῶ** = τρομάζω, φοβοῦμαι. — **ἐτέρωσε** = πρὸς ἄλλο μέρος. — **βάλε ὄμματα** = ἔρριψε, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του. — **180** = α 122.

181 - 185. **νέον** = μόλις πρὸ ὀλίγου. — **ἦε πάροιθεν** = ἦ πρὶν. — **εἶματα**· ζ 26. — **ὁ χρώς**· ζ 61. — **ἦ μάλα** = ἀναμφιβόλως. — **Ἰληθι** = γενοῦ Ἰλεως· προστ. ρήμ. **Ἰλημι** ἢ **ἰλήκω** (ἐκ ρίζ. ἰλάω - Ἰλεως). — **δώομεν**· ὑποκτ. ἀορ. τοῦ δίδωμι. — **κεχαρισμένα** = εὐπρόσδεκτα ὑπὸ σοῦ, ἐπομ. μεγαλοπρεπῆ. — **ιερά**· α 61. — **τετυγμένα** = κατεσκευασμένα, κατειργασμένα· ρ. τεύχω· ἦτοι θὰ σοῦ δώσωμεν ὡς δῶρον σκευή χρυσᾶ. — **φρίδομαι** = προφυλάττω, προστατεύω.

β) — Σχηματισμὸς τοῦ παρακ. τοῦ εἶμι κατὰ τὰ βαρύτερα : **ἰεν**. — Θηλ. τῆς μτχ. τοῦ οἶδα ἐκ τῆς ρίζ. **ιδ**. — : **ιδυῖα**. — Τὸ **φημί** εἰς τύπους μέσης φωνῆς: προστ. **φάο**, ἔφατο, **φάσθε**· ζ 200 κ.ἄ.

— Δυϊκὸς τῆς ἀντων. **σὺ** : **σφῶι**, **σφῶιν**.

— Κατάληξις γ' πληθ. παθητ. ἀορ. — **θεν**: **τάνυσθεν**.
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γ) **κύνες τε ἴδον**: Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι οἱ κύνες καὶ ἄλλα ζῶα ἔχουν μυστικὴν αἴσθησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιλαμβάνονται ὑπερφυσικὰ φαινόμενα.—**ἄλλοῖος φάνης**: Ἡ μεταμόρφωσις αὐτῆ τοῦ Ὀδυσ. δὲν εἶναι ὅπως ἢ ἐν ζ 230. Ἐκεῖ ἢ Ἀθηναῖα τὸν ἔκαμε νὰ φαίνεται ὠραῖος, χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ χαρακτηριστικά, ἐνῶ ἐδῶ κατὰ μνημονεῖον τρόπον γίνεται ἀγνωρίστος. Τοιαῦται μεταμορφώσεις ἦσαν σύνθετος θέμα εἰς τὴν ἐπικήν ποιήσιν.—**δῶρα χρύσεια τετυγμένα**: Τὴν κατεργασίαν τοῦ χρυσοῦ εἰς σκευὴ γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ εὐρήματα τῶν μυκηναϊκῶν τάφων. Ἀπὸ τὰ **κτερίσματα** ταῦτα καὶ ἀπὸ περιγραφῆς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ χρυσοῦ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Ἀχαιῶν βασιλέων ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν ἀφθονίᾳ. Οἱ κάτοχοι τοῦ πολυτίμου τούτου μετάλλου τὸ ἐχαίροντο εἰς τὴν καθημερινὴν χρῆσιν.

186 - 224

α) 186 - 193. **τοι· σοι· δοτ· ἤθικ**. = πρὸς ἡσυχίαν σου, ἡσύχασε.—**εἰσκω· ζ 152**. — **στεναχίζω** = στεναζῶ. — **ἄλγεα· α 4**. — **βία** = ἀβιαιρεσία. — **ὑπεδέγμενος** = ὑφιστάμενος, ἀνεχόμενος· ρ. ὑποδέχομαι.—**κύσε**·—**κυνέω** = φιλῶ, ἀσπάζομαι. — **καδ δέ· δέ· ζ 230**.—**ἦκε ἔημι** = ἀφίνω νὰ πέσῃ· καὶ ε 316. — **χαμᾶζε** = κάτω, χᾶμο. — **πάρος· α 21**.—**ἦκε· ἀντικμ.** δάκρυον. — **νωλεμές· ἐπίρρ.** = συνεχῶς. — **Τηλέμαχος δέ· ἀντιθ.** = ἀλλ' ὁ Τηλ. — **οὐ πω ἐπέιθετο** = δὲν ἐπίστευεν ἀκόμα ἐντελῶς· δηλ. τὰ δάκρυα τοῦ ξένου τοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευεν ἀμέσως τοὺς λόγους του. — **ἔξαυτις** = πάλιν.

194 - 200. **δαίμων** = κάποιος θεός. — **ἀλλὰ θέλγει** = ἀλλ' εἶσαι θεός, ὅστις μὲ θέλγει = με ἀπακτᾶ. — **οὐ πως ἂν** = δὲν θὰ ὑπῆρχε τρόπος, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν. — **μηχανώτο· μηχανάομαι** = ἐνεργῶ, κατορθώνω. — **ᾧ αὐτοῦ νόω· ἐῶ αὐτοῦ** = μὲ τὸν ἰδικόν του νοῦν, μὲ τὴν ἰδικήν του εὐφυΐαν. — **ἔτε μὴ** = ἐάν μὴ, ἐκτὸς ἐάν. — **ρηιδίως· ῥαδίως**. — **ἐθέλων** = κατὰ τὴν θέλησίν του.—**θείη· τίθημι** = καθιστῶ. — **ἦ γάρ τοι** = διότι πράγματι. — **νόον· π. 181**. — **ἀεικῆς** = εὐτελής. — **ἔσσο**· ὑπερσ. τοῦ ἐννυμαι (ρίζ. ἐσ - ἔσσυμαι).

201 - 212. **201** = ε 214. — **οὐ σε ἔοικε**. . . **ἀγάσθαι· ἡ σειρὰ τῶν λέξ.**: οὐ ἔοικέ σε θαυμάζειν περιώσιον οὐτ' ἀγάσθαι φίλον πατέρα ἔνδον ἔόντα. — **οὐ ἔοικε** = δὲν εἶναι πρέπον. — **θαυμάζω** = ἀπορῶ. —
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ένδον έόντα = διότι εύρίσκεται εἰς τὴν πατρίδα του. — περιώσιον = υπερβολικὰ (περιούσιον, περι = πολὺ + εἰμί), εἰς τόσον βαθμόν. — ἀγάσθαι · ἀγαμαι = ἐκπλήττομαι. — τοι · σοι · συναπτ. πρὸς τὸ ἐλεύσεται. — ὄδ' ἐγὼ = ἐγὼ ἐδῶ. — τοιόσδε = μὲ αὐτὴν τὴν μορφήν, ὅπως μὲ βλέπεις. — ἀληθεῖς · ἀλάομαι · ε 377. — τόδε ἔργον = τοῦτο, δηλ. ἡ μεταμόρφωσις μου εἶναι ἔργον. — ἀγελεῖν = ἡ διδουσα λάφυρα (ἄγω + λείη). Ἐπιθ. τῆς Ἀθηνᾶς. — πτωχός = ἐπαίτης (πτώσσω = ζαρώνω) ἐναλίγκιος · ἀλίγκιος = ὅμοιος. — περὶ χροῖ · π. 182. — ῥηίδιον · ῥάδιον. — κυδῆναι · κυδαίνω = δοξάζω, ἐξυψώνω. — βροτός · μετὰ τοῦ θνητός = ἄνθρωπος. — κακῶσαι · κακῶ = βλάπτω, ἐξευτελίζω.

213 - 224. ὡς ἄρα φωνήσας = ἀκολούθως, ἀφοῦ εἶπεν. . . — ἀμφιχυθείς · ἀμφιχέομαι = περιπτύσσομαι. — λείβω · ε 84. — ἴμερος = πόθος (ἱμείρομαι · α 59). — ὑπὸ ὠρτο = προσεκλήθη ἐνδομύχως (ρ· ὄρνυμαι). — γόος = θρῆνος. — λιγέως = διαπεραστικά, δυνατὰ. — ἀδινώτερον = περισσότερον, μὲ θρῆνον διαρκέστερον (ἀδινός α. 92). — οἰωνοί · α 202. — φήνη = εἶδος ἀετοῦ. — αἰγυπιός = γύψ (αἶξ + γύψ, διότι οἱ γῦπες ἀρπάζουν αἴγας). — οἶσι · ἡ δτκ. εἶναι κτητ. καὶ ἡτ. = τῶν ὁποίων τὰ τέκνα πρὸς λύπην των. — ἐξείλοντο · ἐξαιροῦμαι = ἀφαιρῶ, ἀρπάζω. — πάρος · α 21. — πετεηνά = ἱκανὰ νὰ πετοῦν. — ὡς ἄρα = ἔτσι λοιπόν. — ἐλεεινὸν δάκρυον · περιληπτ. = δάκρυα προκαλοῦντα τὸν οἶκτον. — εἶβω · λείβω. — καὶ νυ κ' ὄδυρομένοισιν ἔδυ = καὶ ἔτσι θὰ ἔδυεν. — ὄδυρομένοισι · ἐνν. αὐτοῖς = ἐνῶ αὐτοὶ ἔκλαιον. — αἶψα = αἶφνης. — 223-224. = α 172 - 173.

β) ω ἀντὶ ου: περιώσιον. (περιούσιον).

— Ἐτερος τύπος τοῦ ὀνόμ. Ἀθήνη: Ἀθηναίη.

γ) ὄδ' αὐτὸς τοιόσδε: Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐγνώριζε τὴν μορφήν τοῦ πατρὸς του καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὀδυσ. λέγει πρὸς αὐτόν: ἐγὼ εἶμαι ὁ Ὀδυσ. καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μορφή μου. — Ὡς ἄρα φωνήσας κατ' ἄρ' ἔξετο: Μὲ δραματικὴν τέχνην ὁ ποιητὴς παριστᾷ τὸν Ὀδυσσεᾶ νὰ λυγίσθῃ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν στιγμὴν τῆς ζωῆς του. Ὁ ἐναγκαλισμὸς τοῦ Τηλεμάχου καὶ τὰ δάκρυα τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἀποτελοῦν ἐπίσης θαυμαστὴν παρένθεσιν εἰς τὸν διάλογον, ὁ ὁποῖος ἦτο φυσικὸν νὰ διακοπῇ. — ἀδινώτερον ἢ οἰωνοί: Ὁ θρῆνος τῶν πτηνῶν, ὅταν χάσῃ τὴν οἰκονομίαν ἀπὸ τοῦ νοσήσαντος ἐπισκεπόμενος Πολυκαίης γοερὸς, ὥστε νὰ

θεωρῆται ὡς ἡ σφοδρτέρα ἐκδήλωσις ψυχικοῦ πόνου. Συχνάκις οἱ ποιηταὶ μεταχειρίζονται αὐτήν.

225 - 265

α) 225 - 239. — τοιγὰρ = βεβίως. — τοι· συναπτ. πρὸς τὸ καταλέξω. — ναυσικλυτός· ναυσικλειτός· ζ22. — καί με εὔδοντα . . . Ἰθάκην· σειρ. λέξ. : καί με κάθισαν εἰς Ἰθάκην ἄγοντές με εὔδοντα ἐν νηὶ θοῇ ἐπὶ πόντον. — εὔδω = κοιμῶμαι. — κάθισαν = ἀπεβίβασαν. — ἔπορον· ε 372. — ἄλις = ἀρκετά. — 231 = ε 38. — τὸ σπῆρας = σπέος· α 15. — ἰότης = θέλησις. — κέονται = κεῖνται. — ὑποθημοσύνη = συμβουλῆ, ὑπόδειξις (ὑποτίθημι). — βουλεύω = συσκέπτομαι. — καταλέγω = ἀναφέρω κατὰ σειράν. — θυμός ἀμύμων = εὐγενῆς καρδιά. — μερμηρίζας = ζ 141. — φράσσομαι κεν = θά σκεφθῶ, ὅσον δύναμαι. — ἦ - ἦ = ἔαν - ἦ. — νῶι = ἡμεῖς οἱ δύο. — δυνησόμεθά κεν = θά δυνηθῶμεν. — ἀντιφέρομαι = ἀντιμετροῦμαι. — μούνω· μόνω. — ἀνευθε = ἀνευ. — δίζημαι· α 261.

240 - 257. — ἦ τοι = ἀληθῶς, πράγματι. — αἰχμητής = ὁ διὰ τοῦ δόρατος μαχόμενος, ὁ μαχητής. — ἐπίφρων = συνετός, φρόνιμος. — χεῖρας-βουλήν· αἰτιατικαὶ τοῦ κατὰ τι. — ἡ ἄγη = θαυμασμός. — οὐδέ κεν εἶη = καὶ δὲν θά ἦτο δυνατόν. — ἴφθιμος = ἰσχυρός, ἀκμαῖος. — ἀτρεκές = ἀκριβῶς, κατ' ἀκριβῆ ἀριθμόν. — οὔτε δύ' οἶαι = οὔτε δύο μόνον δεκάδες. — τάχα = ἀμέσως. — εἴσομαι· μέλλ. τοῦ οἶδα. — κοῦρος = νέος. — κεκριμένος = ἐκλεκτός· ρ. κρινῶ = χωρίζω, ἐκλέγω. — δρηστήρ = ὑπηρετής (ρ. δρω). — πίσυρες· ε 70. — φώς· α 324. — ἔασιν = εἰσίν. — ἄριστοι = εὐγενεῖς. — ἄμα = μαζί. — δοιῶ = δύο. — δαήμων = εἰδικός. — δαιτροσύνη = ἡ τέχνη τοῦ τεμαχίζειν τὸ κρέας (δαιτρός· α 141). — εἰ ἀντήσομεν τῶν = ἔαν συναντήσωμεν αὐτούς. — μῆ· ἐνδοιαστ. πρότασις ἐκ ρῆμ. ἐννοουμένου δέδοικα. — πολὺπικρα καὶ αἰνὰ = κατὰ τρόπον πολὺ πικρὸν καὶ φοβερὸν. — ἀποτίσαι· ἀποτινομαι = ἐκδικοῦμαι, τιμωρῶ. — βία = βιασπραγία. Τὸ νόημα : φοβοῦμαι, μήπως ἡ ἐκδίκησις, τὴν ὁποῖαν μελετᾷς ἐναντίον τῶν μνηστήρων, προκλήσῃ τὴν καταστροφήν σου. — ἀμύντωρ = βοηθός. — φράζου· φράζομαι = συλλογίζομαι. — ὅ κέν τις ἀμύνη· ὅστις ἂν = ὁ ὅποῖος θά ἡδύνατο γὰρ μᾶς βοηθήσῃ. — πρόφρωνι θυμῶ = με προθυμίαν. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

258 - 265. σύνθεο· ρ. συντίθημι = προσέχω καὶ κατανοῶ. — ἀρ-
κέσει· ἀρκῶ = βοηθῶ. — ἐσθλῶ τούτῳ ἐπαμύντορε· ὀνομαστ. δυϊκ.
— τοὺς ἀγορεύεις = τοὺς ὁποίους ἀναφέρεις. — ὕψι· ἐπίρ. = ὑψηλά·
— καθημένῳ περ = μολονότι κάθονται. — ὦ = οἱ ὅποιοι, δηλ. οἱ δύο
ἐπαμύντορες. — κρατεύουσι· μετὰ δτκ. = κυβερνῶσι.

β) Ἐπικός τύπος τοῦ κείμαι εἰς τὸ γ' πληθ. : κέονται.

— Δυϊκὸς ἀριθμ. τοῦ ἐγώ : νῶι (ν).

— Γ' πληθ. τοῦ εἰμί : ἔασι (ν).

γ) χείρας αἰχμητὴν καὶ ἐπίφρονα βουλήν : Κατὰ τὸν Ὀμη-
ρον τύπος ιδεώδους βασιλέως εἶναι ὁ συνδυάζων τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς
μὲ τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν. Κατ' ἄλλην ἔκφρασιν τοῦ Ὀμήρου ὁ ἀρ-
χηγὸς ἐνὸς λαοῦ πρέπει νὰ εἶναι « ἀγαθὸς βασιλεὺς κρατερός τ' αἰχμη-
τῆς ». — ἔξ δὲ δρησιτῆρες... : Οἱ μνηστῆρες ἔχοντες μαζί καὶ τὴν ἀκο-
λουθίαν τῶν ἀπὸ θεράποντας καὶ κήρυκας ἀπετέλουν μέγαν ἀριθμὸν καὶ
ἦσαν ἤδη ἐχθροὶ ἐπικίνδυνοι διὰ τὸν Ὀδυσσεά. Ἄλλ' ἡ βεβασίωσις τοῦ
Ὀδυσσεως, ὅτι δύο ἀκατάβλητοι ἐπαμύντορες ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἄθηνᾶ, θὰ
βοηθήσουν τοὺς ἐκδικητὰς, προσεξαγγέλλει τὴν εὐτυχῆ λύσιν τοῦ δρά-
ματος, τὸ ὅποιον ἐτάραξε τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσεως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

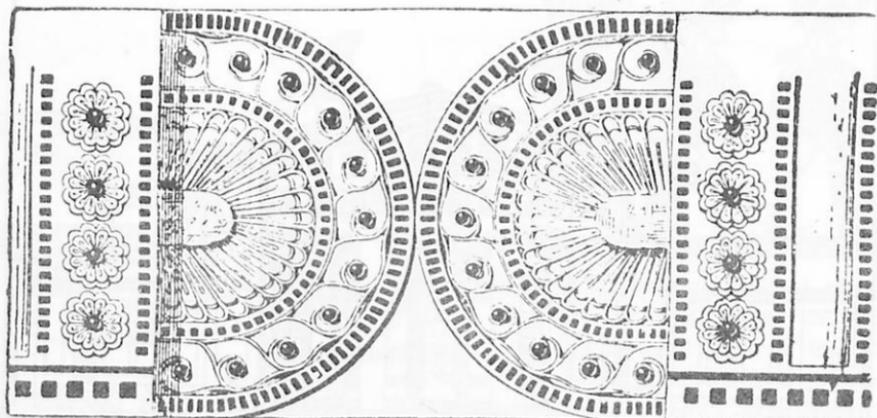
255 - 260 ...

- Ε) ...
- ...
- ...

... (The main body of the page contains very faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the paper.)

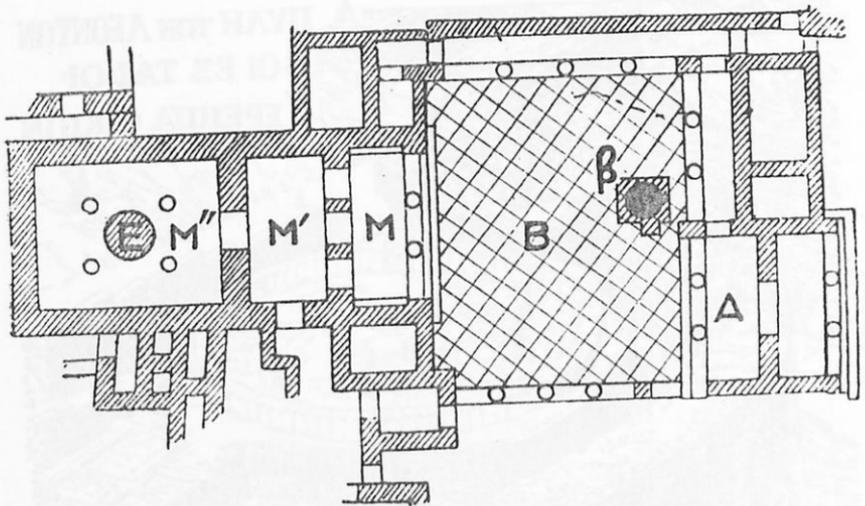

Εικ. 1. 'Ο κυκλικός περίβολος ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Μυκηνῶν, ὅπου οἱ τάφοι τῶν βασιλέων, καὶ μέρος τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν.
 (Ἀναπαρίστασις)

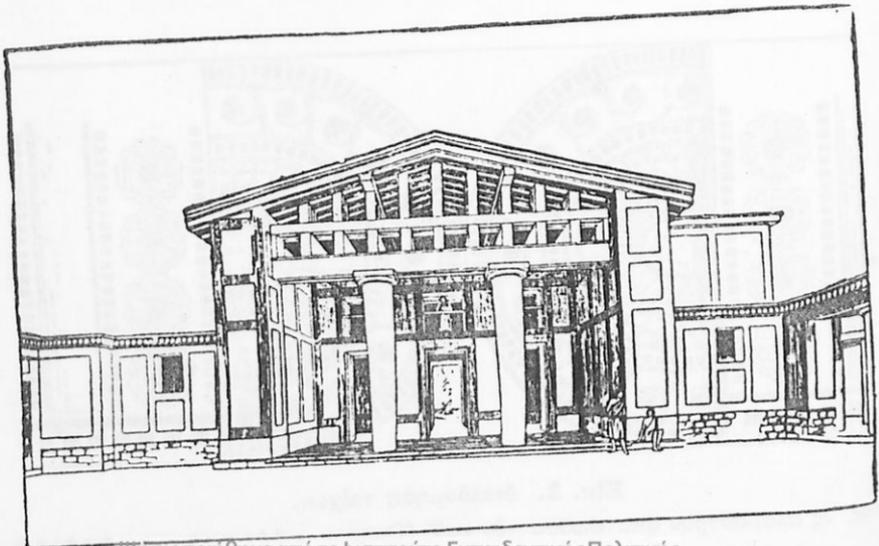
Εικ. 2. Διακόσμησις τοίχων.

Πλάξ ἐξ ἀλαβάστρου ἀποτελοῦσα τὸν καθ' Ὀμηρον «θριγκὸν κυάνοιο» καὶ εὑρέθησα ἐν τῇ αἰθούσῃ δώματος τοῦ ἐν Τύρινθι μεγάρου.
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Εικ. 3. Σχέδιον :μεγάρου.

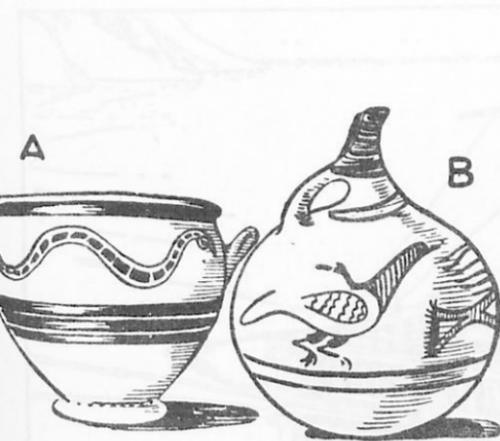
- A. Πρόπυλον αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου.
- B. Αὐλή τοῦ ἀνακτόρου. β. Βωμός.
- M. Αἴθουσα δώματος.
- M' Πρόδομος.
- M'' Κυρίως μέγαρον.
- E. Ἐσχάρη.

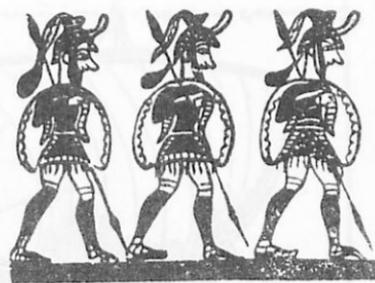
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
 Εικ. 4 Ἐξωτερικόν μέγαρον (Ἄναπαράστιας).

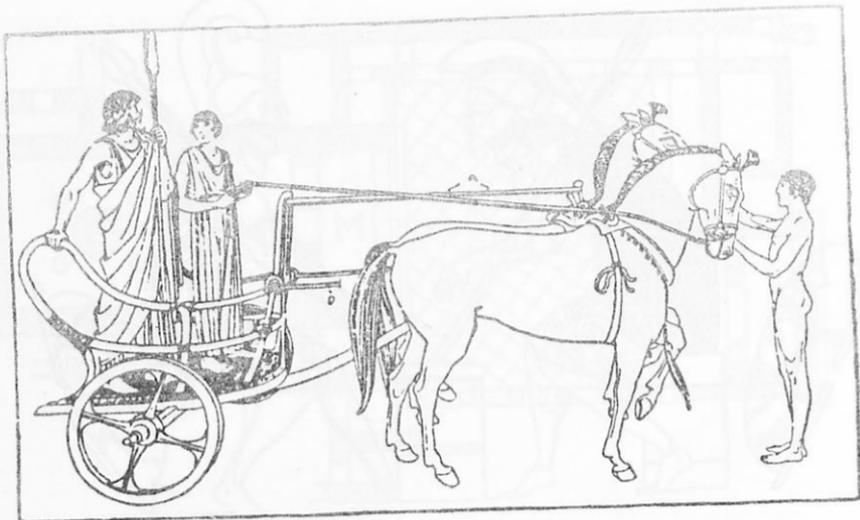
Εικ. 5. Παιγνίδιον πεσσων.
(Ἀναπαράστασις ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)

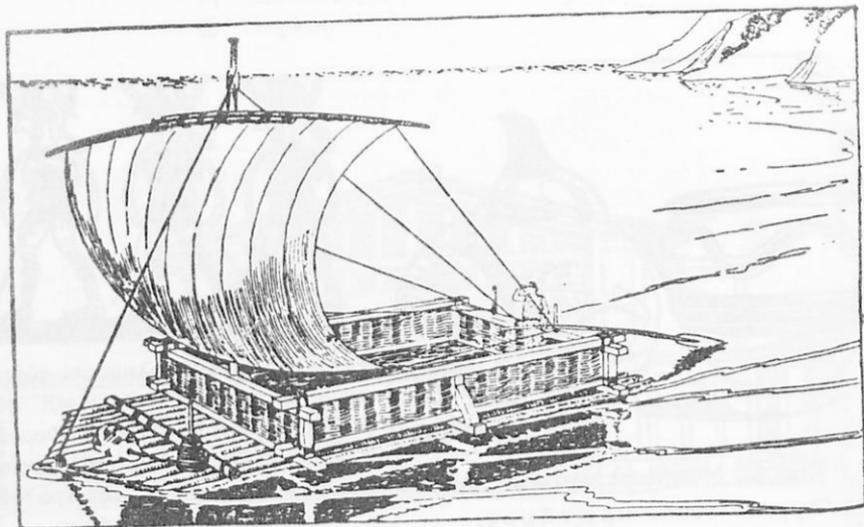
Εικ. 6. Μυκηναϊκὰ ἀγγεία.
Α. Ἀγγεῖον ἰτύπου κραιτῆρος.
Β. Μυκηναϊκὴ πρόχους.

Εικ. 7. Ἀχαιοὶ πολεμιστὰὶ φέροντες πῆληκα μὲ λόφον καὶ φάλους ἐξέχοντας ὡς κέρατα. Φοροῦν θώρακα, κάτωθεν τοῦ ὁποίου φαίνεται ὁ χιτῶν, καὶ κρατοῦν ἀσπίδα καὶ δόρυ.
(Ἐκ πηλίνου ἀγγείου ἐκ Μυηνῶν)

Εικ. 8. Ἄρμα (ἀναπαράστασις)

Εικ. 9. Ἡ σχεδία τοῦ Ὀδυσσεύς.

Ἐπιπέλασις κατὰ τὴν περιγραφήν τῶν στίχ. ε 231 - 261).
Ψηφιοποίηθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Εκδόσεις Κ.Τ. (1978 (IV)) - Διεύθυνση 92 000 - Σοφιάς 2568 (1978 (IV))

Εκδόσεις - Βιβλιοπωλεία : ΑΘΗΝΑ : ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Fig. 2. Horse (Antiquities)

0020556720

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Έκδοσις ΚΓ', 1976 (IV) - αντίτυπα 92.000 - Σύμβασις 2648 / 29.3.76

Έκτύπωσις - Βιβλιοδεσία : ΑΘΑΝ. Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

